

Stichting Pensioenfonds Achmea

Jaarrapport 2017

Stichting Pensioenfonds Achmea

Postbus 20048

7302 HA APELDOORN

E-mail: pensioenfondsachmea@achmea.nl

Telefoon: 055 579 74 00

Internetsite: www.pensioenfondsachmea.nl

INHOUDSOPGAVE

Pagina

A	Voorwoord	4
B	Bestuursverslag	6
	B.1 Kerncijfers	7
	B.2 Karakteristieken van ons fonds	10
	B.3 Bestuursverslag	14
	B.4 Pensioenparagraaf	23
	B.5 Beleggingsparagraaf	26
	B.6 Financiële paragraaf	41
	B.7 Actuariële paragraaf	46
	B.8 Risicoparagraaf	47
	B.9 Toekomstparagraaf	50
	B.10 Verslag van het verantwoordingsorgaan	52
	B.11 Verslag van de raad van toezicht	57

JAARREKENING

1	Balans per 31 december	61
2	Staat van baten en lasten	62
3	Kasstroomoverzicht	64
4	Algemene toelichting	65
5	Toelichting op de balans	72
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	90

OVERIGE GEGEVENS

1	Uitvoeringsovereenkomsten	98
2	Actuariële verklaring	99
3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	101

BIJLAGEN

1	Verloopstaat deelnemers	105
2	Pensioenreglement	106
3	Verklaring (pensioen)terminologie	108
4	Nevenfuncties bestuursleden en leden raad van toezicht SPA (status: 30 januari 2018)	111

A VOORWOORD

VOORWOORD

Voor u ligt het jaarrapport 2017 van Stichting Pensioenfonds Achmea (SPA). Het bestuur is verheugd om te kunnen melden dat SPA er met een beleidsdekkingsgraad van 123,0% en een actuele dekkingsgraad van 124,7% per eind 2017 goed voorstaat.

De dekkingsgraad steeg behoorlijk in 2017 door goede beleggingsrendementen (vooral bij aandelen) en een gestegen rente, behaald in de context van aantrekkende economische groei en voortgezet ruim monetair beleid. Dit maakte ook indexatie mogelijk zowel per 1 januari 2017 als 1 januari 2018.

Het jaar 2017 werd bij SPA verder gekenmerkt door tussentijdse premieaanpassing op verzoek van de sociale partners, aandacht voor kostenbeheersing, een nieuwe ALM-studie en doorontwikkeling van het MVB-beleid. Daarnaast zijn vereenvoudiging van de regelingen en overgang naar een pensioenleeftijd van 68 jaar voorbereid en is gestart met de ontwikkeling van een nieuwe webomgeving. Tenslotte vereisten een tweetal on-site DNB-onderzoeken, die naar tevredenheid werden afgerond, veel aandacht.

Omdat de pensioenwereld in beweging blijft met de mogelijke komst van een nieuw pensioenstelsel, is in 2017 ook nagedacht over toekomstscenario's. SPA wil immers klaar zijn voor de toekomst. Al met al is in 2017 door uitvoerders, adviseurs, bestuursbureau, bestuur, raad van toezicht en verantwoordingsorgaan van SPA in goede samenwerking met de werkgever en bonden wederom hard gewerkt aan het doel waarvoor SPA gaat: een goed pensioen van een vertrouwd pensioenfonds. Het bestuur is hiervoor alle betrokkenen erkentelijk.

Apeldoorn, 24 mei 2018

Namens het bestuur van Stichting Pensioenfonds Achmea
Otto Veldt, voorzitter
Gerald van Son, secretaris

B BESTUURSVERSLAG

B.1 KERNCIJFERS

Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden

	2017		2016		2015		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Deelnemers (incl. arbeidsongeschikten)	12.356	33,9	13.179	36,7	13.888	39,3	14.935	42,8
Gewezen deelnemers	19.018	52,1	17.997	50,2	17.165	48,5	15.954	45,7
Pensioengerechtigden	5.085	14,0	4.716	13,1	4.329	12,2	4.008	11,5
	<u>36.459</u>	<u>100,0</u>	<u>35.892</u>	<u>100,0</u>	<u>35.382</u>	<u>100,0</u>	<u>34.897</u>	<u>100,0</u>

Vanaf 2017 worden de arbeidsongeschikten met een arbeidsongeschiktheidspensioen alleen meegenomen onder actieven en arbeidsongeschikten en niet meer onder de pensioengerechtigden om dubbeltelling te voorkomen. De vergelijkende cijfers van 2016 en eerder zijn hierop aangepast ten opzichte van het jaarrapport 2016.

Premiebijdragen, saldo overdrachten van rechten, pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (x € 1.000)

	2017	2016	2015	2014
Premiebijdragen	257.847	268.170	286.533	220.860
Saldo overdrachten van rechten risico fonds	-2.081	1.418	393	12.894
Pensioenuitkeringen	-81.867	-76.077	-70.998	-67.535
Pensioenuitvoeringskosten	-5.117	-7.759	-6.153	-7.186

Technische voorzieningen, stichtingskapitaal en reserves, vermogen (x € 1.000) en dekkingsgraad (%)

	31-12-2017	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2014
Technische voorzieningen	5.887.546	5.834.468	5.156.300	4.636.661
Stichtingskapitaal en reserves	1.455.725	998.167	862.149	1.163.768
Beleggingen	7.668.225	7.206.139	6.374.477	6.213.267
Overige activa	360	2.722	765	13.984
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	22.956	-	-	-
Saldo overige vorderingen en schulden	-348.270	-376.226	-356.793	-426.822
Aanwezig vermogen	<u>7.343.271</u>	<u>6.832.635</u>	<u>6.018.449</u>	<u>5.800.429</u>
Actuele dekkingsgraad	124,7	117,1	116,7	125,1
Beleidsdekkingsgraad	123,0	113,1	119,8	124,2
Reële dekkingsgraad	99,1	87,9	95,7	-
TBI-grens (per 30 september)	130,6	127,3	133,3	-
Vereiste dekkingsgraad	115,4	115,0	115,1	111,1
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,4	104,5	104,2	104,3

- Actuele dekkingsgraad: (Totale activa -/- schulden) / Technische voorzieningen * 100%.
- Beleidsdekkingsgraad: het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.
De beleidsdekkingsgraad fluctueert minder dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.

- Reële dekkingsgraad: beleidsdekkingsgraad / vereiste beleidsdekkingsgraad voor voorwaardelijke toeslagverlening ter hoogte van de prijsinflatie.
- TBI-grens (toekomstbestendig indexatiebeleid): beleidsdekkingsgraad waarbij de toeslag volledig kan worden toegekend.
- Vereiste dekkingsgraad: de benodigde dekkingsgraad gelet op de beleggingsrisico's als gevolg van het strategisch beleggingsbeleid en volgens de rekenregels van DNB.
- Minimaal vereiste dekkingsgraad: het strategisch vereist eigen vermogen in evenwicht afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad.

Verdeling beleggingsportefeuille voor risico fonds (x € 1.000)

	31-12-2017		31-12-2016		31-12-2015		31-12-2014	
		%		%		%		%
Vastgoedbeleggingen	137.241	1,8	134.180	1,9	118.784	1,9	87.452	1,4
Aandelen	2.135.515	27,9	2.086.727	28,9	1.674.381	26,2	970.409	15,6
Vastrentende waarden	5.073.716	66,2	4.614.538	64,0	4.294.373	67,4	4.216.177	67,9
Derivaten	-142.565	-1,9	-108.527	-1,5	-107.219	-1,7	468.329	7,5
Overige beleggingen	117.082	1,5	99.122	1,4	45.362	0,7	41.614	0,7
Totaal beleggingen	7.320.989	95,5	6.826.040	94,7	6.025.681	94,5	5.783.981	93,1
Derivaten met negatieve waarde	347.236	4,5	380.099	5,3	348.796	5,5	429.286	6,9
Totaal beleggingen activa	7.668.225	100,0	7.206.139	100,0	6.374.477	100,0	6.213.267	100,0

Derivaten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Beleggingsopbrengsten en kosten vermogensbeheer risico fonds (x € 1.000)

	2017	2016	2015	2014
Directe beleggingsopbrengsten	110.106	110.587	119.320	128.150
Indirecte beleggingsopbrengsten	219.943	530.324	-92.282	1.181.254
Kosten van vermogensbeheer	-13.196	-12.150	-11.663	-7.125
	316.853	628.761	15.375	1.302.279

Beleggingsrendement voor risico fonds

	2017	2016	2015	2014
	%	%	%	%
Gewogen rendement	4,1	8,3	1,3	10,9
Benchmarkrendement	3,8	8,1	1,1	11,1
Gewogen rendement, incl. afdekking rente- en valutarisico's	4,7	10,5	0,5	29,7

Franchise (x € 1) en toeslagverlening per 1 januari boekjaar (%)

		2017	2016	2015	2014
Franchise		13.310	13.178	12.854	14.854
	2018	2017	2016	2015	2014
Toeslagverlening per 1 januari:	%	%	%	%	%
- Actieven	1,29	0,29	1,54	-	-
- Inactieven	0,68	0,08	0,21	0,75	0,90

De toeslagen per 1 januari 2018 zijn in de technische voorzieningen per 31 december 2017 opgenomen.

Zuiver kostendeekkende en feitelijke premie (x €1.000)

	2017	2016	2015	2014
Zuiver kostendeekkende premie	200.075	222.458	218.599	185.265
Feitelijke premie	257.847	268.170	286.533	220.860

B.2 KARAKTERISTIEKEN VAN ONS FONDS

Profiel

Stichting Pensioenfonds Achmea, statutair gevestigd te Apeldoorn, hierna aan te duiden als "SPA" of "ons fonds" is ontstaan op 1 juni 2009. SPA is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 30201324. Ons fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

SPA heeft tot doel uitvoering te geven aan de Achmea-pensioenreglementen, die een vertaling zijn van de pensioenovereenkomsten die de aangesloten ondernemingen (Achmea Interne Diensten N.V., InShared Nederland B.V., InShared Holding B.V. en Achmea B.V.) zijn aangegaan met hun werknemers.

De laatste statutenwijziging was op 19 maart 2018.

Bestuur en organisatie

Bestuurssamenstelling

Het bestuur van ons fonds bestaat uit tien leden. Vijf leden worden voorgedragen door de werkgevers en vijf leden worden voorgedragen door de voordrachtscommissie. Het bestuur benoemt bestuursleden.

In 2017 is besloten dat als de zittingstermijn van de huidige plaatsvervangende bestuursleden is verstreken, deze functie niet meer wordt ingevuld.

De zittingsduur van bestuursleden bedraagt volgens de statuten vier jaar en bestuursleden zijn eenmaal herbenoembaar. Het bestuur heeft een rooster van aftreden opgesteld om de continuïteit met betrekking tot de opgebouwde kennis te waarborgen.

Eind 2017 bestond het bestuur uit de volgende personen:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Datum aftreden
Dhr. Th.J.J. van Dijk	Plv. bestuurslid	Pensioengerechtigden	6 februari 2017	6 februari 2021
Mw. T.T. Freudenberger	Bestuurslid, plv. secretaris werknemers	Werknemers	13 februari 2017	13 februari 2021
Dhr. M.H.W. Hutten	Bestuurslid	Werknemers	19 juli 2017	19 juli 2021
Dhr. G.T.J. Meulenbroek	Bestuurslid	Werkgevers	20 juni 2012	20 juni 2020
Dhr. F.J. Mittertreiner	Bestuurslid	Werkgevers	20 december 2012	1 januari 2018
Dhr. J.H. Nijhuis	Bestuurslid	Werknemers	28 januari 2016	28 januari 2020
Dhr. W.A. Roos	Plv. bestuurslid	Werknemers	31 oktober 2011	31 oktober 2019
Dhr. G.A.M. van Son	Bestuurslid, secretaris	Werknemers	12 september 2013	12 september 2021
Dhr. O. Veldt	Bestuurslid, voorzitter	Werkgevers	3 november 2016	3 november 2020
Dhr. G.C.M. Warmerdam	Bestuurslid, plv. secretaris werkgevers	Werkgevers	23 augustus 2011	23 augustus 2019
Mw. C. Weeda-Hoogstad	Bestuurslid	Werkgevers	27 oktober 2016	27 oktober 2020
Dhr. P.P.C. van Zijp	Bestuurslid	Pensioengerechtigden	16 maart 2017	16 maart 2021

Bestuurswijzigingen en vacatures

Gedurende 2017 zijn de heren De Graaf en Van Tuyl afgetreden vanwege het bereiken van de maximale zittingsduur. Wij zijn de heren De Graaf en Van Tuyl veel dank verschuldigd voor de werkzaamheden die zij voor ons fonds hebben uitgevoerd. In de loop van het jaar zijn als nieuwe bestuursleden benoemd: mevrouw Freudenberger en de heren Van Dijk, Van Zijp en Hutten.

Bestuurlijke commissies

Het bestuur heeft een aantal commissies ingesteld die verantwoordelijk zijn voor de beleidsvoorbereiding van de specifieke taakgebieden die ons fonds kent en het bestuur hierover adviseert. Eind 2017 betroffen dit de volgende commissies:

- Commissie balansmanagement
- Commissie pensioenen
- Commissie audit & risk
- Voordrachtscommissie
- Commissie van beroep
- Verkiezingscommissie (voor verkiezingen leden verantwoordingsorgaan)

De commissies worden ondersteund door het bestuursbureau. De commissie balansmanagement wordt ook door een externe adviseur ondersteund.

Naast de commissies kent ons fonds een dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur voert de dagelijkse leiding van ons fonds.

Voordrachtscommissie

De voordrachtscommissie gaat over de voordracht van bestuurskandidaten namens de werknemers en pensioengerechtigden. De commissie bestaat uit werknemersleden uit het bestuur, door de centrale ondernemingsraad aangewezen werknemers en pensioengerechtigden uit het verantwoordingsorgaan:

- Uitsluitend de werknemersleden namens het bestuur en de centrale ondernemingsraad in de voordrachtscommissie hebben stemrecht bij de selectie en voordracht van de werknemerskandidaten.
- Uitsluitend de pensioengerechtigde leden van het verantwoordingsorgaan in de voordrachtscommissie hebben stemrecht bij de selectie en voordracht van de kandidaat gepensioneerden.

Commissie van beroep

Ons fonds kent een geschillenregeling. Als een belanghebbende van ons fonds het niet eens is met een beslissing van het bestuur, dan kan het geschil worden voorgelegd aan de commissie van beroep. Deze commissie bestaat uit drie onafhankelijke personen:

- Mw. L.E.M. Duynstee
- Dhr. E.E.W. Nooij
- Dhr. J. de Winter

De leden van de commissie worden voor een periode van vier jaar benoemd. Zij kunnen eenmaal voor eenzelfde periode worden herbenoemd. In 2016 zijn de leden van de commissie voor een volgende periode van vier jaar benoemd. Tijdens het verslagjaar zijn geen geschillen aan de commissie voorgelegd.

Verantwoordingsorgaan

Ons fonds kent een verantwoordingsorgaan. Hierin zijn de actieve deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgevers vertegenwoordigd. Leden van het verantwoordingsorgaan worden benoemd voor een periode van vier jaar. Het verantwoordingsorgaan oordeelt over het handelen van en het uitgevoerde beleid door het bestuur en over de gemaakte beleidskeuzes voor de toekomst. Tevens oordeelt het verantwoordingsorgaan over de uitvoering van de taken en uitvoering van de bevoegdheden van de raad van toezicht. Verder heeft het verantwoordingsorgaan bij bepaalde onderwerpen een recht van advies.

Verdere informatie over het verantwoordingsorgaan is opgenomen in het verslag van het verantwoordingsorgaan onder B.10.

Intern toezicht

De raad van toezicht beoordeelt de beleids- en bestuursprocedures, de beleids- en bestuursprocessen en de beheersingsmaatregelen binnen ons fonds, de wijze van aansturing van ons fonds en de wijze waarop het bestuur omgaat met de risico's op de langere termijn. In 2017 is de heer Rietvelt benoemd om de vacature te vervullen die eind 2016 ontstond door het overlijden van de heer Damm.

Aan het eind van het verslagjaar bestond de raad van toezicht uit de volgende leden:

- Mw. E.M.F. Schols
- Dhr. G.J.A. Louw
- Dhr. J.C. Rietvelt

Het verslag van de raad van toezicht is opgenomen onder B.11.

Compliance officer

Het bestuur heeft een compliance officer aangesteld die de opdracht heeft een correcte naleving van de gedragscode door alle betrokkenen te bewaken.

Tijdens het verslagjaar zijn door de compliance officer geen bevindingen gedaan.

Bestuursbureau

Het bestuursbureau van SPA ondersteunt het bestuur bij het in control zijn van de governance (beleid, financieel, uitvoering en communicatie), het beheer van het vermogen en beleggingen, het risicomanagement en de uitvoering van de pensioenregeling. Daarnaast draagt het bestuursbureau zorg voor de coördinatie en monitoring van de door het bestuur aan derden uitbestede taken. Op verzoek dan wel op eigen initiatief adviseert het bestuursbureau het bestuur in alle gevallen waarin het belang van ons fonds dit meebrengt.

Uitbesteding

Achmea Pensioenservices (voorheen Syntrus Achmea Pensioenbeheer) voert de pensioenadministratie uit en ondersteunt bij de pensioencommunicatie.

Montae ondersteunt bij actuariële vraagstukken en risicobeheersing op lange termijn.

Op het gebied van beleggingen wordt SPA bijgestaan door Achmea Investment Management, KAS BANK, Sprenkels & Verschuren en Almazara.

Accountant en certificerend actuaris

PricewaterhouseCoopers Accountants controleert de jaarrekening.

In 2017 is na een tenderprocedure de heer R. Kruijff, Willis Towers Watson, aangesteld als certificerend actuaris voor SPA.

Compliance officer

Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP
Mr. N.M. Opdam

Bestuursbureau

Bestuursbureau Stichting Pensioenfonds Achmea

Administrateur

Achmea Pensioenservices N.V.

Pensioencommunicatie

Achmea Pensioenservices N.V.

Adviserend actuaris

Montae B.V.
Dr. R. den Hertog AAG

Beleggingsadviseur

Sprenkels & Verschuren Actuarissen & Consultants B.V.
Ir. drs. M. Euverman AAG CFA

Fiduciair management & strategisch advies

Achmea Investment Management B.V.

Beleggingsadministrateur en custodian

KAS BANK N.V.

Vastgoed adviseur

Almazara B.V.

Accountant

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Drs. H.C. van der Rijst RA

Certificerend actuaris

Towers Watson Netherlands B.V.

R. Kruijff AAG

B.3 BESTUURSVERSLAG

Inleiding

Het bestuur van SPA brengt hierbij verslag uit over de verrichte werkzaamheden, het gevoerde beleid en de pensioenontwikkelingen in het jaar 2017. Het verslag geeft informatie over de stand van zaken, de resultaten en wijzigingen in de financiële positie van ons fonds. Deze verslaggeving is in overeenstemming met de Pensioenwet en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor 2017.

De volgende speerpunten waren benoemd voor 2017:

- Vergroten herkenbaarheid / betrokkenheid deelnemers, slapers en gepensioneerden (door communicatiebeleid).
- Voorbereiding verlenging uitvoeringsovereenkomst.
- Doorontwikkeling maatschappelijk verantwoord beleggen.
- Versterken fundamenteel financieel beleid, door onder meer een nieuwe ALM-studie en aandacht voor kostenbeheersing.

Daarnaast was er in 2017 veel aandacht voor de tussentijdse aanpassing van de premieafspraken op verzoek van de sociale partners, voor twee DNB-onderzoeken en de opvolging daarvan. Verder was er aandacht voor het governance-model, wat leidde tot het besluit om de plaatsvervangend bestuurders uit te faseren om een kleiner bestuur te krijgen (zie hiervoor de paragraaf "Bestuur en organisatie" onder "B.2 Karakteristieken van ons fonds").

Hierna gaan wij op een aantal speerpunten en andere ontwikkelingen in 2017 verder in.

Vergroten herkenbaarheid / betrokkenheid deelnemers, slapers en gepensioneerden (door communicatiebeleid)

SPA hecht grote waarde aan goede en duidelijke communicatie met alle betrokken doelgroepen. De kernbegrippen hiervoor zijn vastgelegd in het communicatiebeleidsplan: transparantie, imago en vertrouwen. Speerpunt voor de communicatie is de bewustwording van de deelnemer over het pensioen en de risico's die dit met zich meebrengt. Hierdoor zorgen we er voor dat de deelnemer inzicht verkrijgt in de persoonlijke situatie, waarbij zelfredzaamheid en handelingsperspectief leidraad zijn. Jaarlijks wordt er een communicatie-actieplan opgesteld op basis van de door het bestuur vastgestelde speerpunten.

De website van SPA is het centrale communicatiemiddel voor alle communicatie vanuit SPA. In 2017 is gestart met de bouw van een nieuwe website. Deze is veiliger, gebruiksvriendelijker en sneller. Bovendien maakt deze de introductie van digitale hulpmiddelen eenvoudiger. De website wordt in het 2e kwartaal van 2018 in productie genomen. Het communicatiebeleid van SPA is in lijn met de beleidsregels voor communicatie van de AFM.

Naast de reguliere communicatie-activiteiten, zoals onderhoud van de website, verzending van nieuwsberichten, spreekuren op locatie en het verzorgen van de wettelijke communicatie, was er dit jaar extra aandacht voor de voorbereiding van de communicatie over de verschuiving van de pensioen-richtleeftijd naar 68 jaar en vereenvoudiging van de regeling. Hiertoe hebben betrokken cao-partijen uiteindelijk eind 2017 besloten. Met het oog op uitbouw van digitale hulpmiddelen is in 2017 een verbeterde (technische) versie van de pensioenplanner geïntroduceerd. Deze is voor de deelnemers gebruiksvriendelijker door een toename van snelheid en een eenvoudigere inlogprocedure.

Voorbereiding verlenging uitvoeringsovereenkomst

In 2017 is gestart met de voorbereidende werkzaamheden in verband met het aflopen van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever per eind 2018. Er is een eerste scenarioanalyse gemaakt en in het bestuur besproken. Daarnaast is er voorbereidend overleg met de werkgever geweest. Vervolggesprekken met de werkgever en sociale partners zijn in april 2018 gestart.

De complexiteit van de Achmea-pensioenregelingen en de administratieve vertaling daarvan heeft invloed op de uitvoeringskosten van ons fonds. In dit kader heeft SPA voorstellen gedaan aan de sociale partners over de mogelijkheden tot vereenvoudiging, ook om aan te sluiten bij de wettelijke kaders. Eind 2017 is door de sociale partners besloten om de wettelijke aanpassing van de pensioen-richtleeftijd naar 68 jaar te volgen en tot vereenvoudiging van de regeling met ingang van 1 januari 2018. Deze wijzigingen worden in 2018 verder uitgewerkt.

Doorontwikkeling maatschappelijk verantwoord beleggen

SPA vindt maatschappelijk verantwoord beleggen belangrijk. Al sinds 2009 geeft SPA hieraan invulling. In 2017 heeft het bestuur uitvoerig stil gestaan bij het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. SPA heeft hierbij de uitgangspunten herijkt en speerpuntthema's benoemd.

SPA hanteert de internationale uitgangspunten van het VN Global Compact als normenkader. Het VN Global Compact is afgeleid van internationaal geaccepteerde verdragen, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de principes van de International Labour Organisation (ILO). Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie respecteren, ondersteunen en uitoefenen.

Naast het normenkader van het VN Global Compact kiest SPA voor vijf maatschappelijke thema's. Deze thema's zijn gelijk aan de speerpuntthema's van Achmea. Deze thema's staan dicht bij de identiteit van ons fonds. Het betreft de volgende thema's:

- Mensenrechten
- Arbeidsnormen
- Natuur & milieu
- Gezondheid
- Klimaatverandering

Zie de paragraaf "Verantwoord beleggen en corporate governance" onder "B.5 Beleggingsparagraaf" voor meer informatie over de uitwerking hiervan voor SPA.

Verstevigen fundamenten financieel beleid

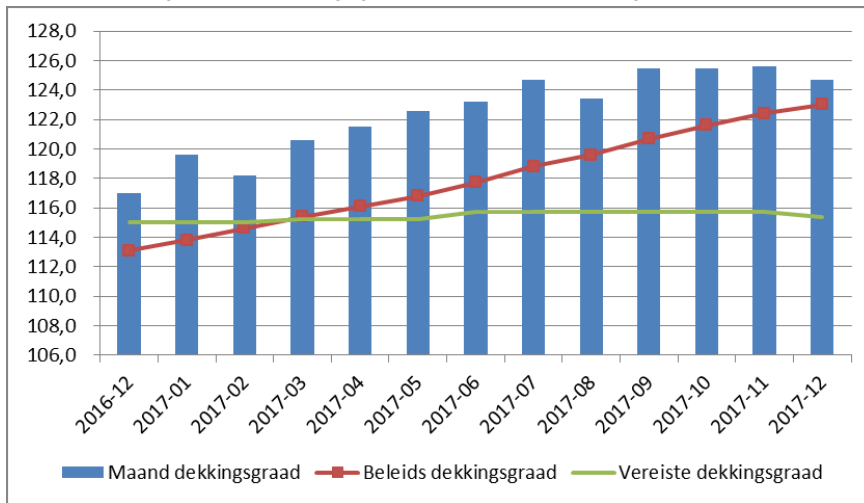
Het financiële beleid van SPA bestaat voor een belangrijk deel uit het zo goed als mogelijk sturen op en analyseren van de ontwikkeling van de dekkingsgraad via beleggings- & balansbeleid en bijhorende rapportages. Onderdeel van dit beleid is het iedere 3 jaar uitvoeren van een Asset Liability Management analyse (ALM). Verder wordt gelet op het kostenniveau en beoordeeld of de gemaakte kosten effectief en efficiënt zijn. Dit jaar speelde verder het herstelplan een belangrijke rol.

Dekkingsgraad

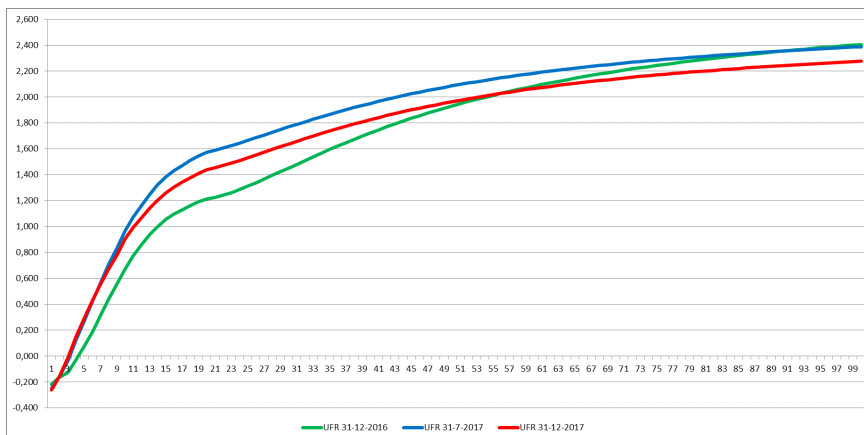
De belangrijkste graadmeter voor de ontwikkeling van de financiële positie is de (beleids-)dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad, het gemiddelde van de dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden, is eind 2017 gestegen naar 123,0% (2016: 113,1%) tegenover een dekkingsgraad behorend bij het vereist eigen vermogen van 115,4%.

De stijging van de dekkingsgraad in het verslagjaar wordt vooral veroorzaakt door de positieve ontwikkeling van de zakelijke waarden en de stijging van de rente in 2017. Door de gedeeltelijke renteafdekking (ter bescherming tegen rentedaling) wordt er ten dele geprofiteerd van deze rentestijging. In het algemeen leidt een stijging van de rente tot een afname van de technische voorziening en een daling van de vastrentende waarden.

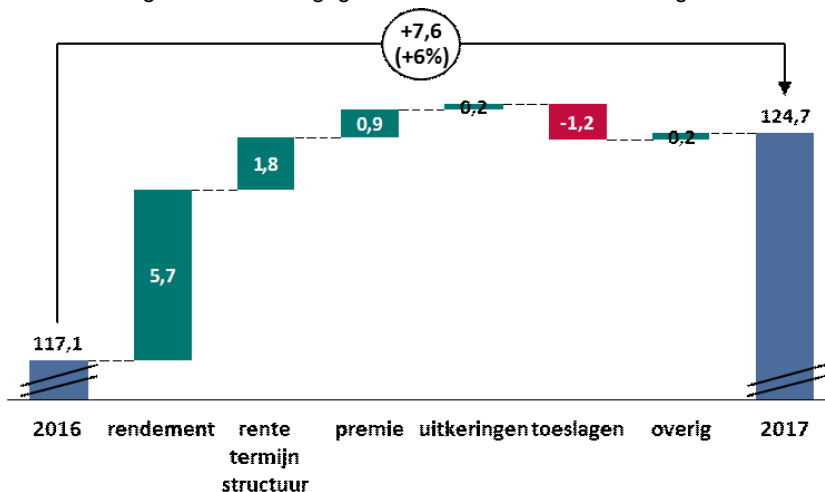
De ontwikkeling van de dekkinggraad was in 2017 als volgt:

Zoals aangegeven is vooral de ontwikkeling van de rente van belang voor de ontwikkeling van de dekkinggraad. In onderstaande grafiek wordt de mutatie van de rente goed zichtbaar: de hoogste rentestand is bereikt in juli 2017, daarna is er een daling ingezet tot het einde van het jaar. Wat goed te zien is, is dat op de lange looptijden, vanaf 57 jaar, de rente per december 2017 lager is dan per eind 2016. Dit is het gevolg van de middeling binnen de UFR-systematiek. Het is de verwachting dat deze daling de komende jaren verder doorzet door de lage rentestanden vanaf 2014/2015.

De ontwikkeling van de dekkinggraad in 2017 bestaat uit de volgende effecten:

De ontwikkeling van de dekkingsgraad wordt voor een belangrijk deel bepaald door het behaalde rendement op de beleggingsportefeuille (5,7%). Daarnaast heeft de renteontwikkeling per saldo positief bijgedragen (1,8%). Doordat SPA de rente gedeeltelijk afdekt zorgt dit, zoals eerder genoemd, voor een dempend effect op de stijging van de dekkingsgraad bij een stijgende rente (zie de paragraaf "Afdekking renterisico" onder "B.5. Beleggingsparagraaf" voor meer informatie).

Kostenbeheersing

SPA besteed veel aandacht aan het beoordelen of de gemaakte kosten effectief en efficiënt zijn. Hierbij gaat het om zowel de vermogensbeheerkosten als de uitvoeringskosten.

In 2017 is een benchmarkonderzoek uitgevoerd naar de uitvoeringskosten van SPA. De conclusie hiervan is dat de uitvoeringskosten van SPA iets hoger zijn dan van vergelijkbare fondsen, maar dat dit is te verklaren door het aantal en de complexiteit van de regelingen die SPA uitvoert. In 2017 is er actief gestuurd op kostenbeheersing, waardoor de kosten per deelnemer ten opzichte van 2016 gedaald zijn. Tevens is er een benchmarkonderzoek uitgevoerd voor de vermogensbeheerkosten.

Met betrekking tot de vermogensbeheerkosten is er speciale aandacht besteed aan de transactiekosten. De intensieve samenwerking met de vermogensbeheerders over de rapportage van de transactiekosten heeft ertoe geleid dat deze gerapporteerde kosten in 2017 aanzienlijk lager zijn dan in 2016: € 4,5 miljoen ten opzichte van € 7,3 miljoen. Voor het rapporteren van de transactiekosten zijn er 3 mogelijke methodes: rapporteren volgens de werkelijke turnover en spread per transactie (methode 1, de voorkeursmethode van de Pensioenfederatie), rapporteren op basis van de gemiddelde spread (methode 2) of de standaard/markt-spread (methode 3).

Het streven van SPA is om de transactiekosten te rapporteren op basis van methode 1, omdat dit het beste inzicht geeft in de werkelijke transactiekosten. In 2017 wordt voor het grootste deel van de vastrentende waarden volgens deze methode gerapporteerd. De overige managers zijn bezig dit in te regelen en hebben gerapporteerd conform de meer grove methode 2 of 3. Samen met Achmea Investment Management (AIM) werken wij eraan dat alle managers volgens methode 1 rapporteren.

In de paragraaf "Kosten uitvoering pensioenregeling" vanaf p. 34 onder "B.5. Beleggingsparagraaf" is meer informatie over deze onderwerpen opgenomen.

ALM-studie 2017

Iedere 3 jaar wordt er een doorrekening gemaakt van het vermogen en de pensioenverplichtingen van SPA in verschillende scenario's. Op deze manier komt er inzicht in de relatie tussen enerzijds het beleggingsbeleid, de mate van indexatie en de premiestelling en anderzijds het gekozen risico en het gewenste rendement. De uitgevoerde studie in 2017 laat zien dat de uitgangspunten van SPA nog steeds valide zijn en geeft geen aanleiding tot wezenlijke aanpassingen in het beleid van SPA. De uitgangspunten van ons beleggingsbeleid zijn verder uitgelegd in "B.5 Beleggingsparagraaf".

Herstelplan

Eind 2016 heeft SPA een herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB, omdat de beleidsdekkingsgraad lager was dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist eigen vermogen. Uit de berekeningen ten behoeve van het herstelplan was duidelijk dat er geen aanvullende maatregelen nodig waren om binnen de herstelperiode het vereiste eigen vermogen te halen.

Door de gunstige koersontwikkeling van de zakelijke waarden en de stijging van de rente was dit eind maart al het geval. De beleidsdekkingsgraad was op 31 maart 2017 hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist eigen vermogen (115,4% versus 115,2%). Daarmee was er geen sprake meer van een reservetekort en was het herstelplan niet meer van toepassing.

Voor een gedetailleerde analyse van het gerealiseerde resultaat zie "B.6 Financiële paragraaf".

Aanpassing premiebeleid op verzoek sociale partners

Voor aanvang van het verslagjaar is door de sociale partners betrokken bij de cao van Achmea een beroep gedaan op de bepalingen van de uitvoeringsovereenkomst tussen Achmea en SPA om de bestaande premieafspraken aan te passen in verband met de lage rentestand en met de wijze waarop de premieafspraken zijn vormgegeven. SPA is gevraagd medewerking te verlenen aan deze aanpassing. Het bestuur van SPA is op basis van dit verzoek een onderzoek gestart naar de consequenties van de aanpassing.

Concreet betekent de aanpassing dat:

- a) De premie vanaf 1 januari 2017 wordt gebaseerd op door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur inclusief UFR in plaats van de zero-swapcurve.
- b) De premie wordt gemaximeerd op 50% van de pensioengrondslag.
- c) De berekening en opbouw van de premie verder ongewijzigd blijft.
- d) Indien de maximering van de pensioenpremie aan de orde is, bij de aanwending van de premie de volgende rangorde wordt gehanteerd:
 1. Jaarinkoop voor de actieve deelnemers incl. risico-opslagen, kostenopslag en de verplichte bijdrage aan het vereist eigen vermogen.
 2. Opslag voor inkoop indexatie en extra financiële buffers van € 4,6 miljoen en € 1,9 miljoen.
 3. Opslag voor versterking van de dekkingsgraad van ons fonds van maximaal 36,64% verminderd met de verplichte bijdrage aan het wettelijk vereist eigen vermogen (VEV).

Naar aanleiding van dit verzoek heeft het bestuur een klankbordgroep ingesteld, die op basis van de gestelde onderzoeksvragen en de wettelijke DNB-kaders met een aanbeveling is gekomen. De belangrijkste conclusie is dat door de premiewijziging de toeslagambitie niet onder druk komt en het beleggingsbeleid geen aanpassing behoeft.

Uit de uitkomsten van de analyses blijkt dat:

- SPA binnen de door cao-partijen gestelde kaders de pensioenregeling (inclusief ambities en fondsstrategie) kan uitvoeren.
- Het onderhandelingsresultaat een evenwichtige invulling geeft aan de belangen van de deelnemers, slapers en pensioengerechtigden.

Deze conclusies zijn onder meer gebaseerd op de volgende onderzoeken:

- Juridische analyse
- Inventarisatie van criteria en randvoorwaarden
- ALM-analyse
- Rangorde aanwending van de premie
- Aanvangshaalbaarheidstoets
- Voorstel tot evenwichtige belangenafweging

Het bestuur is tijdens het onderzoek bijgestaan door haar adviseurs op juridisch, actuariel en financieel terrein. Gedurende het onderzoek is er een nauwe afstemming met alle betrokken stakeholders van SPA geweest.

Alle aspecten en belangen zorgvuldig afwegend heeft het bestuur positief gereageerd op het verzoek van de sociale partners. Ook de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan hebben positief geadviseerd op het bestuursbesluit inzake de aanpassing van de premie op verzoek van Achmea.

Extern toezicht

De Nederlandsche Bank

De Nederlandsche Bank (DNB) houdt toezicht op de naleving van de pensioenregelgeving door pensioenfondsen en pensioenverzekeraars. Voor 2017 had DNB een viertal speerpunten geformuleerd: Verandervermogen in een dynamische omgeving, de effectiviteit van bestuursmodellen, houdbare bedrijfsmodellen en robuuste pensioenadministraties.

De omvang van het vermogen bepaalt voor DNB het risicoprofiel. SPA is, als gevolg van de groei van het vermogen, door DNB gekenmerkt als een middelgroot pensioenfonds (toezichtklasse 3). Dit betekent dat het toezicht vanuit DNB voor SPA intensiever is geworden. Hierdoor was het aantal onderzoeken in 2017 groter dan SPA gewend was. Er zijn geen specifieke signalen geweest die aanleiding hebben gegeven voor de onderzoeken.

SPA heeft in 2017 medewerking verleend aan de volgende onderzoeken:

- Beleggingsonderzoek (on site);
- Onderzoek naar de risico's van corruptie en belangenverstremming (on site);
- Onderzoek naar de strategie en het verandervermogen van ons fonds;
- Onderzoek naar de niet-financiële risico's;
- Onderzoek naar de uitbestedingen en de beheersing van het uitbestedingsrisico;
- Onderzoek EMIR-regelgeving en de consequenties voor de bedrijfsvoering;
- Onderzoek naar valuta-afdekking.

On site onderzoeken kenmerken zich door de aanwezigheid van vertegenwoordigers van DNB bij het bestuursbureau van ons fonds en door het houden van interviews met bestuursleden en medewerkers van het bestuursbureau, wat leidde tot een aanzienlijk tijdsbeslag bij SPA. Op basis van de aanbevelingen van DNB, uit de on site onderzoeken, heeft SPA een implementatieplan opgesteld.

Autoriteit Financiële Markten

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is de toezichthouder die zich concentreert op het gedragstoezicht op pensioenfondsen en op de communicatie van pensioenfondsen. Het communicatiebeleid van SPA houdt rekening met de beleidsregels voor communicatie van de AFM. In 2017 heeft de AFM geen onderzoeken bij ons fonds uitgevoerd.

Risicomanagement

Het afgelopen jaar zijn diverse aanvullende controlemaatregelen verder uitgewerkt om de effectiviteit van de beheersmaatregelen vast te stellen. Gedurende 2017 is er veel aandacht geweest voor de uitvoering van de beheersmaatregelen en controle van de uitbestedingen.

Het bestuur heeft een aantal risico's vastgesteld waaraan in 2018 en 2019 in deep dive sessies aandacht zal worden besteed. In 2018 verdiept het bestuur zich in het inflatie- en compliancerisico (integriteit). In 2019 komen het krediet- en uitbestedingsrisico aan bod.

Het bestuur heeft een kennissessie gehouden over gedrag (cultuur) en risicomanagement. Hieraan wordt in 2018 verder invulling gegeven.

Naleving wet- en regelgeving

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- ons fonds in het boekjaar 2017 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- ons fonds in het boekjaar 2017 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2017 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Daarnaast is met Achmea Pensioenservices eind 2016 een bewerkersovereenkomst gesloten. Daarmee voldoen we aan aangescherpte regelgeving op het gebied van privacy. In 2018 wordt deze vernieuwd naar aanleiding van de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Het afgelopen jaar is een inventarisatie gemaakt van de AVG voor SPA. In samenwerking met onze uitbestedingspartners wordt dit verder uitgewerkt, zodat SPA tijdig klaar is voor de AVG in mei 2018.

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen, welke is verankerd in de Pensioenwet, gaat onder meer in op de taak en werkwijze van het bestuur, verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht, maar ook op diversiteit, integer handelen en geschiktheid. De normen van de Code Pensioenfondsen zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. Deze normen zijn in principe leidend, maar pensioenfondsen kunnen gemotiveerd van de Code afwijken volgens het 'pas toe of leg uit-beginsel'.

Het bestuur volgt zoveel mogelijk de Code en heeft met een inventarisatie vastgesteld dat ons fonds voor het merendeel aan de Code voldoet. Onderstaand is een opsomming opgenomen van de punten waarbij SPA afwijkt van de Code met opgave van de reden:

Omschrijving van de norm	Afwijking	Toelichting
Norm 45 Benoeming en ontslag worden uitgevoerd door belanghebbenden, zo mogelijk door het orgaan zelf, met betrokkenheid van een ander orgaan van het pensioenfonds. Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan.		In 2017 heeft het bestuur besloten om aan te sluiten bij norm 45.
Norm 68 In het bestuur, het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan* zit ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar.	In het verslagjaar was er in het bestuur geen lid jonger dan veertig jaar.	Door het vroegtijdig vertrek van een bestuurder jonger dan veertig jaar was er in het verslagjaar in het bestuur geen lid jonger dan veertig jaar. Bij de eerstvolgende vacature zoekt het bestuur actief naar en doet nadrukkelijk een oproep aan deelnemers jonger dan veertig jaar om zich kandidaat te stellen voor het bestuur.
Norm 75 Een (mede)beleidsbepaler meldt het voornemen een nevenfunctie te aanvaarden of voort te zetten aan de compliance officer. Het maakt hiervoor niet uit of de nevenfunctie betaald of onbetaald is.	SPA meldt nevenfuncties in aan het dagelijks bestuur in plaats van aan de compliance officer.	Compliance officer ontvangt overzicht van nevenfuncties.

*SPA heeft geen belanghebbendenorgaan.

Diversiteitsbeleid

Het bestuur streeft diversiteit binnen de organen van ons fonds na. Daarom maakt de versterking van de man/vrouw-diversiteit steeds deel uit van de afwegingen. Bij iedere vacante positie wordt aandacht besteed aan de bevordering van de afvaardiging van vrouwen. Daarbij blijven het behoud en de versterking van de juiste mix van vaardigheden de belangrijkste bepalende factoren in dit selectieproces. Daarnaast is het streven dat het bestuur en het verantwoordingsorgaan zoveel mogelijk een afspiegeling vormen van het deelnemersbestand waardoor alle belanghebbenden zich vertegenwoordigd weten.

Ook afgelopen jaar heeft het bestuur voor het invullen van vacatures actief gezocht naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Dit heeft ertoe geleid dat meerdere vrouwen zijn benoemd in het bestuur. Bij de eerstvolgende vacature doet het bestuur nadrukkelijk een oproep aan deelnemers jonger dan veertig jaar om zich kandidaat te stellen voor het bestuur. Hiervoor treedt het bestuur in 2018 vroegtijdig in contact met de voordragende organisaties en jongerenorganisaties.

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan voldoet aan de diversiteitsuitgangspunten van ons fonds. Bij de kandidaatstelling voor de verkiezingen van het verantwoordingsorgaan in 2018 wordt hier opnieuw mee rekening gehouden.

Gedragscode

Jaarlijks ondertekenen de bestuursleden, de leden van de raad van toezicht, de leden van het verantwoordingsorgaan en de medewerkers van het bestuursbureau een verklaring over het naleven van de gedragscode. Het bestuur heeft voorts de werking van de gedragscode geëvalueerd. Het bestuur heeft op basis van deze verklaringen en het rapport van de compliance officer hierover vastgesteld dat de gedragscode wordt nageleefd.

Tijdens het verslagjaar heeft de Pensioenfederatie de nieuwe modelgedragscode 2017 gepubliceerd. SPA heeft haar gedragscode hierop aangepast.

In 2017 zijn de aanbevelingen uit 2016 van de compliance officer met betrekking tot het tijdig verstrekken van de verklaring over het naleven van de gedragscode en het publiceren van nevenfuncties op de website door het bestuur opgevolgd.

Deskundigheidsbevordering

In het kader van de deskundigheidsbevordering hanteert SPA een geschiktheidsplan. Toetsing van de geschiktheid vindt plaats aan de hand van een aantal aandachtsgebieden, waaronder het besturen van een organisatie, relevante wet- en regelgeving, financiële aspecten en communicatie. De geschiktheid wordt jaarlijks getoetst voor individuele bestuursleden en voor het bestuur als geheel. De uitkomsten daarvan zijn vastgelegd in de deskundigheidsmatrix.

Jaarlijks vinden er evaluatiegesprekken met individuele bestuursleden plaats waarin de deskundigheid aan de orde komt en de opleidingsbehoefte wordt vastgesteld.

Ook draagt de wijze van benoeming van bestuursleden namens de werknemers -waarbij een pool met potentieel geschikte kandidaten wordt gevormd- bij aan het in stand houden van een deskundig bestuur. De benoeming hangt daarmee niet af van een verkiezingsuitslag, maar is het resultaat van een actief werving- en selectiebeleid. De focus ligt hierbij op de noodzakelijke kwaliteiten, zoals deskundigheid en bestuurlijke vaardigheden. Naast de toetsing door ons fonds vindt er bij benoemingen ook toetsing plaats door de raad van toezicht en door DNB.

Beloningsbeleid

Op grond van artikel 21a lid 1 Besluit Financieel Toetsingskader (FTK) voert SPA een beheerst beleid inzake beloningen dat niet aanmoedigt tot het nemen van meer risico's dan voor ons fonds aanvaardbaar zijn. Hierbij gelden de voorwaarden van schriftelijke vastlegging, overeenstemming met omvang van de organisatie en aard en complexiteit van de activiteiten, beschrijving van beloningscomponenten en publicatie van het beleid. Daarnaast bevat de Code Pensioenfondsen aanbevelingen (normen 77 - 81) over de kwaliteit van het beleid.

In lijn met de vigerende wet- en regelgeving voeren wij een beheerst beloningsbeleid. Dit beleid is vastgelegd in diverse regelingen en is van toepassing op medewerkers, de leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de commissie van beroep, de raad van toezicht en de uitbestedingsrelaties. Overigens zijn de meeste bestuursleden in dienst bij de werkgever en ontvangen daarom geen vergoeding voor het bestuurswerk.

In het kader van de wettelijke eisen voor beheerst beloningsbeleid hanteert SPA de volgende criteria:

- Het beloningsbeleid is in overeenstemming met de doelstellingen en de ambities van SPA en is passend gelet op de omvang en organisatie van ons fonds en de aard, complexiteit en reputatie van de Achmea-ondernemingen waarvoor ons fonds de regeling uitvoert.
- De beloning en/of een eventuele (onkosten)vergoeding staat in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde (geschiktheids)eisen en het tijdsbeslag.
- Bij tussentijds ontslag wordt geen ontslagvergoeding door ons fonds verstrekt.
- Er is geen sprake van beloningen en/of (onkosten)vergoedingen die gerelateerd zijn aan de financiële resultaten van SPA. Eventuele negatieve prikkelwerking is dan ook niet aan de orde.

Verder gelden ten aanzien van de leden van de raad van toezicht nog de volgende aanvullende criteria:

- De hoogte van de beloning is zo dat financieel belang een kritische opstelling niet in de weg staat.
- De beloning is marktconform.

Het bestuur heeft hierbij nadrukkelijk gekeken naar objectieve normen, waaronder ook de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. Het bestuur evalueert periodiek (de uitgangspunten van) het beloningsbeleid en stelt dit waar nodig bij. Hierbij neemt het bestuur de ontwikkelingen in de onderneming en sector in ogenschouw.

B.4 PENSIOENPARAGRAAF

Pensioenregeling

Ons fonds stelt zich ten doel het uitkeren van een ouderdomspensioen aan deelnemers en gewezen deelnemers, evenals een partner- en wezenpensioen aan hun nabestaanden. Pensioenaanspraken worden opgebouwd volgens het geïndexeerd middelloonsysteem. De bijdrage van deelnemers wordt berekend als een percentage van de pensioengrondslag en door aangesloten werkgevers ingehouden op het salaris. Financiering van de regeling vindt plaats op basis van een collectief beschikbare premie van de aangesloten werkgevers aan ons fonds. In 2017 zijn er, behalve de aanpassing van het premiebeleid (zie "B.3 Bestuursverslag"), geen belangrijke aanpassingen in de pensioenregeling geweest.

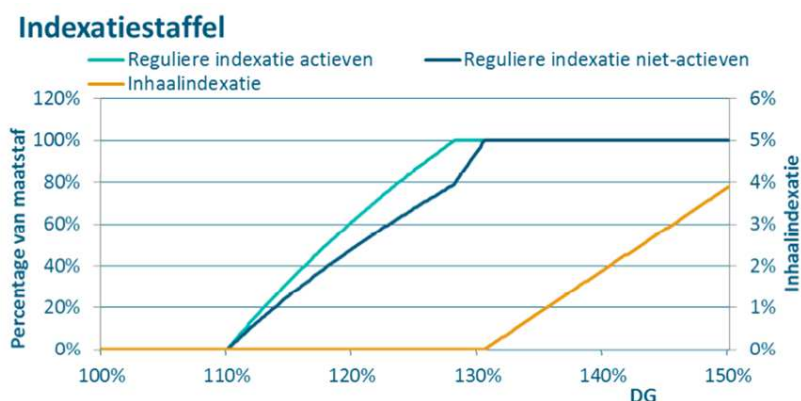
Premiebeleid

Met de aangesloten werkgevers is in de uitvoeringsovereenkomsten een CDC-regeling overeengekomen, waarbij een premie is afgesproken gebaseerd op fondsgrondslagen. In 2017 is de premiegrondslag aangepast, zie ook "B.3 Bestuursverslag". In de premie zijn opslagen opgenomen voor de uitvoeringskosten en de instandhouding van het vereist eigen vermogen. De ontvangen premie over 2017 bedroeg € 257,8 miljoen en ligt daarmee boven de berekende kostendeekkende premie over 2017 van € 200,1 miljoen.

Toeslagverlening

Jaarlijks besluit het bestuur of en in hoeverre de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen worden verhoogd door middel van het verlenen van een toeslag. Het bestuur streeft voor actieve deelnemers naar een toeslag ter hoogte van de algemene loonstijging in de Achmea-cao. Voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is het streven een toeslag te verlenen gelijk aan de stijging van de afgeleide prijsindex voor de gezinsconsumptie. Deze toeslagen zijn voorwaardelijk en afhankelijk van de middelen van ons fonds. Er is geen recht op een toeslag en het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening plaatsvindt. Bij de bepaling van de hoogte van de toekenning van de toeslag wordt rekening gehouden met de geformuleerde toeslagambitie, de financiële positie en de rekenrente. Er is een groep inactieve deelnemers van het voormalig Pensioenfonds Interpolis met een gelimiteerde onvoorwaardelijke toeslag. Hiervoor is een voorziening gevormd.

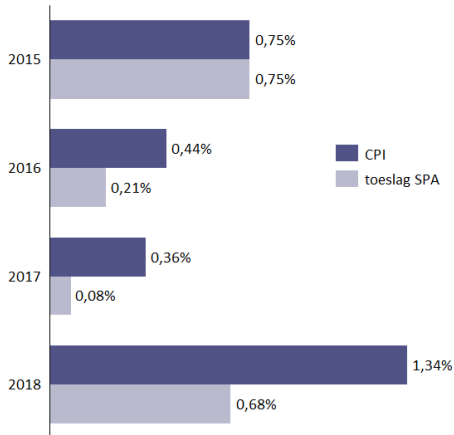
Het vastgestelde indexatiepercentage is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad per eind september. De regels hiervoor zijn vastgelegd in de actuariële en bedrijfstechnische nota rekening houdend met het FTK. Hieronder is grafisch weergegeven hoe de beleidsdekkingsgraad correspondeert met het percentage van de maatstaf voor de actieven en de niet-actieven per 1 januari 2018:

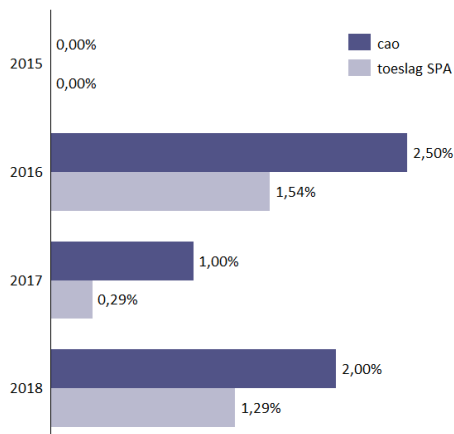
Figuur 1: Indexatiestafel per 1-1-2018

Voor pensioengerechtigden en gewezen deelnemers is zowel per 1 januari 2017 als per 1 januari 2018 een toeslag verleend. De hoogte van de toeslag wordt gebaseerd op de stijging van het prijsindexcijfer per oktober (de referentieperiode). Ook voor de actieve deelnemers is per 1 januari 2017 en 1 januari 2018 een toeslag verleend. De toeslag voor de actieve deelnemers is gekoppeld aan de cao-stijging per 1 januari. In beide gevallen wordt de toeslag begrenst vanuit het FTK, de zogenaamde toekomstbestendige toeslagverlening.

Toeslagen pensioengerechtigden en gewezen deelnemers:

Toeslagen actieve deelnemers:

Daarnaast is er afgesproken dat SPA een gelijke toeslag verleent over de achtergebleven aanspraken of uitkeringen bij Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Zorgverzekeraars (SBZ, tot 1 januari 2014) en Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. (AP&L, tot 1 januari 2014 respectievelijk 1 januari 2015). Deze toeslag wordt verminderd met de toeslag die SBZ of AP&L verleent. De verhogingen van de aanspraken en uitkeringen door deze toeslagverlening vinden bij SPA plaats.

Inhoud van de pensioenregeling

De pensioenovereenkomst is vastgelegd in een pensioenreglement. Het pensioenreglement voldoet aan de bepalingen van de Pensioenwet en andere van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

Klachten

Er zijn in 2017 enkele klachten ontvangen van deelnemers die van mening zijn dat de regeling op onderdelen niet juist is uitgevoerd door SPA. Deze klachten zijn in behandeling genomen en, als daar aanleiding voor was, hersteld. In de andere gevallen is de deelnemer uitleg gegeven over de betreffende situatie. De klachten gaven geen aanleiding tot wijzigingen in de pensioenregelingen of in de werkprocessen van SPA.

Begin 2017 liepen er 2 gerechtelijke procedures tegen SPA, aangespannen door 2 deelnemers. Een van de procedures is afgesloten, omdat de betreffende deelnemer na uitgebreide toelichting door ons fonds heeft besloten de procedure niet meer voort te zetten. De andere procedure loopt eind 2017 nog. Hier wachten we op een uitspraak van de rechtbank.

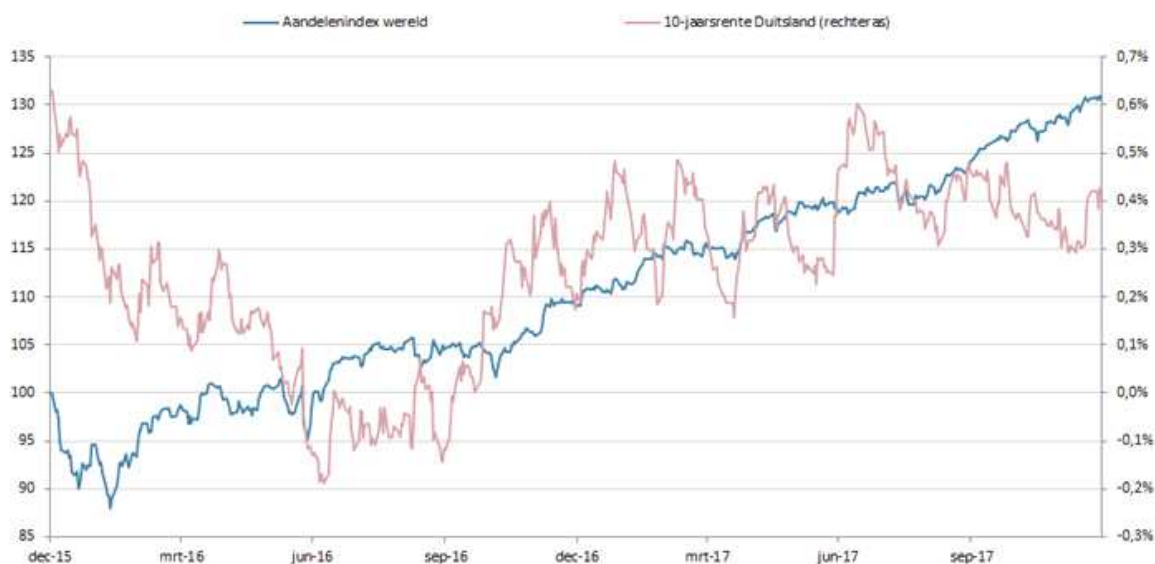
B.5 BELEGGINGSPARAGRAAF

Terugblik economie en financiële markten

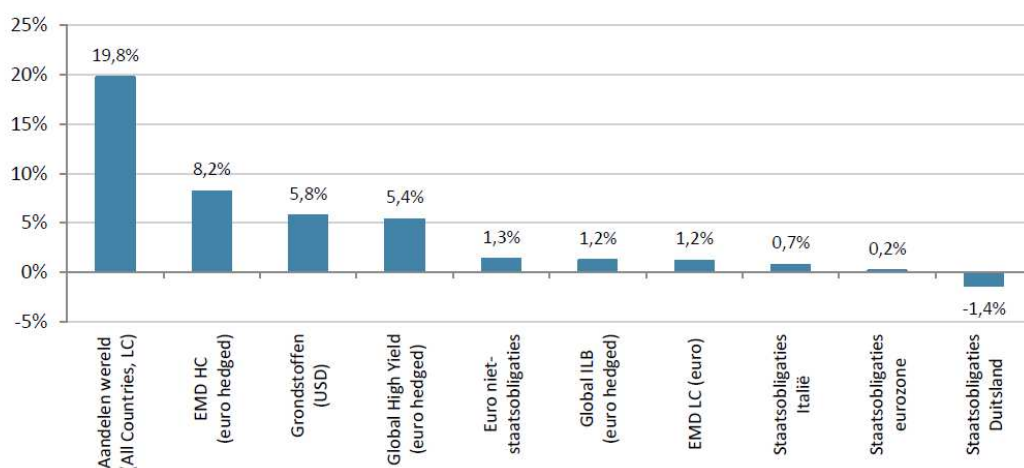
2017 kenmerkte zich door een sterk economisch herstel. De wereldeconomie groeide met circa 3,5%. Zowel de ontwikkelde landen als de opkomende landen droegen bij aan deze cyclische opleving. Vertrouwensindicatoren stegen verder en staan op historisch hoge niveaus. Tegelijkertijd bleef de inflatie gemiddeld genomen gematigd. Dit gaf de centrale banken de ruimte om het monetaire beleid ruim te houden. Wel zetten de monetaire autoriteiten gematigde stappen richting normalisatie van het beleid. De Amerikaanse centrale bank (Fed) verhoogde de beleidsrente drie keer met 25 basispunten. In het vierde kwartaal begon de Fed met het afbouwen van de schulden door aflopende obligaties en renteopbrengsten niet meer te herbeleggen. De Europese Centrale Bank (ECB) hield de renteniveaus constant en continueerde het opkoopprogramma. De lage inflatie blijft de belangrijkste reden voor de ECB om een aanhoudend ruim monetair beleid te voeren. De Bank of England verhoogde de beleidsrente éénmaal in 2017. De gestegen inflatie in het Verenigd Koninkrijk was de belangrijkste reden hiervoor.

De politieke gebeurtenissen in 2017 hadden nauwelijks effect op de financiële markten. Het presidentschap van Trump leidde niet tot de gevreesde negatieve effecten voor de wereldeconomie. Sterker nog, het in december goedgekeurde belastingplan kan voor een positieve impuls voor de Amerikaanse economie en de bedrijfswinsten zorgen. In Europa leidden de verkiezingsuitslagen in Frankrijk, Nederland en Duitsland niet tot grote veranderingen. Het onafhankelijkheidsstreven van Catalonië deed de markten nauwelijks. De vervroegde verkiezingen in het Verenigd Koninkrijk leidden niet tot de beoogde ruime meerderheid voor May, mede hierdoor verlopen de brexit-onderhandelingen stroef. Ook de geopolitieke strubbelingen tussen de Verenigde Staten en Noord-Korea liepen uiteindelijk met een sisser af.

Onderstaand overzicht geeft de ontwikkeling van de wereld aandelenindex tegen de 10-jaarsrente van Duitsland weer. Hierin is duidelijk zichtbaar de stijging van de aandelenindex vanaf eind 2016 maar ook de stijging van de rente vanaf september 2016, toen deze op een dieptepunt stond.

De gunstige macro-economische omgeving ondersteunde de meer risicovolle beleggingen in 2017. De renteniveaus bleven laag als gevolg van de lage inflatie en het ruime monetaire beleid. Hierdoor waren de totaalrendementen van de meeste beleggingscategorieën positief. Aandelen voeren de rendementslijst aan, gevolgd door obligaties opkomende markten in harde valuta (EMD HC), grondstoffen en Global High Yield (zie onderstaande grafiek). De risico-opslagen van de risicovollere vastrentende categorieën daalden verder in 2017. Obligaties opkomende markten in lokale valuta (EMD LC) bleef achter vanwege de waardeinstijging van de euro ten opzichte van de valuta's van opkomende landen. De totaalrendementen op eurostaatobligaties en euro niet-staatobligaties (bedrijfsobligaties) waren per saldo beperkt.

Bron: Bloomberg, Achmea Investment Management

Beleggingsplan 2017

Jaarlijks wordt door het bestuur van SPA een beleggingsplan vastgesteld. In het beleggingsplan wordt het te voeren en geplande portefeuille- en balansbeheer toegelicht, daarnaast zijn de beleggingsovertuigingen aangescherpt. De commissie balansmanagement heeft gedurende het jaar aan het bestuur verantwoording afgelegd over de door haar aan het beleggingsplan gegeven uitvoering.

Het strategische beleggingsbeleid is op hoofdlijnen geformuleerd. De aan te houden beleggingsmix bestaat voor 69% uit vastrentende waarden, 30% uit zakelijke waarden en 1% uit liquiditeiten verdeeld naar de volgende beleggingscategorieën:

Strategische portefeuille			Bandbreedte (+/-)
Zakelijke waarden			
Passief	Aandelen wereld	15%	5%
Passief	Aandelen opkomende markten	5%	3%
Actief	Direct vastgoed	5%	3%
Actief	Infrastructuur	5%	3%
Totaal		30%	
Vastrentende waarden			
Passief	Staatsobligaties euro	24%	5%
Actief	Niet-staatsobligaties euro	25%	3%
Actief	Hypotheken	7%	3%
Actief	Global High Yield	6,5%	3%
Actief	Obligaties opkomende markten HC	2,5%	3%
Actief	Obligaties opkomende markten LC	4%	3%
Totaal		69%	
Actief	Liquiditeiten	1%	5%

Afdekking renterisico

Het renterisico is een groot risico in de pensioenbalans. SPA beheerst dit risico door te beleggen in vastrentende waarden en renteswaps. SPA maakt gebruik van een dynamische renteafdekkingsstrategie, waarbij het renterisico volgens een dynamische staffel wordt afgedekt. De ondergrens is gesteld op het afdekken van 50% van het renterisico afgemeten aan de risicovrije rente (zonder UFR). Bij hogere rentes geldt dat de afdekking wordt verhoogd. Het afdekkingspercentage is afhankelijk van de rentestand en is als volgt vastgelegd:

Rente	Afdekking (Marktwaarde)
> 5,5%	90%
5,0% - 5,5%	85% - 90%
4,5% - 5,0%	80% - 85%
4,0% - 4,5%	75% - 80%
3,5% - 4,0%	70% - 75%
3,0% - 3,5%	65% - 70%
2,5% - 3,0%	60% - 65%
2,0% - 2,5%	55% - 60%
1,5% - 2,0%	50% - 55%
< 1,5%	50%

Op basis van de rentestand was de renteafdekking begin 2017 50%. De ontwikkeling van de 20-jaars swaprente (de referentierente) gaf geen reden om het afdekkingspercentage gedurende 2017 verder aan te passen.

Afdekking valutarisico

SPA heeft verschillende beleggingen in buitenlandse valuta's. Hierdoor loopt SPA valutarisico. Dit is het risico dat de buitenlandse valuta dalen en de beleggingen omgerekend in euro in waarde dalen. De belangrijke buitenlandse valuta's waarin belegd wordt, zijn: de Amerikaanse dollar, de Japanse yen, het Britse pond, de Zwitserse frank, de Canadese dollar, de Australische dollar en de Hong Kong dollar. Het valutarisico wordt voor deze valuta's 100% afgedekt naar de euro, op basis van de benchmark valutaverdeling. Andere valuta's worden gezien de geringe omvang niet afgedekt.

Per saldo droeg de valuta-afdekking positief bij aan het beleggingsresultaat over 2017. De meeste valuta daalden namelijk in waarde ten opzichte van de euro. De daling van het Britse pond bleef het meest beperkt met ongeveer 4%, terwijl de Amerikaanse dollar met ruim 13% het meest daalde. De ontwikkeling van de Amerikaanse dollar bepaalde vooral het resultaat van de valuta-afdekking, omdat dit met ruim 70% de grootste af te dekken valutapositie is.

Terugblik op het gevoerd beleid en vooruitblik

Verantwoord beleggingsbeleid

Verantwoord beleggen is een speerpunt voor SPA. In 2017 heeft SPA het verantwoord beleggingsbeleid herijkt en is begonnen met Global Compact engagement. In 2018 onderzoekt SPA verdere stappen op het gebied van verantwoord beleggen, Global Compact en thematische engagement.

In de paragraaf "Verantwoord beleggen en corporate governance" wordt verder ingegaan op de inhoud die SPA geeft aan verantwoord beleggen en welke bedrijven SPA uitsluit.

ALM- en portefeuilleconstructie-studie

In 2017 is een nieuwe ALM-studie uitgevoerd, gevolgd door een portefeuilleconstructie-studie. Hierbij is gebruik gemaakt van een nieuwe lange termijn economische scenarioset. Naast een basisscenario zijn ook alternatieve economische scenario's doorgerekend. Met de ALM-studie wordt onderzocht welk strategisch lange termijn beleggingsbeleid de beste lange termijn rendement-risicohouding reflecteert. Ook worden vanuit de ALM doorrekeningen gemaakt voor het premie- en indexatiebeleid. Met behulp van de portefeuilleconstructie-studie wordt onderzocht welke portefeuilleaanpassingen, binnen het ALM-risicobudget, leiden tot een verbetering van het korte termijn rendementspotentieel. Op basis hiervan is een nieuwe strategische beleggingsportefeuille vastgesteld, waarbij 1,0% van staatsobligaties euro naar liquide middelen is verschoven. Dit in verband met de verwachte cash behoefte vanuit Central Clearing (EMIR).

Inregelen Central Clearing (EMIR)

SPA heeft besloten om Central Clearing in te richten, ondanks dat de verplichting hiertoe vanuit de Europese Commissie is uitgesteld tot augustus 2020. Hiervoor is de juridische documentatie van bilaterale contracten met de tegenpartijen aangepast, waardoor deze voldoen aan de door EMIR gestelde eisen.

Daarnaast heeft SPA margin management ingericht om het liquiditeitsrisico te beheersen, dat toeneemt doordat de variation margin voor geclearde renteswaps dagelijks in cash moet worden gestort. Er is besloten om collateral management in te richten, waarbij gebruik wordt gemaakt van onderpand voor Central Clearing om te voldoen aan de initial margin en variation margin. Hierdoor kan een beperktere hoeveelheid liquiditeit aangehouden worden ondanks EMIR.

De inrichting is in januari 2018 afgerond. In het eerste kwartaal van 2018 zijn de eerste geclearde renteswapstransactie uitgevoerd. Hierbij is een deel van de bilaterale renteswaps omgezet naar de geclearde omgeving. Bij het afsluiten van nieuwe renteswaps maakt SPA alleen nog gebruik van een centrale tegenpartij.

Uitwerking strategie vastgoed- en infrastructuurportefeuille

In de strategische portefeuille is een allocatie opgenomen naar reële beleggingen (vastgoed en infrastructuur) van 10% van het belegd vermogen. De invulling kent een langere doorlooptijd vanwege het illiquide karakter van deze beleggingen en omdat SPA een zeer zorgvuldig beleids- en selectieproces hanteert. In 2016 is op basis van een assetclasstudie beleid ontwikkeld voor deze beleggingscategorie. In 2017 zijn studies verricht door onze adviseurs voor de invulling van de portefeuille conform het vastgestelde portefeuilleplan. Dit heeft geleid tot voorstellen vanuit de commissie balansmanagement aan het bestuur om te investeren in een Europees en Amerikaans vastgoedfonds (totale investering € 120 miljoen) en een wereldwijd infrastructuurfonds (€ 75 miljoen). In 2018 wordt de geleidelijke opbouw van de portefeuilles conform de strategische weggingen verder vormgegeven.

Sturen op kosten

Zoals verwoord in de beleggingsovertuigingen vindt SPA inzicht in, het transparant maken van en het sturen op kosten van groot belang vanwege de impact hiervan op de hoogte van de pensioenen. Op kwartaalbasis zijn de vermogensbeheerkosten inclusief transactiekosten inzichtelijk waardoor deze gemonitord en beheerst worden ten opzichte van de begroting.

Jaarlijks worden de kosten voor het vermogensbeheer verder beoordeeld en wordt de opinie van de fiduciair beheerder gevraagd met betrekking tot de mate van marktconformiteit van de vermogensbeheerkosten van de diverse deelmandaten. Voor 2018 worden de kosten ook getoetst ten opzichte van de uitgangspunten bij aanvang van de investering door middel van de investment cases.

Evaluatie beleggingsbeleid

Op jaarbasis worden diverse onderdelen van het beleggingsbeleid geëvalueerd. In 2017 heeft SPA onder andere de renteafdekking, de uitbesteding aan de vermogensbeheerders en de beleggingscategorieën geëvalueerd.

Onder andere op basis van assetclasstudies onderzoekt SPA in hoeverre de verschillende beleggingscategorieën passen bij de beleggingsovertuigingen en bijdragen aan een goede rendement/risico-verhouding. Vanaf 2018 worden investment cases per beleggingscategorie opgesteld, zodat nog beter wordt getoetst.

Jaarlijkse manager evaluatie

Ieder jaar worden alle managers in de portefeuille geëvalueerd. Komend jaar ligt hierbij de focus op de risico's in het mandaat.

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën eind 2017 en 2016 wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Portefeuillewaarde	2017	2017	2017	2016	2016
	Marktw waarde x € 1 miljoen	In %	Norm- portefeuille** In %	Marktw waarde x € 1 miljoen	In %
Aandelen (excl. pr. eq.)	2.130,2	27,8	28,0	2.079,2	28,8
Vastrentende waarden	5.073,7	66,2	70,0	4.614,5	64,0
Altern. belegg.	24,9	0,3	0,4	36,6	0,5
Ov. belegg. (excl. infra)	97,5	1,3	-	70,0	1,0
Vastgoed	137,2	1,8	1,6	134,2	1,9
Totaal	7.463,5	97,4	100,0	6.934,5	96,2
Derivaten met een positieve waarde*	204,7	2,6	-	271,6	3,8
Totaal inclusief derivaten	7.668,2	100,0	100,0	7.206,1	100,0

*De beleggingscategorie derivaten betreft de waarde van hedgeportefeuilles van zowel renteswaps als valuta forwards en de in die portefeuilles opgenomen liquide middelen.

**Vaste normgewichten per 1 januari 2017.

Rendementen

2017 was een goed beleggingsjaar voor SPA. Het resultaat van de sterkere euro is terug te zien in het positieve resultaat van de valuta-afdekking van 2,1%. Dit komt vooral door de daling van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro (zie de paragraaf "Afdekking valutarisico" op pagina 28). De stijging van de swaprente leidde tot een negatief resultaat op de rente-afdekking (overlay) van -1,6%.

Onderstaande tabel geeft de rendementen weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën, waarin door SPA wordt belegd, vergeleken met de door SPA gekozen benchmark:

Rendementen	2017	2017
	Portefeuille	Benchmark
Aandelen	10,0%	9,7%
Vastrentende waarden	1,3%	1,1%
Alternatieve beleggingen	19,4%	4,2%
Vastgoed	12,7%	8,9%
Liquide middelen	-0,3%	0,0%
Gewogen rendement	4,1%	3,8%
Valuta-afdekking	2,1%	
Rente-afdekking	-1,6%	
Gewogen rendement inclusief rente- en valuta- afdekking	4,7%	

Aandelen

De aandelenmarkten noteerden in 2017 nieuwe records. De aandelenportefeuille van SPA bestaat uit een wereldwijd ontwikkelde landen aandelenmandaat gericht op het volgen van de MSCI World DC index (een indexmandaat). Het rendement hierop was met 7,9% iets hoger dan de benchmark (7,4%). Het belegde vermogen bedroeg circa € 1.800 miljoen.

Daarnaast wordt deelgenomen in een indexfonds voor aandelen Opkomende Markten. Het rendement op aandelen Opkomende Markten was met 20,5% in lijn met de benchmark (20,6%). Het hierin belegde vermogen bedroeg circa € 350 miljoen.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden portefeuille had een rendement van 1,3%. Dit is iets beter dan het benchmarkrendement 1,1%. De portefeuille vastrentende waarden beslaat ultimo 2017 met ruim € 5.000 miljoen meer dan twee derde van de totale beleggingsportefeuille.

Euro staatobligaties en bedrijfsobligaties

Het doel van de euro investment grade vastrentende waarden portefeuille (staatsobligaties, bedrijfsobligaties en hypotheke (zie hierna)) is om, in combinatie met de swap portefeuille, een veilige basis te bieden binnen de beleggingsportefeuille en hiermee aan de nominale verplichtingen van ons fonds te kunnen voldoen. Voor de euro staatobligatieportefeuille was het resultaat met -1,0% gelijk aan de benchmark. Voor de euro bedrijfsobligatieportefeuille was het resultaat met 1,6% licht beter dan de benchmark met 1,4%. SPA heeft circa € 3.600 miljoen belegd in euro staatsobligaties en bedrijfsobligaties.

Hypotheke

Ondanks de lage rente is de risico-opslag voor hypotheke nog steeds aantrekkelijk en de langere looptijd draagt bij aan de rente-afdekking van de pensioenverplichtingen. Het rendement op hypotheke in 2017 was met 1,8% duidelijk hoger dan de benchmark van -0,3% bij een belegd vermogen van circa € 480 miljoen.

High Yield

Bedrijfsobligaties met een lage kredietwaardigheid (High Yield) hebben weer een goed jaar achter de rug. Het totaalrendement bedroeg 5,4%. Het effectieve rendement op High Yield is laag vanwege de lage risico-opslag en de lage risicovrije rente. De portefeuille bleef dit jaar achter bij de benchmark door een defensief en risicobewust beleggingsbeleid van de High Yield managers. Het totale rendement voor de portefeuille van SPA kwam uit op 5,2% tegen 5,4% voor de benchmark. Het belegde vermogen was circa € 500 miljoen.

Emerging Markets Debt (EMD)

Schuld papier uit opkomende landen in harde valuta (EMD HC) kende een goed jaar. De risico-opslag is voor deze categorie verder gedaald. Desondanks was het rendement voor de EMD HC slechts 6,6% tegen de benchmark 8,2%. Het belegde vermogen was circa € 170 miljoen.

Obligaties van opkomende landen genoteerd in lokale valuta (EMD LC) profiteerden van een daling van de renteniveaus. De daling van deze lokale valuta's ten opzichte van de euro drukten het resultaat voor deze categorie.

Het rendement voor de EMD LC was met 2,3% duidelijk beter dan de benchmark van 1,2%. Het belegde vermogen was circa € 290 miljoen.

Alternatieve beleggingen

Infrastructuur

In 2017 liet infrastructuur recordrendementen zien, vooral als gevolg van de lage rente. Het rendement op het infrastructuurfonds was met 22,1% hoger dan de benchmark van 2,6%. Het belegde vermogen in infrastructuur was in 2017 circa € 20 miljoen. Eind 2017 is een commitment afgegeven voor het IFM Global Infrastructure Fund van € 75 miljoen. De portefeuille wordt de komende jaren verder opgebouwd richting de strategische portefeuille.

Private equity

SPA heeft een zeer kleine positie in een multi manager private equity fonds (circa € 5 miljoen). Dit fonds liet een positief rendement zien.

Vastgoed

De Nederlandse vastgoedmarkt presteerde in 2017 sterk. Het hoge rendement wordt veroorzaakt door waardestijgingen van woningen en kantoren, onder andere door de belangstelling van buitenlandse beleggers. De vastgoedportefeuille presteerde met 12,7% beter dan de benchmark (8,9%). Het belegde vermogen was circa € 137 miljoen.

In 2017 is de selectie voorbereid voor een Europees en Amerikaans vastgoedfonds. Hierover wordt begin 2018 besloten door het bestuur. De portefeuille wordt verder opgebouwd conform de strategische portefeuille.

Verantwoord beleggen en corporate governance

SPA vindt maatschappelijk verantwoord beleggen belangrijk. Al sinds 2009 geeft SPA hieraan invulling. In 2017 heeft het bestuur uitvoerig stil gestaan bij het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. SPA heeft hierbij de uitgangspunten herijkt en speerpunthema's benoemd.

SPA hanteert de internationale uitgangspunten van het VN Global Compact als normenkader. Het VN Global Compact is afgeleid van internationaal geaccepteerde verdragen, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de principes van de International Labour Organisation (ILO). Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie respecteren, ondersteunen en uitoefenen.

Naast het normenkader van het VN Global Compact kiest SPA voor vijf maatschappelijke thema's. Deze thema's zijn gelijk aan de speerpunthema's van Achmea. Deze thema's staan dicht bij de identiteit van het ons fonds. Het betreft de volgende thema's:

- Mensenrechten
- Arbeidsnormen
- Natuur & milieu
- Gezondheid
- Klimaatverandering

Hoe brengt SPA het beleid in praktijk?

SPA maakt gebruik van onderstaande instrumenten bij het in praktijk brengen van het verantwoord beleggingsbeleid:

1. Het uitsluiten van ondernemingen en landen.
2. Het voeren van dialogen met ondernemingen (engagement).
3. Corporate governance en het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.
4. ESG-integratie.

1. Het uitsluiten van ondernemingen en landen

Voldoen bedrijven en landen niet aan onze maatschappelijke normen, dan beleggen we niet in deze ondernemingen of landen. De volgende soorten bedrijven en landen sluiten wij uit van onze beleggingen:

- Fabrikanten van controversiële wapens: controversiële wapens zijn voor ons wapens die onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken en die geen onderscheid maken tussen burgerdoelen en militaire doelen. Vaak veroorzaken deze wapens ook na afloop van een conflict veel slachtoffers en ontwrichten ze de economie en de maatschappij. Hierbij gaat het om nucleaire, biologische en chemische wapens, om antipersoonsmijnen en om clustermunities. Controversiële wapens worden uitgesloten in het kader van mensenrechtenschendingen.

- Landen waartegen sancties van kracht zijn: tegen sommige landen zijn sancties ingesteld. Bijvoorbeeld omdat machthebbers op systematische en grove wijze de fundamentele mensenrechten van hun burgers schenden, landen waar het non-proliferatieverdrag wordt geschonden of omdat er sprake is van een hoge mate van corruptie.
- Bedrijven die de VN Global Compact-principes structureel schenden: wanneer een bedrijf langer dan twee jaar de uitgangspunten van het VN Global Compact schendt en onvoldoende maatregelen neemt om daar iets aan te doen. Deze ondernemingen kunnen dan worden uitgesloten in het kader van het schenden van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en corruptie.
- Tabaksproducenten: roken en andere vormen van tabaksgebruik schaden de gezondheid.

2. Het voeren van dialogen met ondernemingen (engagement)

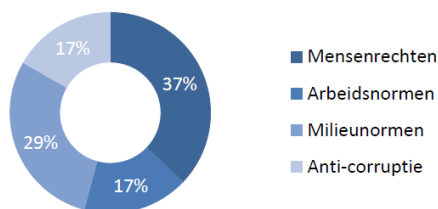
SPA vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen waarin zij belegt die internationaal breed gedragen normen schenden. Wij noemen dit Global Compact engagement. Met het engagementprogramma wil SPA het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren en tegelijkertijd aandeelhouderswaarde vergroten.

In 2017 is SPA gestart met het Global Compact engagement. Binnen het Global Compact engagement wordt de dialoog aangegaan met ondernemingen die de normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie schenden of dreigen te schenden. Het doel van de dialoog is dat de onderneming de schending opheft en maatregelen treft, zodat een schending in de toekomst niet meer plaats vindt. Bijvoorbeeld door het wijzigen van beleid en procedures bij de ondernemingen.

Per ultimo 2017 maken 16 ondernemingen deel uit van het Global Compact engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken wij over één of meerdere normschendingen (met een aantal ondernemingen worden meerdere dialogen gevoerd over verschillende thema's). Onderstaand is weergegeven hoe het programma per ultimo december naar normschending is opgebouwd:

FIGUUR 1: DIALOGEN NAAR NORMSCHENDING

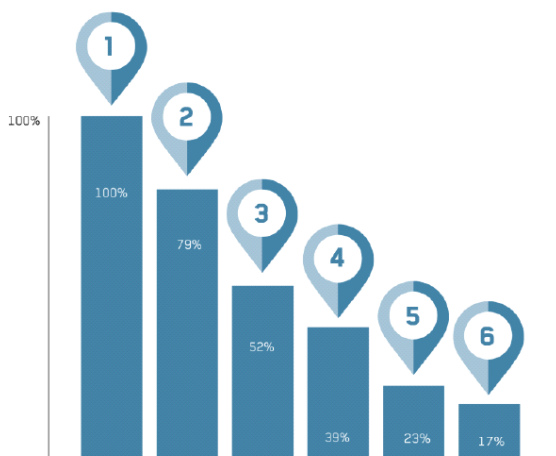
Bron: Achmea Investment Management

De voortgang van de individuele dialogen wordt bijgehouden op basis van zes vooraf gedefinieerde mijlpalen:

Per eind december 2017 is de voortgang van het engagementprogramma als volgt:

In 2018 wordt het Global Compact engagementprogramma verder uitgebreid.

3. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Aandeelhouders stemmen over belangrijke besluiten die een bedrijf neemt. SPA is een betrokken aandeelhouder en maakt daarom actief gebruik van het stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen. Zo oefenen we invloed uit op het beleid van een onderneming en komen we zo goed mogelijk op voor onze eigen belangen. Het uitvoeren van stemactiviteiten is uitbesteed aan AIM. AIM maakt bij het uitoefenen van het stemrecht mede gebruik van de stemanalyses en stemadviezen van het bureau Institutional Shareholder Services Ehtix (ISS). Het AIM-stembeleid houdt rekening met de internationale geaccepteerde corporate governance codes zoals die van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD) en International Corporate Governance Netwerk (ICGN). Het houdt voor iedere afzonderlijke markt rekening met lokale wet- en regelgeving en heersende corporate governance codes. Tevens wordt specifiek rekening gehouden met de speerpuntthema's van SPA, met name bij aandeelhoudersvoorstellen over mensenrechten, arbeidsnormen, natuur & milieu, gezondheid en klimaat.

Verantwoording stemactiviteiten

SPA stemde in 2017 op 1.649 aandeelhoudersvergaderingen, waarbij 22.520 agendapunten zijn behandeld. Op ruim 17% van alle agendapunten werd tegen het management gestemd. Hierbij ging het vooral om de benoeming van bestuurders van ondernemingen (niet onafhankelijk waar dit wel geëist of gewenst is) en beloningsstructuren (excessief, onvoldoende toegelicht of niet transparant genoeg). Op aandeelhoudersresoluties over milieu, sociale en governance kwesties werd ook relatief vaak (meer dan de helft van de gevallen) tegen het management gestemd. SPA plaatst elk kwartaal een verslag op de website met vermelding van stemactiviteiten en actuele ontwikkelingen op het gebied van corporate governance.

4. ESG-integratie

Op sociaal en milieugebied spelen er veel zaken die de economische groei beïnvloeden. Denk maar aan grondstofschaarste, klimaatverandering en demografische ontwikkelingen. Wij verwachten dat maatschappelijk verantwoord beleggen het voor risico gecorrigeerde rendement van de beleggingsportefeuille op lange termijn gunstig kan beïnvloeden. SPA voert de dialoog met de aangestelde vermogensbeheerders om de integratie van ESG-factoren verder te promoten en te implementeren. ESG staat daarbij voor milieu ('Environment'), sociale aspecten ('Social') en goed bestuur ('Governance'). SPA promoot hiermee dat ESG-integratie een structureel onderdeel is van het beleggingsbeslissingsproces, zoals dat van toepassing is op het totaal beheerd vermogen. SPA heeft green bonds opgenomen in de obligatieportefeuilles. Dit zijn obligaties uitgegeven door ondernemingen of landen, waarvan de opbrengsten worden gebruikt om energietransitie te financieren of andere projecten die een aantoonbaar positief effect hebben op klimaatverandering.

Kosten uitvoering pensioenregeling

SPA maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Globaal worden deze kosten onderverdeeld in kosten van het vermogensbeheer en kosten van het pensioenbeheer. Het bestuur vindt het belangrijk open te zijn over deze kosten.

Kosten vermogensbeheer

In 2017 is opnieuw veel aandacht besteed aan de vermogensbeheerkosten. Vanuit het sturen op kosten maakt SPA ieder boekjaar een begroting van de kosten van het vermogensbeheer (beheervergoedingen, advieskosten, bewaarkosten, administratiekosten, overige kosten en transactiekosten). Ieder kwartaal wordt gemonitord en gerapporteerd hoe de gerealiseerde kosten per mandaat zich verhouden tot de begroting.

Daarnaast zijn er een tweetal benchmarkonderzoeken geweest, gericht op de vermogensbeheerkosten. In samenwerking met het Institutioneel Benchmarking Instituut (IBI) is een kostennorm berekend voor vermogensbeheer. Deze geeft aan wat de kosten voor ons fonds zouden zijn geweest, als de portefeuille zou zijn gemanaged tegen de gemiddelde kosten van de peergroep. De benchmark voor de beheerkosten over 2016 was 28 basispunten (bps) voor SPA (exclusief transactiekosten). Naar verwachting wijkt deze voor 2017 niet noemenswaardig af van 2016.

In 2017 zijn de beheerkosten 26 bps, daarmee blijven de kosten onder de IBI-benchmark.

Na afloop van het boekjaar wordt een rapportage over de gerealiseerde kosten van het vermogensbeheer gemaakt. Deze rapportage is hier opgenomen, met inachtneming van de recente aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM. De kosten van het vermogensbeheer van pensioenfondsen kunnen zo met elkaar worden vergeleken.

Kostenoverzicht vermogensbeheer	2017	2017	2016*	2016
	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Kosten vermogensbeheer	13.075	0,19	13.265	0,21
Kosten rente-overlay	1.738	0,03	1.574	0,02
Kosten Strategisch Pensioen Management	3.134	0,04	2.860	0,05
Totaal kosten	17.947		17.699	
<i>Gemiddeld vermogen</i>	<i>7.073.515</i>		<i>6.425.861</i>	
Totaal kosten als % gemiddeld vermogen		0,26		0,28
Transactiekosten, incl. aan- en verkoopkosten	4.544	0,06	7.317	0,11
Totaal kosten, incl. transactiekosten	22.491		25.016	
<i>Gemiddeld vermogen</i>	<i>7.073.515</i>		<i>6.425.861</i>	
Totaal kosten als % gemiddeld vermogen inclusief transactiekosten		0,32		0,39

*Voor de vergelijkbaarheid met 2017 zijn de vergelijkende cijfers 2016 ten opzichte van het jaarrapport 2016 aangepast in verband met de toebedeling van een deel van de algemene kosten aan de vermogensbeheerkosten (in de jaarrekening en kerncijfers zijn de vergelijkende cijfers 2016 niet aangepast).

Kosten 2017 per beleggingscategorie	Beheerkosten		Performance gerel. kosten		Transactiekosten, incl. aan- en verkoopkosten		Totaal	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Vastgoed	434	0,32	-	-	55	0,04	489	0,36
Aandelen	1.057	0,05	-	-	255	0,01	1.312	0,06
Alternatieve beleggingen	485	1,58	-	-	-	-	485	1,58
Vastrentende waarden	8.366	0,17	-	-	4.034	0,08	12.400	0,25
Overige beleggingen	-	-	-	-	-	-	-	-
Overlay beleggingen	1.738	0,03	-	-	200	-	1.938	0,03
Kosten pensioenfonds en bestuursbureau	1.492	0,02	-	-	-	-	1.492	0,02
Kosten Strategisch Pensioen Management	3.134	0,04	-	-	-	-	3.134	0,04
Bewaarloon	232	-	-	-	-	-	232	-
Advieskosten vermogensbeheer	345	-	-	-	-	-	345	-
Administratiekosten KAS BANK	170	-	-	-	-	-	170	-
Kosten collateral management	223	-	-	-	-	-	223	-
Overige kosten	271	-	-	-	-	-	271	-
Totaal	17.947	0,26	-	-	4.544	0,06	22.491	0,32

Kosten 2016* per beleggingscategorie	Beheerkosten		Performance gerel. kosten		Transactiekosten, incl. aan- en verkoopkosten		Totaal	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Vastgoed	422	0,33	-	-	-	-	422	0,33
Aandelen	1.103	0,06	-	-	281	0,01	1.384	0,07
Alternatieve beleggingen	542	1,44	-	-	-	-	542	1,44
Vastrentende waarden	7.540	0,17	-	-	6.342	0,14	13.882	0,31
Overige beleggingen	-	-	-	-	-	-	-	-
Overlay beleggingen	1.574	0,02	-	-	694	0,01	2.268	0,03
Kosten pensioenfonds en bestuursbureau	2.153	0,03	-	-	-	-	2.153	0,03
Kosten Strategisch Pensioen Management	2.860	0,05	-	-	-	-	2.860	0,05
Bewaarloon	221	-	-	-	-	-	221	-
Advieskosten vermogensbeheer	153	-	-	-	-	-	153	-
Administratiekosten KAS BANK	542	0,01	-	-	-	-	542	0,01
Kosten collateral management	258	-	-	-	-	-	258	-
Overige kosten	331	0,01	-	-	-	-	331	0,01
Totaal	17.699	0,28	-	-	7.317	0,11	25.016	0,39

*Voor de vergelijkbaarheid met 2017 zijn de vergelijkende cijfers 2016 ten opzichte van het jaarrapport 2016 aangepast in verband met de toebedeling van een deel van de algemene kosten aan de vermogensbeheerkosten (in de jaarrekening en kerncijfers zijn de vergelijkende cijfers 2016 niet aangepast).

De kosten pensioenfonds en bestuursbureau betreffen het deel van de algemene kosten welke aan de vermogensbeheerkosten zijn toebedeeld. Hiervoor is een vaste verdeelsleutel per kostencategorie gebruikt. De vermogensbeheerkosten 2016 zijn hiervoor aangepast in verband met de vergelijkbaarheid met 2017. Dit leidt tot een aanpassing over 2016 van € 2,2 miljoen (3 bps).

De kosten van bewaarloon zijn de kosten van het in bewaar geven van effecten bij de custodian en de kosten voor het aanhouden van bankrekeningen.

Overige kosten zijn de kosten die zijn gemaakt voor het verantwoord beleggingsbeleid. Hieronder vallen: corporate governance, screening en uitsluiting van posities op basis van dit beleid.

Transactiekosten zijn de kosten die zijn gemaakt om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn voor vastrentende waarden op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er niet separaat transactiekosten in rekening worden gebracht. Deze uit zich in het verschil tussen de bied- en laat-spread. De inschattingen van de transactiekosten voor de vastrentende waarden zijn opgevraagd bij de externe vermogensbeheerders. Conform het verzoek van SPA en de aanbevelingen van de Pensioenfederatie zijn deze inschattingen zo realistisch mogelijk, namelijk uitgaande van het daadwerkelijk transactievolume (turnover) en de daadwerkelijke kosten (spread) per mandaat of fonds.

De totale vermogensbeheerkosten over 2017 bedragen € 22,5 miljoen of 0,32% van het gemiddeld belegd vermogen. Dit is zowel absoluut als procentueel een daling ten opzichte van 2016 (€ 25,0 miljoen respectievelijk 0,39%).

De absolute beheerkosten zijn in 2017 nagenoeg gelijk gebleven aan de kosten in 2016, maar de transactiekosten zijn in 2017 duidelijk lager dan in 2016. Dit alles ondanks de stijging van het gemiddeld belegd vermogen.

De beheerkosten van de vastrentende waarden zijn in 2017 vooral gestegen als gevolg van de stijging van het gemiddeld belegde vermogen. Onder de vastrentende waarden in deze opstelling vallen de volgende beleggingen:

- Euro staatsobligaties en bedrijfsobligaties
- Hypotheken
- High Yield
- Emerging Markets Debt
- Geldmarktfonds

De kosten binnen deze categorie lopen fors uiteen als percentage van de gemiddelde belegde vermogens per belegging doordat deze beleggingen verschillen in complexiteit en belegd vermogen. Zo bedragen de vermogensbeheerkosten voor de euro staatsobligaties en bedrijfsobligaties en het geldmarktfonds 3 tot 24 basispunten. Deze zijn daarmee lager dan het gemiddelde. Van de overige beleggingen binnen deze categorie zijn de vermogensbeheerkosten duidelijk hoger: deze lopen voor hypotheken, High Yield en Emerging Markets Debt uiteen van 32 tot 71 basispunten.

De transactiekosten komen vooral lager uit door het gebruik van een betere, SPA-specifieke schattingsmethode voor de vastrentende waarden. Dit is conform methode 1 van de Pensioenfederatie, waarbij de managers een opgave doen op basis van de werkelijke turnover en spread per transactie. In 2016 werd deze methode ook al gebruikt, maar deze is in 2017 door meer managers toegepast. De overige managers zijn bezig dit in te regelen op verzoek van SPA en rapporteren tot die tijd conform methode 2 (op basis van de gemiddelde spread) of methode 3 (op basis van standaard/ markt-spread). Deze laatste 2 methodes zijn aanzienlijk grover en leiden tot slechtere schattingen dan op basis van de werkelijke kosten. Het doel van SPA is dat alle vermogensbeheerders op basis van methode 1 de transactiekosten rapporteren.

Verder waren de totale overlay kosten lager, doordat minder bijsturing nodig was.

De kosten in voorgaande tabel omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de jaarrekening ook een uitsplitsing van de 'onzichtbare kosten' voor beheer van onderliggende beleggingsfondsen. Hiervan zijn de kosten verwerkt in het beleggingsrendement en de schatting van kosten van de individuele transacties. In de jaarrekening worden alleen (directe) kosten getoond die ons fonds op factuurbasis betaalt aan de tegenpartijen, waardoor deze cijfers niet aansluiten. Het doel van deze tabel is om extra inzicht te verschaffen in lijn met het rapport van de AFM en de Pensioenfederatie.

Relatie tussen vermogensbeheerkosten en rendement

Het te behalen rendement op het vermogen wordt vooral gedreven door de gekozen asset allocatie ("80% van het rendement wordt verklaard door asset allocatie, 20% door de invulling") in combinatie met het gekozen renteafdekkingsbeleid. Asset allocatie houdt in, in welke beleggingscategorieën wordt belegd, inclusief de looptijd van de vastrentende categorieën (renterisico) en de valuta van de verschillende categorieën (valutarisico). Hierdoor is SPA in staat om een rendement te halen dat tenminste gelijk is aan de benchmark en hoger dan de risicovrije marktrente. De hoogte van de vermogensbeheerkosten hangt in belangrijke mate samen met deze keuzes. Het rentebeleid in combinatie met de gekozen beleggingsmix leidt tot licht hogere vermogensbeheerkosten. Deze kosten worden ruim voldoende gecompenseerd door te verwachten resultaten op basis van de gemaakte keuzes, ook op de langere termijn. Dit wordt onderbouwd door de ALM-studies en de gemaakte berekeningen voor het herstelplan. Uit al deze onderzoeken blijkt dat de verwachte rendementen op het belegde vermogen de kosten ruimschoots overtreffen.

Kosten pensioenbeheer

Onderstaand is een rapportage over de kosten van het pensioenbeheer opgenomen, met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM. Hierdoor kunnen de kosten van pensioenfondsen met elkaar worden vergeleken.

Kosten bestuur, advies en controle (x € 1.000)	<u>2017</u>	<u>2016*</u>
Accountantskosten	39	29
Actuariskosten	8	23
Overige controle- en advieskosten	72	94
Kosten bestuursbureau	967	965
Bestuurskosten	86	185
Projectkosten	37	286
Kosten toezicht en brancheorganisaties	181	168
Overige kosten	-	-
	<u>1.390</u>	<u>1.750</u>
Administratiekosten (x € 1.000)	<u>2017</u>	<u>2016*</u>
Kosten deelnemers en pensioengerechtigden	3.176	3.321
Kosten financieel beheer en advies	551	535
	<u>3.727</u>	<u>3.856</u>
Totaal pensioenuitvoeringskosten	<u>5.117</u>	<u>5.606</u>
Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	<u>2017</u>	<u>2016*</u>
Aantal deelnemers (incl. arbeidsongeschikten)	12.356	13.179
Aantal gewezen deelnemers	19.018	17.997
Aantal pensioengerechtigden	<u>5.085</u>	<u>4.716</u>
	<u>36.459</u>	<u>35.892</u>

*Voor de vergelijkbaarheid met 2017 zijn de vergelijkende cijfers 2016 ten opzichte van het jaarrapport 2016 aangepast in verband met de toebedeling van een deel van de algemene kosten aan de vermogensbeheerkosten (in de jaarrekening en kerncijfers zijn de vergelijkende cijfers 2016 niet aangepast).

Ook zijn vanaf 2017 de arbeidsongeschikten met een arbeidsongeschiktheidspensioen alleen meegenomen onder actieven en arbeidsongeschikten en niet meer onder de pensioengerechtigden om dubbeltelling te voorkomen. De vergelijkende cijfers van 2016 zijn hierop aangepast ten opzichte van het jaarrapport 2016.

Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (x € 1,-)	<u>2017</u>	<u>2016*</u>
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer, excl. gewezen deelnemer	293,39	313,27
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer, incl. gewezen deelnemer	140,35	156,19

*Voor de vergelijkbaarheid met 2017 zijn de vergelijkende cijfers 2016 ten opzichte van het jaarrapport 2016 aangepast in verband met de toebedeling van een deel van de algemene kosten aan de vermogensbeheerkosten (in de jaarrekening en kerncijfers zijn de vergelijkende cijfers 2016 niet aangepast). Ook zijn vanaf 2017 de arbeidsongeschikten met een arbeidsongeschiktheidspensioen alleen meegenomen onder actieven en arbeidsongeschikten en niet meer onder de pensioengerechtigden om dubbel telling te voorkomen. De vergelijkende cijfers van 2016 zijn hierop aangepast ten opzichte van het jaarrapport 2016.

De kosten van pensioenbeheer bedragen voor 2017 € 5,1 miljoen (2016: € 5,6 miljoen). Omgerekend is dit € 293 (2016: € 313) per deelnemer en gepensioneerde. Daarmee kwamen de uitvoeringskosten per deelnemer van SPA lager uit dan de doelstelling (zie hierna).

Institutioneel Benchmark Instituut (IBI)

Het bestuur stuurt actief op de hoogte van de uitvoeringskosten. Dit heeft ertoe geleid dat in 2017 de uitvoeringskosten fors zijn gedaald ten opzichte van 2016. In 2017 heeft SPA in samenwerking met IBI een benchmarkonderzoek gedaan voor de uitvoeringskosten. Uit dit onderzoek blijkt dat de benchmark voor de uitvoeringskosten op ongeveer € 280 ligt. De kosten per deelnemer worden voor een groot deel bepaald door:

- het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden (Pensioenfederatie-norm)
- de verhouding van het aantal actieve deelnemers, het aantal gepensioneerden versus het aantal slapers
- het aantal regelingen
- de complexiteit van de regelingen
- de servicegraad aan de deelnemers

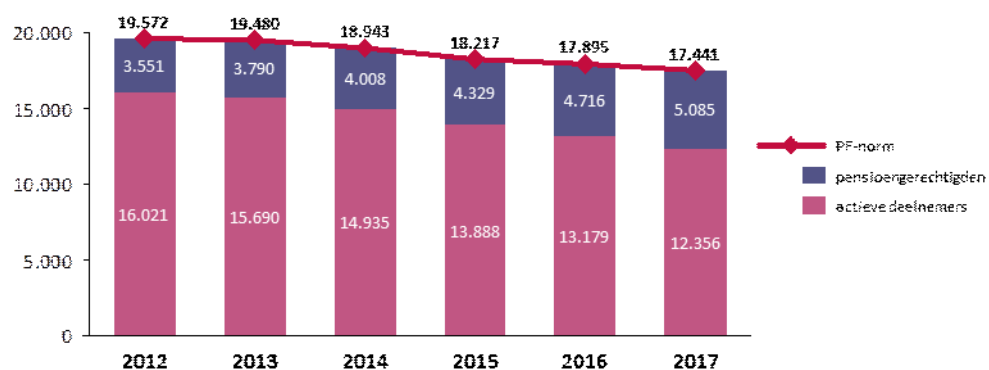
Aanvullend benchmarkonderzoek

Daarnaast is er een aanvullend intern benchmarkonderzoek uitgevoerd naar de uitvoeringskosten per deelnemer van vergelijkbare fondsen waarmee ons fonds zich vergelijkt. Ook hieruit blijkt dat de uitvoeringskosten per deelnemer voor deze fondsen rond de € 280 per deelnemer liggen.

Op basis van beide benchmarkonderzoeken is vastgesteld dat de uitvoeringskosten per deelnemer van SPA in 2016 vergelijkbaar zijn met de benchmark rekening houdend met het aantal deelnemers, het aantal regelingen, de complexiteit van de regelingen en het serviceniveau van ons fonds. Het bestuur hanteert vooralsnog de uitvoeringskosten van 2016 als interne benchmark voor de uitvoeringskosten per deelnemer.

Het bestuur realiseert zich dat bij een verdere daling van het aantal deelnemers volgens de Pensioenfederatie-norm, de uitvoeringskosten per deelnemer verder stijgen. Naar aanleiding van het benchmarkonderzoek is besloten om een deel van de algemene kosten aan de vermogensbeheerkosten toe te bedelen. Dit is in lijn met wat vergeleken fondsen doen en met aanbevelingen van onze accountant. De vergelijkende cijfers over 2016 zijn hiervoor aangepast in de tabellen van de vermogensbeheerkosten en de uitvoeringskosten in deze paragraaf.

De ontwikkeling van het aantal actieven en pensioengerechtigden over de laatste jaren*:

*Voor de vergelijkbaarheid zijn in de tabel de cijfers voor 2012 en 2013 gecorrigeerd met het aantal deelnemers dat in 2014 is overgekomen van SBZ en de directieregeling.

De 'kosten deelnemers en pensioengerechtigden' hebben betrekking op alle werkzaamheden die de administrateur van SPA verricht om de pensioenaanspraken te administreren, de uitkeringen van de pensioengerechtigden te verzorgen en alle deelnemers en pensioengerechtigden te informeren. Te denken valt hierbij aan het verwerken van waardeoverdrachten, het afkopen van kleine pensioenen, het toekennen van pensioenen en de communicatie met alle doelgroepen (helpdesk, website, pensioenplanner, nieuwsbrief, Uniform Pensioenoverzicht, start- en stopbrief, enzovoorts).

De 'kosten financieel beheer en advies' hebben betrekking op het opstellen van het jaarrapport en het samenstellen van financiële rapportages en de advies- en controlekosten door Achmea Pensioenservices.

B.6 FINANCIËLE PARAGRAAF

De ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het verslagjaar is als volgt:

	Vermogen (x € 1.000)	Technische voorziening (x € 1.000)	Dekkingsgraad (%)
Stand per 31 december 2016	6.832.635	5.834.468	117,1
Beleggingsresultaten	316.853	-99.699	7,5
Premiebijdragen	257.847	228.962	-0,3
Uitkeringen	-81.867	-82.111	0,2
Overig	17.803	5.926	0,2
Stand per 31 december 2017	<u>7.343.271</u>	<u>5.887.546</u>	<u>124,7</u>

Ultimo 2017 bedraagt de gemiddelde marktrente 1,6% (ultimo 2016: 1,4%):

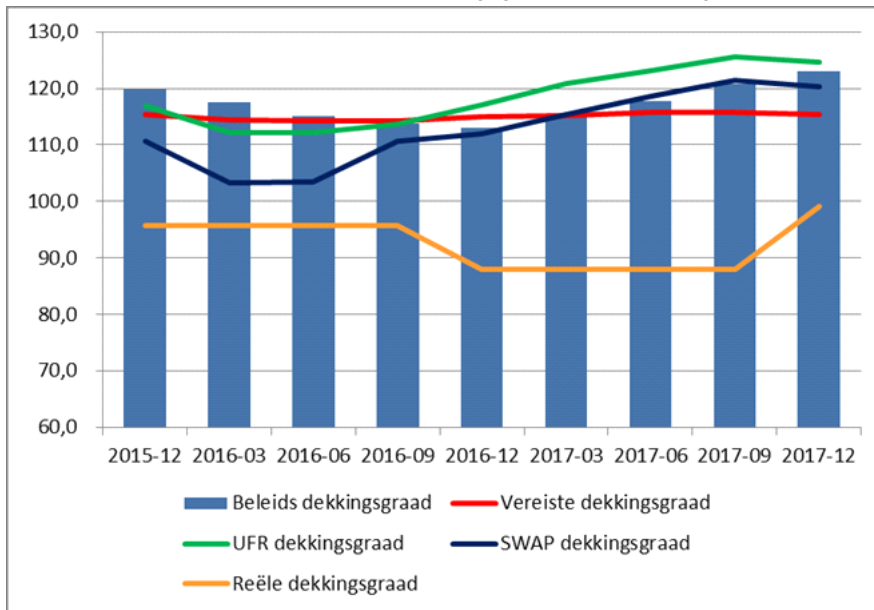
	Ultimo jaar
Rentetermijnstructuur per 31 december 2016	1,42%
Rentetermijnstructuur per 31 december 2016, 1 jaar forward, ultimo 2017	1,50%
Rentetermijnstructuur per 31 december 2017	1,57%

Dekkingsgraad

	31-12-2017	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2014
	%	%	%	%
Actuele dekkingsgraad	124,7	117,1	116,7	125,1
Beleidsdekkingsgraad	123,0	113,1	119,8	124,2
Reële dekkingsgraad	99,1	87,9	95,7	-
TBI-grens (per 30 september)	130,6	127,3	133,3	-
Vereiste dekkingsgraad	115,4	115,0	115,1	111,1
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,4	104,5	104,2	104,3

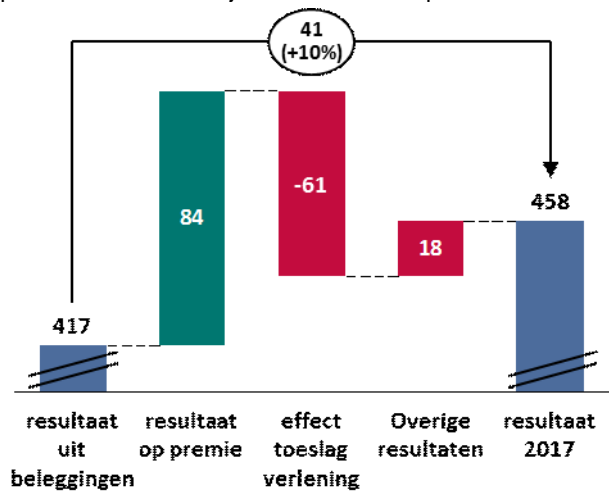
- Actuele dekkingsgraad: (Totale activa -/- schulden) / Technische voorzieningen * 100%.
- Beleidsdekkingsgraad: het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.
Als op het peilmoment de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, dan bevindt SPA zich in een herstelsituatie en dient een herstelplan in te leveren bij DNB. Per 30 september 2016 deed deze situatie zich voor bij SPA. Vanaf de peildatum 31 maart 2017 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan de vereiste dekkingsgraad. Sindsdien is het herstelplan niet meer van toepassing. Dit is gemeld aan DNB.
In de paragraaf "Dekkingsgraad" onder "B.3 Bestuursverslag" is de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2017 nader toegelicht.
- Reële dekkingsgraad: beleidsdekkingsgraad / vereiste beleidsdekkingsgraad voor voorwaardelijke toeslagverlening ter hoogte van de prijsinflatie.
- TBI-grens (toekomstbestendig indexatiebeleid): beleidsdekkingsgraad waarbij de toeslag volledig kan worden toegekend.
- Vereiste dekkingsgraad: de benodigde dekkingsgraad gelet op de beleggingsrisico's als gevolg van het strategisch beleggingsbeleid en volgens de rekenregels van DNB.
- Minimaal vereiste dekkingsgraad: het strategisch vereist eigen vermogen in evenwicht afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad.

Vanaf 2015 hebben de verschillende dekkinggraden zich als volgt ontwikkeld:

Actuariële analyse van het resultaat

De ontwikkeling van het resultaat in 2017 was zeer goed: er is een positief resultaat gerealiseerd van € 458 miljoen ten opzichte van € 136 miljoen in 2016. De opbouw van het resultaat 2017 is als volgt:

De samenstelling van het resultaat over 2017 en 2016 en de wijzigingen daarin blijken uit het volgende overzicht (x € 1.000):

	2017	2016
Resultaat op intrest/beleggingen	416.552	77.501
Resultaat op premie	83.416	92.476
Resultaat op kosten	-	-963
Resultaat op uitkeringen	244	254
Resultaat op sterfte	6.422	2.940
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	14.775	-6.488
Resultaat op overige kanssystemen	-2.521	3.221
Resultaat op toeslagen	-61.099	-12.133
Resultaat op waardeoverdrachten	128	251
Resultaat op incidentele mutaties	-360	-20.744
Resultaat op andere oorzaken	1	-297
Resultaat	<u>457.558</u>	<u>136.018</u>

De belangrijkste verklaringen voor het resultaat zijn:

Resultaat op intrest/beleggingen

Het resultaat op intrest/beleggingen was in 2017 € 416,6 miljoen positief:

- Het behaalde directe en indirecte beleggingsrendement in 2017 was hoger dan de benodigde interest voor de verplichtingen (gelijk aan de 1-jaars rente uit de rentetermijnstructuur per 31 december 2016: -0,217%). Daardoor ontstond een positief resultaat op beleggingsopbrengsten van € 329,8 miljoen. Vanaf 2017 zijn de vermogensbeheerkosten geen onderdeel meer van de opslag voor uitvoeringskosten in de premie, maar verantwoord onder het resultaat op beleggingen.
- Ultimo 2017 heeft de omrekening plaatsgevonden van de technische voorzieningen op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2016, één jaar forward, naar de rentetermijnstructuur per 31 december 2017. De gemiddelde rekenrente is gestegen (ultimo 2017: 1,6%, ultimo 2016, één jaar forward: 1,5%). De hogere rente leverde een positief resultaat op van € 86,8 miljoen door onttrekking van dit bedrag aan de technische voorzieningen.

Resultaat op premie

Het resultaat op premie was in 2017 € 83,4 miljoen positief. De ontvangen feitelijke premie was € 83,4 miljoen hoger dan de zuiver kostendeekkende premie, exclusief solvabiliteitsopslag.

De zuiver kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt (x € 1.000):

	2017	2016
Zuiver kostendeekkende premie	200.075	222.458
Feitelijke premie	257.847	268.170

De samenstelling van de zuiver kostendeekkende premie is als volgt (x € 1.000):

	2017	2016
Actuarieel benodigde koopsom	170.957	158.245
Opslag voor uitvoeringskosten (2016: incl. vermogensbeheerkosten)	3.474	6.232
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	25.644	23.895
Voorwaardelijke onderdelen	-	34.086
	<u>200.075</u>	<u>222.458</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt (x € 1.000):

	2017	2016
Actuarieel benodigde koopsom	170.957	178.729
Opslag voor uitvoeringskosten (2016: incl. vermogensbeheerkosten)	3.474	17.419
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	25.644	26.988
Voorwaardelijke onderdelen	57.772	45.034
	<u>257.847</u>	<u>268.170</u>

Vanaf 2017 zijn de vermogensbeheerkosten geen onderdeel meer van de opslag voor uitvoeringskosten in de premie, maar verantwoord onder het resultaat op beleggingen.

De voorwaardelijke onderdelen bestaan uit een opslag voor toeslagverlening, een opslag voor de financiering van de in de toekomst op te bouwen aanspraken en het verschil tussen de uitvoeringskosten zoals opgenomen in de uitvoeringsovereenkomsten en de werkelijke uitvoeringskosten.

Het is voor een pensioenfonds van belang dat de feitelijke premie hoger is dan de kostendeekkende premie. Een positief verschil tussen deze twee premies draagt bij aan een stijging van de dekkingsgraad.

Resultaat op kosten

Het resultaat op kosten was nihil, omdat alle kosten gedekt zijn door de opslag voor uitvoeringskosten in de feitelijke premie. Vanaf 2017 zijn de vermogensbeheerkosten geen onderdeel meer van de opslag voor uitvoeringskosten in de premie, maar verantwoord onder het resultaat op beleggingen.

Resultaat op uitkeringen

Het resultaat op uitkeringen was € 0,2 miljoen positief. Dit is het verschil tussen de werkelijke uitkeringen en de verwachte netto vrijval uit de technische voorzieningen in verband met uitkeringen.

Resultaat op sterfte

Het resultaat op sterfte was € 6,4 miljoen positief. Dit resultaat is te splitsen naar:

- Het resultaat op lang leven (€ 5,4 miljoen positief): verzekerden worden ouder/minder oud dan werd verondersteld op basis van de fondsgrondslagen.
- Het resultaat op kort leven (€ 1,0 miljoen positief): verzekerden sterven eerder/laten dan werd verondersteld op basis van de fondsgrondslagen.

Resultaat op arbeidsongeschiktheid

Het resultaat op arbeidsongeschiktheid is € 14,8 miljoen positief. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de nog te claimen uitkeringen over 2016 en 2017 (€ 2 miljoen) en een inschatting van de uitkeringen die vanaf 2018 ontvangen worden (€ 23 miljoen).

Resultaat op overige kanssystemen

Het resultaat op overige kanssystemen (€ 2,5 miljoen negatief) bestaat uit resultaten op mutaties, zoals flexibilisering bij pensioneren.

Resultaat op toeslagen

Per 1 januari 2018 is een voorwaardelijke toeslag verleend van 1,29% voor deelnemers en 0,68% voor slapers en pensioengerechtigden.

Voor de SBZ-populatie zijn de vóór 1 januari 2014 opgebouwde rechten voor actieven verhoogd met 1,19% en voor slapers en gepensioneerden verhoogd met 0,58%, in aanvulling op de door SBZ zelf verleende toeslagen.

Het resultaat op toeslagen was € 61,1 miljoen negatief.

Resultaat op waardeoverdrachten

Het resultaat op waardeoverdrachten was € 0,1 miljoen positief.

Resultaat op incidentele mutaties

Het resultaat op incidentele mutaties was € 0,4 miljoen negatief.

Oordeel van de externe actuaris op de financiële positie:

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het fonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heeft de certificerend actuaris zich ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het fonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Het oordeel van de certificerend actuaris over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Achmea is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar de mening van de certificerend actuaris voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

B.7 ACTUARIËLE PARAGRAAF

Voor pensioenfondsen gelden eisen, die aan het vermogen van een pensioenfonds worden gesteld, zoals verwoord in het financieel toetsingskader (FTK). Dat betekent voor SPA, dat ons fonds aan deze vermogens-eisen moet voldoen.

Toereikendheidstoets

Jaarlijks wordt door ons fonds een toereikendheidstoets uitgevoerd. Door middel van deze toets wordt vastgesteld of ons fonds over voldoende eigen vermogen beschikt en daarmee voldoet aan de eisen van het bovengenoemde FTK. De certificerend actuaire van ons fonds beoordeelt deze toets en geeft hierover een verklaring af, die opgenomen is in de overige gegevens bij de jaarrekening. De toets bestaat uit twee onderdelen: 'minimaal vereist eigen vermogen' en 'vereist eigen vermogen'.

Minimaal vereist eigen vermogen

In de eerste plaats wordt getoetst of ons fonds voldoet aan de normen voor het minimaal vereist eigen vermogen. Het minimaal vereist eigen vermogen ultimo 2017 is berekend op € 260,5 miljoen, zijnde 4,4%.

Vereist eigen vermogen

Ter dekking van de diverse risico's die een pensioenfonds loopt, dient een vereist eigen vermogen te worden aangehouden. In "B.8 Risicoparagraaf" zijn de risico's beschreven en de wijze waarop ons fonds deze risico's beheert. Voor de bepaling van het vereist eigen vermogen maakt ons fonds gebruik van het standaardmodel van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van ons fonds. Toepassing van het standaardmodel resulteert in een vereist eigen vermogen ultimo 2017 van € 909,4 miljoen, zijnde 15,4%.

Aanwezig eigen vermogen

Ons fonds heeft de rentetermijnstructuur, zoals gepubliceerd door DNB, toegepast. Het resultaat hiervan is verwerkt in de jaarrekening. Het aanwezig eigen vermogen van ons fonds bedraagt ultimo 2017 € 1.455,7 miljoen, zijnde 24,7%.

Oordeel van de certificerend actuaire

De certificerend actuaire geeft een oordeel over het vermogen per 31 december 2017:

- Het eigen vermogen van SPA is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.
- De beleidsdekkingsgraad van SPA is op balansdatum ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Het oordeel van de certificerend actuaire over de vermogenspositie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen.

De vermogenspositie is naar de mening van de certificerend actuaire voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen, dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

B.8 RISICOPARAGRAAF

Risicomanagement

Bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering wordt SPA doorlopend geconfronteerd met risico's die een mogelijk negatief effect hebben op de doelstellingen. Door middel van integraal risicomanagement kan SPA op een efficiënte wijze omgaan met onzekerheid en de hieraan verbonden risico's. Het identificeren, analyseren, monitoren en evalueren van deze risico's is een continu integraal proces. Dit resulteert in de acceptatie, de mitigatie of het vermijden van risico's door SPA. Integraal risicomanagement speelt een essentiële rol bij het behalen van de doelstellingen van SPA.

SPA gebruikt voor de indeling van de risico's de Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM) van DNB. Alle risico's en beheersmaatregelen worden vastgelegd in de monitoringtool, RisicoMaat. Hierdoor krijgt het bestuur inzicht in de risico's en beheersmaatregelen zoals die zijn vastgesteld. Tevens is RisicoMaat de basis waarmee de besturing en de beheersing transparant wordt gemaakt voor belanghebbenden en toezichthouders.

SPA heeft het inherente, residu en gewenste risico vastgelegd in de risicomatrix voor de risicocategorieën van FIRM. De geïdentificeerde risico's worden kwalitatief beoordeeld op basis van de waarschijnlijkheid van het optreden van het risico en de impact daarvan op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt steeds onderscheid gemaakt tussen het inherent risico, het residu risico en het gewenste risico. Hierdoor is er inzicht in de risico's die ons fonds loopt en welke beheersmaatregelen zijn genomen, evenals de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn. De volgende figuur geeft een uitleg van deze risico-inschattingen:

Risicohouding

Het bestuur van SPA heeft een risicobewuste houding. SPA streeft er naar om de nominale aanspraken geïndexeerd na te komen. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen uit en gezien het lange termijn karakter van pensioenen is het belangrijk om de koopkracht van het pensioen via indexatie te behouden. Het lopen van beleggingsrisico is daarom acceptabel voor SPA in het streven naar koopkrachtbehoud, zelfs indien dit betekent dat onder omstandigheden de nominale aanspraken niet geheel worden nagekomen.

De mate van risicoacceptatie van het bestuur is onder andere gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen:

- Het opgebouwde pensioen vormt na pensionering en bij overlijden de belangrijkste bron van inkomen voor de pensioengerechtigden van SPA.
- De uit de uitvoeringsovereenkomst voortvloeiende premieomvang is klein in relatie tot de pensioenverplichtingen. Dit betekent dat de sturingskracht van premie-aanpassingen beperkt is.
- Een afgewogen balans tussen te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Om de pensioenambitie te realiseren accepteert het bestuur van SPA beleggingsrisico en streeft het een beleggingsrendement na dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Bij slechte economische omstandigheden vindt het bestuur van SPA het uitlegbaar dat niet wordt geïndexeerd. Kortingen op de pensioenaanspraken en -uitkeringen worden zoveel mogelijk voorkomen.

De risicobereidheid kan worden beïnvloed door de actuele financiële positie van SPA. Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van SPA nog haalbaar is. Het vasthouden aan een onmogelijke ambitie is niet zinvol. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet alleen de verwachte ontwikkeling beoordeeld maar ook scenario's die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling. De ambitie dient in de meeste scenario's te worden behaald. Als de financiële situatie van SPA verbetert, wordt bij voorkeur minder risico genomen, omdat de ambitie dan in evenveel of meer gevallen haalbaar is met minder risico. Bij een verslechtering wordt daarentegen niet zonder meer risico toegevoegd.

De belangrijkste risico's van SPA zijn:

Marktrisico

Het risico van marktwaardebewegingen wordt op totaalniveau getoetst, omdat verschillende risico's elkaar kunnen versterken of juist diversifiërend werken. Door middel van ALM- en portefeuilleconstructie-studies wordt een inschatting gemaakt van de omvang en mogelijke impact van het marktrisico. De gewenste risico's, waar SPA bewust voor gekozen heeft op basis van risicorendementsverwachtingen, worden meegenomen in de ALM-studie. De aan te houden beleggingsmix bestaat voor 69% uit vastrentende waarden, 30% uit zakelijke waarden en 1% uit liquiditeiten. In aanvulling hierop hanteert SPA een dynamische afdekking van het renterisico.

Renterisico

Ons fonds loopt renterisico doordat de waarde van de verplichtingen van ons fonds anders op renteveranderingen reageert dan de waarde van de beleggingen. Om het renterisico te beheersen wordt de renteontwikkeling dagelijks gemonitord en wordt het risico gedeeltelijk afgedekt door het renteafdeckingsbeleid (zie ook "B.5 Beleggingsparagraaf").

Valutarisico

De waarde van beleggingen kan veranderen door schommelingen in de wisselkoersen ten opzichte van de euro. Het valutarisico wordt vastgesteld door middel van de portefeuilleconstructie-studie. Op basis van de uitkomsten uit deze studie wordt het valutarisico (gedeeltelijk) afgedekt voor een aantal gedefinieerde valuta en beleggingscategorieën (zie ook "B.5 Beleggingsparagraaf").

Gevoeligheidsanalyse

Maandelijks worden de gevolgen van schokken met betrekking tot de belangrijkste risico's op de dekkingsgraad van SPA beoordeeld. Hierbij wordt gekeken naar stress scenario's voor marktrisico, renterisico en valutarisico.

Per eind december 2017 was de analyse als volgt, waarbij het valuta- en marktrisico zijn meegenomen in het effect zakelijke waarden:

		Zakelijke waarden						
		-50 %	-30 %	-10 %	0 %	10 %	30 %	50 %
Rente	+150bp	115	126	137	143	148	159	170
	+100bp	110	120	131	136	141	151	161
	+50bp	106	115	125	129	134	143	153
	0bp	102	111	119	123	128	136	145
	-50bp	99	106	114	118	122	130	137
	-100bp	96	103	110	113	117	124	131
	-150bp	93	99	106	109	112	118	125

Bovenstaande tabel toont de impact op de dekkinggraad na 1 jaar als gevolg van specifieke marktbevingen. De horizontale as toont de schok van de zakelijke waarden (marktrisico), de verticale as de schok van de rente (renterisico). Bijvoorbeeld bij een daling van 30% van de zakelijke waarden en een gelijkblijvende rentecurve bedraagt de dekkinggraad na 1 jaar 111.

De financiële risico's welke zich in 2017 hebben voorgedaan, zijn verder uitgewerkt in "B.6 Financiële paragraaf" en "B.7 Actuariële paragraaf".

B.9 TOEKOMSTPARAGRAAF

Voor 2018 heeft het bestuur de volgende speerpunten vastgesteld:

Vorbereiding op afloop en verlenging uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst met de werkgever loopt eind 2018 af. Het bestuur bereidt zich hierop verder voor door verschillende toekomstscenario's voor ons fonds uit te werken. Deze zijn de basis voor de visie van SPA op de toekomst en leveren de bouwstenen voor een dialoog met de sociale partners. Het bestuur van SPA richt zich hierbij onder meer op de uitvoerbaarheid van de pensioenregeling en de evenwichtigheid van de financiering in relatie tot de toeslagambitie. Tegelijk volgt het bestuur nauwgezet de ontwikkeling richting een nieuw pensioenstelsel en anticipeert hierop, waar mogelijk en nodig, in haar beleid.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Net als in 2017 staat in 2018 maatschappelijk verantwoord beleggen hoog op de agenda van ons fonds. Het beleid wordt verder aangescherpt door het bestuur en stapsgewijs wordt er verder invulling gegeven aan dit beleid. Naast het uitsluitingsbeleid gaat ons fonds ook in 2018 uitvoerig de dialoog aan met ondernemingen die niet voldoen aan de internationale uitgangspunten van het VN Global Compact. Bij het voeren van deze dialogen vraagt SPA met ingang van 2018 ook meer aandacht voor de thema's die dicht bij de identiteit van ons fonds staan (mensenrechten, arbeidsnormen, natuur & milieu, gezondheid en klimaatverandering). Tot slot is ons fonds voornemens te onderzoeken of en hoe het kan bijdragen aan de reductie van CO₂-uitstoot en in hoeverre concrete doelstellingen voor impact investing nader kunnen bijdragen aan het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid.

Doorontwikkeling risicomanagement en compliance

Het risicomanagement willen we in de opzet en werking doorontwikkelen. Dit betekent dat er voor 2018 een evaluatie plaats gaat vinden van de governance en werking van het risicomanagement. De taken en verantwoordelijkheden van de diverse verdedigingslijnes (eerste, tweede en derde lijn) worden heroverwogen en waar nodig aangescherpt ter borging van de effectiviteit en controle van de beheersing. Het "three lines of defence"-model is hiervoor het uitgangspunt. De Europese richtlijn IORP II wordt bij deze evaluatie betrokken. Wij willen begin 2019 compliant zijn aan deze nieuwe richtlijn. Tevens zullen wij de effectiviteit van de beheersmaatregelen middels (key)controls komend jaar verder gaan monitoren.

Verhogen herkenbaarheid en betrokkenheid deelnemers inclusief verdere digitalisering en professionalisering informatievoorziening deelnemers

Dit is het belangrijkste speerpunt in ons communicatiebeleidsplan, in de communicatiejaarplannen werken we dit verder uit. Voor 2018 zijn er verschillende acties vastgesteld, gericht op de verschillende doelgroepen. Zo verbeteren we onze profilering door een nieuwe huisstijl en website te ontwikkelen en te introduceren. Met dit doel passen we ook onze standaardcommunicatie aan. Daarnaast ontwikkelen we in samenwerking met Achmea Pensioenservices een nieuwe digitale klantomgeving, naar verwachting volgt de introductie in de zomer van 2019. Ook hebben we een onderzoeksplan gemaakt om beter kwantitatief en kwalitatief inzicht te krijgen in het gedrag van deelnemers in het gebruik van onze communicatiemiddelen en anderzijds de waardering van deze middelen. Met als doel onze communicatiemiddelen te verbeteren en effectiever en efficiënter in te zetten. Ook het dashboard '360 graden klantbeeld' dat we met Achmea Pensioenservices ontwikkelen, helpt ons daarbij.

Verstevigen fundament financieel beleid

Vooruitlopend op de afloop van de uitvoeringsovereenkomst heeft SPA in 2017 al een benchmark vastgesteld voor de uitvoeringskosten per deelnemer. Het bestuur stuurt actief op de hoogte van de uitvoeringskosten. Dit heeft ertoe geleid dat in 2017 de uitvoeringskosten zijn gedaald ten opzichte van 2016. Ook in 2018 wordt verder aandacht gegeven aan beheersing van de kosten. Een belangrijke stap hierin is het besluit van de sociale partners eind 2017 om de Achmea pensioenregelingen te vereenvoudigen. In 2018 volgt de administratieve vertaling daarvan.

Daarnaast wordt actief gestuurd op de kosten vermogensbeheer, ook hiervoor is een benchmark vastgesteld. In 2018 wordt opnieuw onderhandeld over de tarieven van de vermogensbeheerders en gestuurd op verdere verlaging van deze kosten.

Apeldoorn, 24 mei 2018

Stichting Pensioenfonds Achmea
Het bestuur

Dhr. O. Veldt
Voorzitter

Dhr. G.A.M. van Son
Secretaris

Mw. T.T. Freudenberger
Bestuurslid

Dhr. M.H.W. Hutten
Bestuurslid

Dhr. G.T.J. Meulenbroek
Bestuurslid

Dhr. J.H. Nijhuis
Bestuurslid

Dhr. G.C.M. Warmerdam
Bestuurslid

Mw. C. Weeda-Hoogstad
Bestuurslid

Dhr. P.P.C. van Zijp
Bestuurslid

B.10 VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

Inleiding

Het Verantwoordingsorgaan (VO) geeft een oordeel over het handelen van het bestuur van Stichting Pensioenfonds Achmea (SPA), het gevoerde beleid en beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast brengt het VO advies uit over een aantal in de wet genoemde onderwerpen.

Het VO kijkt terug op 2017 als een jaar waarin de nieuwe financieringssystematiek van de premie centraal stond. Eind 2016 hebben de sociale partners besloten om de premieafspraken ingrijpend te wijzigen. In 2017 zijn deze besluiten nader uitgewerkt en heeft het VO een adviesaanvraag over de vaststellingsmethodiek van de premie behandeld. Een ander opvallend onderwerp in 2017 is de discussie met het bestuur over het communicatiebeleidsplan geweest.

Verantwoordelijkheid en werkwijze

Het VO volgt het handelen van het bestuur. Daartoe gaat het VO na of het bestuur de belangen van alle deelnemers van het fonds evenwichtig afweegt en bij het handelen 'in control' is. Het VO vormt zich een beeld op basis van schriftelijke informatie, eigen waarnemingen en het jaarverslag. Voor het geven van advies volgt het VO een vaste procedure. Zo worden adviesaanvragen zoveel mogelijk in de eigen vergadering behandeld.

Samenstelling VO

Leden namens de werknemers:

W.A. (Willem) van den Broek (voorzitter)
R.P.G. (Robbert) Brockhoff
D.M.J. (Dennis) Eijkelenkamp
I.P. (Ilse) Kamphuis-Assink (tot 7 maart 2017)
W.A. (Willem) Stegink
M.C.M. (Michel) Vergouwe (vanaf 1 juni 2017)
E.W.J. (Ed) Vermeulen
C.A.A. (Camiel) Verweij

Leden namens de werkgever:

E. (Bert) Valk (vicevoorzitter)

Leden namens de pensioengerechtigden:

J.C. (Coby) Diergaarde-Vente
J.H. (John) de Jong

Op 7 maart 2017 is Ilse Kamphuis volkomen onverwachts overleden. Wij denken met veel warmte en waardering aan haar terug.

Overleg

Het VO is in 2017 negen keer bij elkaar geweest voor vergadering. Vergaderingen van het VO worden (bij toerbeurt) gedeeltelijk bijgewoond door een bestuurslid en een medewerker van het bestuursbureau. Zij geven toelichting op het gevoerde beleid en gaan in op vragen. Daarnaast heeft een delegatie van het VO twee keer (regulier) overleg gehad met het dagelijks bestuur. De raad van toezicht en het VO hebben elkaar in 2017 drie keer gesproken. In voorbereiding op het jaarverslag is het VO in de gelegenheid gesteld vragen te stellen aan de accountant en de certificerend actuaaris.

Opleiding

Het VO heeft in het verslagjaar een workshop op maat over pensioencommunicatie gevolgd.

Adviezen

Het VO heeft in 2017 de volgende adviesaanvragen behandeld:

- **Vaststelling premie 2017:**
In december 2016 zijn de werkgever en de vakbonden een nieuwe cao overeengekomen en is het bestuur geconfronteerd met een andere financieringssysteem voor de premie. Voor het berekenen van de premie wordt de UFR-rentecurve gehanteerd in plaats van de marktrente. Daarnaast is de premie gemaximeerd op 50% van de pensioengrondslag en is in geval van een overschrijding van het maximum een rangorde van toepassing waarop de premie wordt aangewend.
In 2017 is de nieuwe systematiek doorgevoerd en is er minder premie binnengekomen. Volgens het bestuur heeft het geen belangrijk nadelig effect op de vermogenspositie en kan nog steeds aan de indexatieambitie worden voldaan. Bij de behandeling van de adviesaanvraag heeft het VO geconstateerd dat in geval de premie het gestelde maximum van 50% zou overschrijden, de toeslagverlening voor één deelnemersgroep gunstiger uitwerkt. Echter de kans en de mate waarin zich dat kon voordoen, was beperkt.
Over de voortgang van het proces is het VO veelvuldig en naar tevredenheid geïnformeerd. Het VO is van mening dat het proces consciëntieus is verlopen. Het bestuur heeft het premiedossier zorgvuldig laten onderzoeken en de impact voor de verschillende belanghebbenden goed bediscussieerd en afgewogen. Het VO heeft het belang van goede communicatie naar alle betrokkenen onderstreept.
- **Aanpassingen van de klachten- en geschillenprocedure:**
De klachten- en geschillenprocedure zijn meer met elkaar in lijn gebracht en geactualiseerd. Een aantal bepalingen is duidelijker geformuleerd.
- **Benoeming lid raad van toezicht:**
De voorgenomen benoeming van een nieuw lid van de raad van toezicht is voor advies aan het VO voorgelegd. Per 1 juni 2017 is de heer J.C. (Joost) Rietvelt in functie getreden.
- **Aanpassing van de regeling Vacatie- en kostenvergoeding leden bestuur en het VO:**
De regeling is meer verduidelijkt en gespecificeerd.
- **Aanpassingen in de uitvoeringsovereenkomst:**
Als gevolg van de wijzigingen in de pensioenpremie is de uitvoeringsovereenkomst aangepast.

Het VO heeft over de hiervoor genoemde onderwerpen het bestuur geadviseerd om het voorgestelde beleid uit te voeren. Het bestuur heeft het VO geïnformeerd over de opvolging van de afgegeven adviezen.

- **Communicatiebeleidsplan:**

In het oordeel van 2016 heeft het VO geconstateerd dat het communicatiebeleid onderbelicht was gebleven. Begin 2017 heeft het VO een adviesaanvraag voor een meerjarig communicatiebeleidsplan 2017-2020 ontvangen. Omdat het VO van mening was dat in het voorgelegde beleidsplan zaken ontbraken of niet concreet waren uitgewerkt, heeft het bestuur het plan teruggetrokken, mede om de opmerkingen van het VO erin te kunnen verwerken. Het bestuur heeft er vervolgens voor gekozen zich eerst te richten op het communicatiejaarplan 2018 en andere prioriteiten. Door dit langere proces heeft het VO nog niet toe kunnen komen aan zijn eigen taakuitvoering betreffende het adviesrecht bij het communicatiebeleidsplan. In 2018 zal het bestuur een communicatiebeleidsplan 2018-2021 ter advisering aan het VO voorleggen.

Naast het communicatiebeleidsplan werkt het bestuur met een jaarplan waarin specifieke punten en acties voor het betreffende jaar zijn uitgewerkt. Het VO heeft geen adviesrecht over het communicatiejaarplan. Gedurende het verslagjaar heeft het bestuur het VO geïnformeerd over de uitgevoerde communicatie. Het bestuur heeft laten weten dat de klanttevredenheid over de behandeling van de pensioenvragen goed is. Ook worden de spreekuren op locaties door deelnemers op prijs gesteld. Het VO heeft waardering voor de inspanningen en de professionaliteit van de fondsmedewerkers. Wel is het VO van mening dat de werkgever en het fonds meer kunnen samenwerken om de pensioenonderwerpen en veranderingen daarin aansprekend en begrijpelijk onder de aandacht te brengen. Tevens verwacht het VO dat het bestuur de beleidsvoornemens voor de communicatie vastlegt in een doelmatig communicatiebeleidsplan.

Bevindingen

Beleggingsbeleid

Portefeuilleconstructie

Het bestuur heeft in 2017 de voorgenomen investeringen in de beleggingscategorieën 'vastgoed' en 'infrastructuur' uit de ALM-studie van 2014 nog niet gerealiseerd. Het VO heeft hierover vragen gesteld en het bestuur heeft toegelicht dat dit te maken heeft met enerzijds het illiquide karakter van deze beleggingen en anderzijds het gekozen zorgvuldige beleids- en selectieproces. Het VO heeft begrip voor de argumenten, maar vindt wel dat het bestuur bij de invulling van het strategische beleggingsbeleid meer aandacht had kunnen schenken aan een adequate en realistische planning voor de uitvoering van het beleid.

ESG-beleid

Tijdens de jaarlijkse SPA-dag heeft het bestuur het thema maatschappelijk verantwoord beleggen bij het fonds betrokken gremia voor het voetlicht gebracht. Zo heeft het bestuur een eerste indruk gekregen hoe het thema bij de deelnemers van de bijeenkomst wordt beleefd. Het VO is van mening dat het bestuur nog meer onderzoek kan doen naar de opvattingen van de deelnemers van het fonds. Ook hoopt het VO niet alleen te worden geïnformeerd over de ontwikkelingen maar ook in de klankbordfunctie actief te worden betrokken.

Kostenbeleid

De uitvoeringskosten van de pensioenregeling zijn voor het fonds een belangrijk aandachtspunt. Het bestuur heeft bij de sociale partners op actieve wijze onder de aandacht gebracht dat het terugbrengen van het aantal pensioenregelingen en het harmoniseren van de pensioenrichtleeftijd naar 68 jaar op den duur gunstig uitwerkt op het kostenniveau. De harmonisatie van de pensioenleeftijd is verwerkt in de cao-afspraken ultimo 2017. Het VO waardeert het kostenbewustzijn van het bestuur en zijn inspanningen om waar mogelijk, de kosten naar beneden te brengen.

Risicomanagement

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft in het verslagjaar een onderzoek uitgevoerd naar het risicomanagement. Het VO heeft vastgesteld dat het bestuur aan de slag is gegaan met de bevindingen van de toezichthouder. Zo heeft het bestuur maatregelen genomen om in de governance de interne auditfunctie doelmatiger te regelen en zijn er acties bepaald om het kennisniveau van het risicomanagement in het bestuur verder te verdiepen. Het VO ziet graag dat het bestuur het bewustzijn en de beheersing van het risicomanagement ook beter aantoonbaar maakt.

Rol VO bij benoeming en ontslag van de raad van toezicht

De raad van toezicht heeft bij het bestuur de afwijking van norm 45, van de Code Pensioenfondsen onder de aandacht gebracht. De norm luidt: "Een lid van de raad van toezicht [...] wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan." Het bestuur heeft daarop besloten om ook op dit punt de Code Pensioenfondsen na te leven en is met het VO in gesprek gegaan over de concrete invulling van de rol. De uitwerking in de reglementen zal plaatsvinden in 2018.

Oordeel

Het VO is van mening dat het bestuur in 2017 bij het vaststellen van het beleid en in zijn handelen evenwichtig de belangen heeft afgewogen van alle belanghebbenden en daarbij steeds 'in control' is geweest.

De samenwerking tussen het bestuur en het VO is constructief verlopen met respect voor elkaars verantwoordelijkheden. Het VO wordt doorgaans uitvoerig en zonder terughoudendheid geïnformeerd. Het VO waardeert de grote inzet van het bestuur in 2017. De bestuursleden zijn niet alleen betrokken, maar ook deskundig in de materie van de verschillende beleidsgebieden. Tevens spreekt het VO zijn waardering uit voor de inzet van de medewerkers van het bestuursbureau die ondanks de personele wisselingen in het afgelopen jaar en hoge werkbelasting altijd bereid zijn om het VO te ondersteunen.

Vooruitblik naar 2018

Eind december 2018 loopt de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever af. Het VO verwacht dat het vervolg op de overeenkomst prominent op de agenda zal staan.

Ook het verloop van de transitie naar de pensioenrichtleeftijd 68 zal in 2018 een gespreksonderwerp zijn tussen het bestuur en het VO. De overgang zal ongetwijfeld tot extra vragen leiden van deelnemers aan de servicedesk. Het VO hecht eraan dat ook als de gehele servicedesk is uitbesteed, het bestuur zorgdraagt dat de service van hoog niveau blijft.

Daarnaast zal het VO bijzondere aandacht besteden aan hoe het bestuur het communicatiebeleid vormgeeft en vertaalt naar communicatiemiddelen. Het VO vindt het belangrijk dat voor alle deelnemers van het fonds de communicatie begrijpelijk en concreet is en er tijdig wordt geanticipeerd op veranderingen.

Ten slotte zal de samenstelling van het VO veranderen als gevolg van de verkiezingen die in mei 2018 worden gehouden.

Apeldoorn, 14 mei 2018

Stichting Pensioenfonds Achmea
Het verantwoordingsorgaan

Willem van den Broek
Robbert Brockhoff
Coby Diergaarde-Vente
Dennis Eijkelenkamp
John de Jong
Willem Stegink
Bert Valk
Michel Vergouwe
Ed Vermeulen
Camiel Verweij

Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur neemt met waardering kennis van het oordeel van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur is verheugd met de waardering die het verantwoordingsorgaan uitspreekt voor de inzet en het vele werk dat afgelopen jaar is verricht en dankt het verantwoordingsorgaan voor haar inspanningen die hebben geleid tot het oordeel. Het bestuur spreekt tevens dank uit voor de goede harmonie waarin de afstemming steeds plaatsvindt en de gedegen manier waarop het verantwoordingsorgaan zich van haar taak kwijt.

Wat betreft het communicatiebeleidsplan 2017-2020 geldt dat het bestuur dit naar aanleiding van opmerkingen van het verantwoordingsorgaan en in overleg met het verantwoordingsorgaan heeft teruggetrokken ter verbetering en verwerking van de opmerkingen van het verantwoordingsorgaan. Gezien de volle agenda heeft het bestuur zich eerst gericht op een communicatiejaarplan 2018 en pas later op een nieuw meerjarig communicatiebeleidsplan. Dit stelt het bestuur in staat de in 2017 aangescherpte missie, visie en strategie te verwerken.

De invulling van reële beleggingen kent een langere doorlooptijd vanwege het illiquide karakter van deze beleggingen en omdat SPA een zeer zorgvuldig beleids- en selectieproces hanteert. Hoewel dit van tevoren werd onderkend, neemt het bestuur het advies om meer aandacht te schenken aan implementatietijd en -planning ter harte.

In 2018 vindt een herdefinitie plaats van het 3 lines of defense model bij SPA. De aanpassingen worden doorvertaald naar alle fondsdocumenten en in de overlegstructuren en rapportages aangaande risicomanagement. Het bestuur verwacht dat dit tevens een belangrijke bijdrage levert aan de aantoonbaarheid van zowel het bewustzijn als de beheersing.

Het bestuur geeft de door het verantwoordingsorgaan genoemde aandachtspunten met betrekking tot communicatie, risicomanagement en beleggingsbeleid komend jaar zeker (verdere) aandacht.

Apeldoorn, 24 mei 2018

Stichting Pensioenfonds Achmea
Het bestuur

B.11 VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Samenvatting

Dit verslag geeft de hoofdlijnen weer van het bevindingsrapport over 2017 dat de raad van toezicht heeft uitgebracht aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Achmea (SPA), met een afschrift aan het verantwoordingsorgaan.

Werkwijze

De raad heeft tot taak het functioneren van het fonds en het bestuur te beoordelen en toe te zien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

Verder staat de raad het bestuur met raad terzijde en heeft het een aantal goedkeuringsrechten op voorgenomen besluiten van het bestuur. De vacature die in december 2016 in de raad was ontstaan is in juni 2017 ingevuld met het aantreden van de heer Rietvelt.

In het bevindingsrapport heeft de raad de bevindingen en aanbevelingen ingedeeld in een aantal thema's. Voorafgaand aan de bevindingen is steeds de betreffende norm geformuleerd. De raad heeft het functioneren van het bestuur in beginsel getoetst aan de normen, zoals geformuleerd in wet- en regelgeving alsmede de Code Pensioenfonds.

Buiten de eigen vergaderingen heeft de raad in 2017 regelmatig overleg gevoerd met het (dagelijks) bestuur en het verantwoordingsorgaan. Ook heeft de raad individuele bestuursleden gesproken. Daarnaast werden diverse bestuurs-, commissievergaderingen en de SPA-dag als toevoerder bijgewoond en is er contact geweest met de accountant, de actuaire en medewerkers van het bestuursbureau. Twee keer heeft er ook een bespreking plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de toezichthouder. De RvT heeft toegang tot en neemt kennis van alle bestuursstukken en -notulen. De leden van de raad besteden op diverse manieren ook tijd aan het verbeteren en bijhouden van hun eigen relevante kennis en vaardigheden.

Overall oordeel

Ondanks een aantal wisselingen binnen het bestuur en een onderbezetting bij het bestuursbureau zijn de belangrijkste doelstellingen voor het jaar gerealiseerd. Het fonds is professioneel ingericht en er wordt planmatig gewerkt met goede ondersteuning vanuit het bestuursbureau, aangevuld met input van externe partijen. Er is met grote inzet gewerkt met voortdurende aandacht voor evenwichtige belangenafweging en mogelijke belangenverstrengeling.

Samenvattend is het oordeel van de raad dat het bestuur haar verantwoordelijkheid binnen SPA op een zorgvuldige en professionele wijze heeft ingevuld.

Aandachtgebieden voor het bestuur

Op basis van het bevindingsrapport zoals dit door de raad is opgesteld, vragen enkele aandachtsgebieden bijzondere aandacht.

Toekomstbestendigheid

Naar verwachting vinden er op korte termijn fundamentele veranderingen plaats in het Nederlandse pensioenstelsel. Ondanks de drukke agenda is het van groot belang dat voldoende tijd wordt ingeruimd om vast te stellen welke opties door het bestuur, binnen de doelstellingen van SPA, het meest wenselijk worden geacht. Ondanks alle onzekerheid die er nog is, dient het bestuur proactief voor te sorteren op de komende veranderingen. Daarbij moet tevens worden gezien of en in hoeverre partijen, waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed, voldoende wendbaar zijn.

Los van de ontwikkelingen binnen het pensioenstelsel ligt er ook het feit dat eind 2018 de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever afloopt. De raad acht het van belang dat het bestuur, met de expertise en inzichten die aanwezig zijn binnen het fonds, proactief opties uitwerkt voor de hoofdbestanddelen van een nieuwe uitvoeringsovereenkomst en hierover met de werkgever in overleg treedt.

Governance

Door het dagelijkse bestuur, de diverse bestuurscommissies en het bestuursbureau wordt veel werk verzet om de besluitvorming van het bestuur adequaat voor te bereiden. Zoals verleden jaar ook door de raad is aangegeven, is het van belang dat beleidsvoorstellen worden aangereikt op een wijze die niet alleen de inhoud goed weergeeft, maar die het gehele bestuur ook meeneemt in de afwegingen die in het voortraject zijn gemaakt. Alleen op die manier krijgt het bestuur het overzicht en inzicht dat nodig is om countervailing power te bieden.

De voorleggers bij de bestuursstukken kunnen naar het oordeel van de raad nog aan kwaliteit winnen. Voorts is van belang dat op grond van de bestuursverslagen duidelijk is op basis van welke overwegingen het bestuur zelfstandig tot een oordeel is gekomen.

Risicomanagement

Integraal risico management is een verantwoordelijkheid van het gehele bestuur. De raad heeft geconstateerd dat er doorgaans bij ieder onderwerp op de bestuursagenda in de voorlegger aandacht wordt besteed aan de specifieke risico's. Deze risico-afwegingen worden veelal voorbereid en aangereikt door de betreffende bestuurscommissies of het bestuursbureau. De raad acht het van groot belang dat het bestuur niet alleen kennisneemt van de door de bestuurscommissies voorgestelde risicoscores, maar zelf ook actief inzicht verwerft in de risico's en de effectiviteit van de beheersmaatregelen.

Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

De raad acht het van belang dat bij de besluitvorming rondom het beleggingsbeleid en portefeuilleconstructie mogelijke implementatie-issues worden betrokken. Ook ten aanzien van het beleggingsbeleid acht de raad het van belang dat, als bewijs van effectieve countervailing power, in de notulen vaker te zien is dat vanuit het bestuur meer sturing wordt gegeven aan de agenda van de commissie balansmanagement en dat in de verslaglegging beter tot uitdrukking komt dat plannen vanuit die commissie kritisch worden bezien.

Met betrekking tot het ESG-beleid acht de raad het van belang dat zowel het formuleren van de ambitie als de formulering van beleid plaatsvindt onder regie van het voltallige bestuur.

Communicatie

De raad acht het van belang dat de communicatie-inspanningen van het fonds erop gericht zijn de deelnemer pensioenbewust te maken. Het is noodzakelijk dat een communicatieplan wordt vervaardigd dat eerst heldere doelstellingen formuleert en vervolgens aangeeft welke de - zo nodig gesegmenteerde - boodschappen zijn. Eerst nadien kan een keuze worden gemaakt voor de inzet van bepaalde communicatiemiddelen.

Apeldoorn, 11 maart 2018
Stichting Pensioenfonds Achmea
De raad van toezicht

Mw. E.M.F. Schols
Dhr. G.J.A. Louw
Dhr. J.C. Rietvelt

Reactie van het bestuur op het verslag van de raad van toezicht

Het bestuur dankt de raad van toezicht voor het uitgebrachte verslag. Het bestuur kijkt terug op een enerverend bestuurlijk jaar waarin constructief is samengewerkt met de raad van toezicht, tevens zijn we verheugd dat de vacature binnen de raad van toezicht adequaat is ingevuld. Evenals met de constatering dat ons fonds professioneel is ingericht en dat er planmatig wordt gewerkt met goede ondersteuning van het bestuursbureau en externe dienstverleners. Het bestuur pakt de door de raad van toezicht genoemde aandachtspunten het komend jaar verder op.

Apeldoorn, 24 mei 2018

Stichting Pensioenfonds Achmea
Het bestuur

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

	2017	2016
ACTIVA		
Beleggingen voor risico fonds (1)		
Vastgoedbeleggingen	137.241	134.180
Aandelen	2.135.515	2.086.727
Vastrentende waarden	5.073.716	4.614.538
Derivaten met positieve waarde	204.671	271.572
Overige beleggingen	117.082	99.122
	<u>7.668.225</u>	<u>7.206.139</u>
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen (2)	22.956	-
Vorderingen en overlopende activa (3)	6.673	8.317
Overige activa (4)	360	2.722
	<u>7.698.214</u>	<u>7.217.178</u>
PASSIVA		
Stichtingskapitaal en reserves (5)	1.455.725	998.167
Technische voorzieningen (6)	5.887.546	5.834.468
Overige schulden en overlopende passiva (7)		
Derivaten met negatieve waarde	347.236	380.099
Overige schulden en overlopende passiva	7.707	4.444
	<u>354.943</u>	<u>384.543</u>
	<u>7.698.214</u>	<u>7.217.178</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	2017	2016
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)		
Actuele dekkingsgraad	124,7	117,1
Beleidsdekkingsgraad	123,0	113,1
Reële dekkingsgraad	99,1	87,9
TBI-grens (per 30 september)	130,6	127,3

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2017	2016
BATEN			
Premiebijdragen risico fonds (van werkgevers en werknemers)	(8)	257.847	268.170
Beleggingsresultaten risico fonds	(9)	316.853	628.761
Overige baten	(10)	1	-
		<u>574.701</u>	<u>896.931</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(11)	81.867	76.077
Pensioenuitvoeringskosten	(12)	5.117	7.759
Mutatie technische voorzieningen	(13)		
Pensioenopbouw		167.863	155.390
Toeslagen		61.099	12.133
Rentetoevoeging		-12.897	-3.220
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-82.111	-76.331
Onttrekking voor uitvoeringskosten		1.451	1.328
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-2.209	1.167
Wijziging marktrente		-86.802	566.630
Wijziging overige actuariële uitgangspunten		-	21.908
Resultaat op sterfte		-6.422	-2.940
Resultaat op arbeidsongeschiktheid		10.225	6.488
Resultaat op mutaties		2.521	-3.221
Overige resultaten		360	-1.164
		<u>53.078</u>	<u>678.168</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(14)	-22.956	-
Saldo overdrachten van rechten risico fonds	(15)	2.081	-1.418
Herverzekeringen	(16)	-2.044	30
Overige lasten	(17)	-	297
		<u>117.143</u>	<u>760.913</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>457.558</u></u>	<u><u>136.018</u></u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Bestemming saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	<u>457.558</u>	<u>136.018</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2017	2016
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen risico fonds	264.197	256.777
Ontvangen herverzekeringen	365	536
Ontvangen overdrachten van rechten risico fonds	3.811	6.781
Betaalde pensioenuitkeringen	-81.622	-75.935
Betaalde herverzekeringen	-	-1.826
Betaalde overdrachten van rechten risico fonds	-6.350	-4.757
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-4.922	-7.746
Overige baten en lasten	1	-297
	<u>175.480</u>	<u>173.533</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	2.089.765	2.844.344
Betaald inzake aankopen beleggingen	-2.377.448	-3.137.740
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	110.106	110.587
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	12.677	23.361
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-12.942	-12.128
	<u>-177.842</u>	<u>-171.576</u>
Mutatie liquide middelen	<u><u>-2.362</u></u>	<u><u>1.957</u></u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2017	2016
Liquide middelen per 1 januari	2.722	765
Mutatie liquide middelen	-2.362	1.957
Liquide middelen per 31 december	<u><u>360</u></u>	<u><u>2.722</u></u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Stichting Pensioenfonds Achmea (hierna "SPA" of "ons fonds"), statutair gevestigd te Apeldoorn, is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 30201324.

Het doel van SPA is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden in het geval van ouderdom en overlijden. Daarnaast verstrekt ons fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de actuariële en bedrijfstechnische nota.

SPA geeft invulling aan de uitvoering van de collectieve pensioenregeling van Achmea en InShared, bestemd voor medewerkers van Achmea en InShared.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld volgens de wettelijke bepalingen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610.

De bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 24 mei 2018 de jaarrekening opgemaakt.

Vergelijking met voorgaand verslagjaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand verslagjaar.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname in de balans en staat van baten en lasten

Een actief is in de balans opgenomen, wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar ons fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een verplichting is in de balans opgenomen, wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een actief of verplichting is niet (meer) in de balans opgenomen:

- Als door een transactie (nagenoeg) alle toekomstige economische voordelen en (nagenoeg) alle risico's van een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen
- Vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Hierdoor kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties", die zowel een actief als een passief kan zijn.

Baten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel -samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting- heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Lasten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, wanneer een vermindering van het economisch potentieel -samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting- heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een actief en een verplichting zijn gesaldeerd (netto) opgenomen, als er sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen én de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De hiermee samenhangende rentebaten en rentelasten zijn eveneens gesaldeerd opgenomen.

Reële waarde

Activa en verplichtingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, tenzij anders is aangegeven.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening volgens Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt, die van invloed zijn op de grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa, verplichtingen, baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren, die -gegeven de omstandigheden- als redelijk zijn beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen, die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen zijn opgenomen:

- in de periode waarin de schatting is herzien, als de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of
- in de periode van herziening en toekomstige perioden, als de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d., zijn als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde.

Baten en lasten uit transacties in vreemde valuta's zijn omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31-12-2017	31-12-2016
Australische Dollar (AUD)	1,54	1,46
Canadese Dollar (CAD)	1,50	1,41
Zwitserse Frank (CHF)	1,17	1,07
Deense Kroon (DKK)	7,45	7,44
Brits Pond Sterling (GBP)	0,89	0,85
Hongkongse Dollar (HKD)	9,39	8,18
Israëlische Sjekel (ILS)	4,17	4,06
Japanse Yen (JPY)	135,27	123,02
Noorse Kroon (NOK)	9,82	9,08
Nieuw-Zeelandse Dollar (NZD)	1,69	1,51
Zweedse Kroon (SEK)	9,83	9,58
Singaporese Dollar (SGD)	1,60	1,52
US Dollar (USD)	1,20	1,05

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

Beleggingen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, tenzij anders is aangegeven.

Vorderingen en schulden uit beleggingen, behorend bij een specifieke beleggingscategorie, zijn onder beleggingsdebiteuren of -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Liquide middelen vermogensbeheer, behorend bij een specifieke beleggingscategorie, zijn onder liquide middelen opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Derivaten zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

Participaties in beleggingsfondsen zijn gewaardeerd volgens de grondslagen voor de onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen is aangesloten bij de hoofdcategorie.

(Reële) waardebeoordeling

Voor de meerderheid van de reële waardebeoordeling van beleggingen is gebruik gemaakt van genoteerde marktprijzen. Dit is het geval als beleggingen verhandeld worden aan een effectenbeurs. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van waarderingmodellen en -technieken:

1. Onafhankelijke taxaties: vastgoedobjecten worden jaarlijks getaxateerd door externe onafhankelijke taxateurs. De juistheid en volledigheid van de gebruikte informatie voor de taxaties wordt gecontroleerd.
2. Netto contante waarde (NCW-)berekeningen: de te ontvangen kasstromen zijn contant gemaakt op basis van de markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
3. Andere methode(n):
 - Geen directe marktnotering, maar andere uit de markt waarneembare data.
 - Een waardering gebaseerd op een transactie in een niet-actieve markt met een niet-significante prijsaanpassing (gebaseerd op aannames en schattingen).
 - Een waardering volgens waarderingmodellen en -technieken gebaseerd op marktdata.
 - Een waardering niet gebaseerd op marktdata, maar op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.
 - Een waardering gebaseerd op de intrinsieke waarde uit recente rapportages van fundmanagers en fund-to-fund managers. Hieronder vallen beursgenoteerde fondsen met NAV-koers.

Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.

Als de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten):

- Vorderingen en schulden uit beleggingen zijn gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.
- Liquide middelen vermogensbeheer zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Het verschil met reële waarde is bij deze posten in het algemeen gering als gevolg van het korte termijn karakter. In de toelichting zijn deze posten opgenomen onder 'genoteerde marktprijzen'.

Vastgoedbeleggingen

- Direct vastgoed is gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, waarbij rekening is gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten.
- Indirect vastgoed:
 - Beursgenoteerde vastgoedfondsen zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum.
 - Niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen zijn gewaardeerd op basis van de waarde van de onderliggende beleggingen.

Aandelen

- Beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum.
- Niet-beursgenoteerde (participaties in) aandelen(fondsen) zijn gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, inclusief opgelopen rente:

- Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum.
- Voor niet-beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten zijn gewaardeerd tegen genoteerde marktprijzen of NCW-berekeningen.

Derivaten met een negatieve waarde zijn in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen zijn gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Dit is de contante waarde van de ingeschatte vordering van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen die vanaf 2018 van de herverzekeraar worden ontvangen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, als er sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves zijn bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en verplichtingen (inclusief de technische voorzieningen) volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is gewaardeerd op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen (reële waarde). Hierbij is het volgende van belang:

- Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.
- De contante waarde is bepaald met behulp van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.
- Bij de berekening is uitgegaan van de op de balansdatum geldende actuariële en bedrijfstechnische nota en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.
- Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening opgenomen. Er is hierbij geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

- Bij de berekening is rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor premievrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.
- Bij de bepaling van de actuariële grondslagen en veronderstellingen is uitgegaan van voor DNB acceptabele grondslagen, waarbij rekening is gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2017:

Rekenrente

De gemiddelde rekenrente per 31 december 2017: 1,6% (31 december 2016: 1,4%).

Overlevingstafels

De door het Koninklijk Actuariel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2016, startkolom 2018 (2016: Prognosetafel AG2016, startkolom 2017). Deze tafel is gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van SPA door gebruik te maken van een fondsspecifieke leeftijds- en geslachtsafhankelijke ervaringssterfte (een combinatie van de waargenomen ervaringssterfte en een extern model).

Partnerfrequentie

- Voor het nabestaandenpensioen tot de pensioendatum is het onbepaalde partnersysteem gehanteerd. De gehanteerde partnerfrequenties zijn gelijk aan de fondsspecifieke samenlevingsfrequenties voor Achmea.
- Voor het uitruilbaar partnerpensioen worden de partnerfrequenties vanaf 55 jaar verondersteld gelijk te zijn aan 1.
- Voor pensioengerechtigden is rekening gehouden met de werkelijke burgerlijke staat en gereserveerd volgens het bepaalde partnersysteem.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de mannelijke deelnemer en 3 jaar ouder dan vrouwelijke deelnemer.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van uitgesteld wezenpensioen zijn gesteld op 5% van de lasten van het uitgesteld partnerpensioen tot 65 jaar. Bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen is verondersteld dat het pensioen wordt uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd, geen rekening houdend sterftetekansen.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Er is een kostenopslag opgenomen van 2% van de technische voorzieningen voor toekomstige administratie- en excassokosten.

Indexatievoorziening ex-deelnemers Stichting Pensioenfonds Interpolis

Bij deze additionele voorziening voor de onvoorwaardelijke indexatie voor ex-deelnemers van het voormalig Pensioenfonds Interpolis is uitgegaan van een onvoorwaardelijke indexatie van 0,5% per jaar. Dit percentage is gebaseerd op de bestaande langetermijndoelstelling van de ECB voor prijsinflatie in de eurozone van 2,0% met een afslag van 1,5%-punt.

Schadevoorziening

De schadevoorziening is bepaald als de som van de contante waarde van:

1. De premievrijgestelde, toekomstig op te bouwen pensioenaanspraken van deelnemers die (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt zijn.
2. De ingegane arbeidsongeschiktheidspensioenen.

De kans op revalidering is op nul gesteld.

IBNR-voorziening

Dit is de voorziening voor toekomstige premievrijstelling van nog niet gemelde zieke deelnemers.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

- Actuele dekkingsgraad: (Totale activa -/- schulden) / Technische voorzieningen * 100%.
- Beleidsdekkingsgraad: het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.
De beleidsdekkingsgraad fluctueert minder dan de actuele dekkingsgraad. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen.
- Reële dekkingsgraad: beleidsdekkingsgraad / vereiste beleidsdekkingsgraad voor voorwaardelijke toeslagverlening ter hoogte van de prijsinflatie.
- TBI-grens (toekomstbestendig indexatiebeleid): beleidsdekkingsgraad waarbij de toeslag volledig kan worden toegekend.
- Vereiste dekkingsgraad: de benodigde dekkingsgraad gelet op de beleggingsrisico's als gevolg van het strategisch beleggingsbeleid en volgens de rekenregels van DNB.
- Minimaal vereiste dekkingsgraad: het strategisch vereist eigen vermogen in evenwicht afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Dit zijn de aan derden in rekening gebrachte en te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico fonds

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Indirecte beleggingsopbrengsten zijn gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten:

- Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen.
- Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen.
- Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Directe beleggingsopbrengsten zijn rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten, e.d.

Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer zijn de externe en de daaraan toegerekende interne kosten opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen

De mutatie technische voorzieningen zijn de wijzigingen in de waarde van de technische voorzieningen, onder meer door:

Pensioenopbouw

Pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken toegekend in het verslagjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,217% (2016: -0,060%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2016.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen zijn vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De afname van de voorzieningen is het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van pensioenen in het verslagjaar.

Onttrekking voor uitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2% van de pensioenopbouw en inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorzieningen voor pensioenuitvoeringskosten.

Daarnaast valt jaarlijks 2% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorzieningen voor pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen betreft de wijzigingen in de waarde van het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

Saldo overdrachten van rechten risico fonds

Dit is het saldo van overgenomen en overgedragen pensioenaanspraken.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode:

- Alle ontvangsten en uitgaven zijn hierbij als zodanig gepresenteerd.
- Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

SPA belegt in beleggingsfondsen. Met het oog op transparantie is de toelichting op beleggingen gebaseerd op de beleggingen in de portefeuilles van deze beleggingsfondsen ("look through").

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2017	134.180	2.086.727	4.614.538	-108.527	99.122	6.826.040
Aankopen	10.004	206.696	1.357.911	175	802.662	2.377.448
Verkopen	-11.797	-320.549	-881.314	-86.103	-790.002	-2.089.765
Overige mutaties	30	-6.910	-8.177	-360	2.740	-12.677
Waardemutaties	4.824	169.551	-9.242	52.250	2.560	219.943
Stand per 31 december 2017	137.241	2.135.515	5.073.716	-142.565	117.082	7.320.989
Derivaten met negatieve waarde				347.236		347.236
Balanstotaal	137.241	2.135.515	5.073.716	204.671	117.082	7.668.225

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2016	118.784	1.674.381	4.294.373	-107.219	45.362	6.025.681
Aankopen	14.374	258.919	2.161.889	-	702.558	3.137.740
Verkopen	-3.422	-42.408	-2.013.807	-135.290	-649.417	-2.844.344
Overige mutaties	-1.638	16.002	-31.149	-287	-6.289	-23.361
Waardemutaties	6.082	179.833	203.232	134.269	6.908	530.324
Stand per 31 december 2016	134.180	2.086.727	4.614.538	-108.527	99.122	6.826.040
Derivaten met negatieve waarde				380.099		380.099
Balanstotaal	134.180	2.086.727	4.614.538	271.572	99.122	7.206.139

Overige mutaties zijn mutaties die niet het gevolg zijn van aankopen, verkopen en waardemutaties, maar van mutaties in beleggingsdebiteuren, -crediteuren en liquide middelen vermogensbeheer. Dit zijn bijvoorbeeld te vorderen dividend (-belasting), nog af te wikkelen transacties en lopende interest.

Derivaten met een negatieve waarde zijn onder de overige schulden en overlopende passiva opgenomen.

Onderpand met betrekking tot derivaten

SPA belegt in derivaten. Afhankelijk van de waarde van de derivaten wordt onderpand ontvangen of verstrekt. Bij een positieve waarde van de derivaten wordt onderpand ontvangen, bij een negatieve waarde wordt onderpand verstrekt.

Ultimo 2017 is € 183,8 miljoen (2016: € 160,6 miljoen) aan onderpand ontvangen in (staats)obligaties door een positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking en staat niet op de balans.

Ultimo 2017 is € 0,3 miljoen (2016: € 0,8 miljoen) aan onderpand verstrekt in liquiditeiten en € 36,4 miljoen (2016: € 78,7 miljoen) aan onderpand verstrekt in (staats)obligaties door een negatieve waardeontwikkeling van de derivaten. De verstrekte (staats)obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden.

Reële waarde: waarderingsystematiek op basis van Richtlijn 290

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2017					
Vastgoedbeleggingen	56.694	55.085	-	25.462	137.241
Aandelen	1.714.667	-	-	420.848	2.135.515
Vastrentende waarden	4.112.714	-	697	960.305	5.073.716
Derivaten	-	-	-142.565	-	-142.565
Overige beleggingen	20	-	-	117.062	117.082
Totaal	<u>5.884.095</u>	<u>55.085</u>	<u>-141.868</u>	<u>1.523.677</u>	<u>7.320.989</u>
	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2016					
Vastgoedbeleggingen	57.833	52.688	-	23.659	134.180
Aandelen	1.725.191	-	-	361.536	2.086.727
Vastrentende waarden	3.695.160	-	2.048	917.330	4.614.538
Derivaten	-	-	-108.527	-	-108.527
Overige beleggingen	-2	-	-	99.124	99.122
Totaal	<u>5.478.182</u>	<u>52.688</u>	<u>-106.479</u>	<u>1.401.649</u>	<u>6.826.040</u>

Beleggingsdebiteuren, -crediteuren en liquide middelen vermogensbeheer zijn opgenomen onder 'genoteerde marktprijzen'.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2017	31-12-2016
Specificatie naar soort:		
Direct vastgoed	55.085	52.688
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	81.583	80.948
Beleggingsdebiteuren	647	544
Beleggingscrediteuren	-143	-
Liquide middelen	69	-
	<u>137.241</u>	<u>134.180</u>

Per balansdatum zijn geen vastgoedbeleggingen uitgeleend.

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2017	31-12-2016
Specificatie naar soort:		
Beursgenoteerde aandelen	1.703.504	1.707.117
Niet-beursgenoteerde aandelen	415.503	354.031
Private equity aandelen	5.345	7.505
Beleggingsdebiteuren	3.400	4.443
Beleggingscrediteuren	-64	-118
Liquide middelen	7.827	13.749
	<u>2.135.515</u>	<u>2.086.727</u>

Per balansdatum zijn geen aandelen uitgeleend.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
Specificatie naar soort:				
Staatsobligaties	2.503.902	49,2	2.226.817	48,1
Bedrijfsobligaties	2.021.705	39,9	1.890.821	41,0
Leningen op schuldbekentenis	697	-	825	-
Hypotheken	476.728	9,4	418.322	9,1
Inflation linked bonds	2.382	0,1	2.569	0,1
Kortlopende vorderingen op banken	27.663	0,6	25.206	0,6
Overige	-	-	1.162	-
Beleggingsdebiteuren	51.916	1,0	46.781	1,0
Beleggingscrediteuren	-11.667	-0,2	-291	-
Liquide middelen	390	-	2.326	0,1
	<u>5.073.716</u>	<u>100,0</u>	<u>4.614.538</u>	<u>100,0</u>

Per balansdatum zijn geen vastrentende waarden uitgeleend.

Derivaten met positieve waarde

De derivaten zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2017	31-12-2016
Specificatie naar soort:		
Valutaderivaten	23.273	8.868
Rentederivaten	188.804	269.751
Beleggingsdebiteuren	324	-
Beleggingscrediteuren	-7.730	-7.873
Liquide middelen	-	826
	<u>204.671</u>	<u>271.572</u>

SPA gebruikt uitsluitend derivaten voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, moeten zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) bevinden. SPA gebruikt derivaten om het valuta- en renterisico af te dekken.

Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met partijen met een hoge kredietwaardigheid, conform het tegenpartijbeleid. Bovendien worden vanuit het onderpandbeleid dagelijks staatsobligaties gewaardeerd en uitgewisseld.

SPA maakt gebruik van onder meer de volgende derivaten:

- Valutatermijncontracten: met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot de verkoop van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Met valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Met renteswaps wordt de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloed.

De derivatenposities per 31 december 2017:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Futures	3	-	-
Forward	1.571.269	23.273	679
Interest rate swaps	5.323.100	181.398	346.557
		<u>204.671</u>	<u>347.236</u>

De derivatenposities per 31 december 2016:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Futures	8	-	-
Forward	1.540.959	8.868	58.360
Interest rate swaps	5.096.900	262.704	321.739
		<u>271.572</u>	<u>380.099</u>

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2017	31-12-2016
Specificatie naar soort:		
Beleggingsfondsen (Geldmarktfondsen)	97.499	70.019
Infrastructuurfonds	19.563	29.105
Beleggingscrediteuren	-	-2
Liquide middelen	20	-
	<u>117.082</u>	<u>99.122</u>

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Stand per 1 januari	-	-
Mutatie boekjaar	22.956	-
	<u>22.956</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	22.956	-

Dit is de contante waarde van de ingeschatte vordering van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen die vanaf 2018 van de herverzekeraar worden ontvangen.

3. Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
Vordering uit hoofde van herverzekerde bedragen	4.549	4.914
Vordering op herverzekeraar inzake arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	2.044	-
Vordering op werkgevers inzake premies	-	3.403
Vordering uit hoofde van waardeoverdrachten	80	-
	<u>6.673</u>	<u>8.317</u>

De vordering op de herverzekeraar inzake arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zijn nog te claimen uitkeringen over 2016 en 2017.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
Liquide middelen	<u>360</u>	<u>2.722</u>

Onder liquide middelen zijn opgenomen kasmiddelen en onmiddellijk opeisbare banktegoeden. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

PASSIVA

5. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2017	998.167
Uit bestemming saldo van baten en lasten	457.558
Stand per 31 december 2017	<u>1.455.725</u>
	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2016	862.149
Uit bestemming saldo van baten en lasten	136.018
Stand per 31 december 2016	<u>998.167</u>

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
Solvabiliteit				
Aanwezig vermogen	7.343.271	124,7	6.832.635	117,1
Af: technische voorzieningen	5.887.546	100,0	5.834.468	100,0
Eigen vermogen	<u>1.455.725</u>	<u>24,7</u>	<u>998.167</u>	<u>17,1</u>
Af: vereist eigen vermogen	909.415	15,4	872.583	15,0
Vrij vermogen	546.310	9,3	125.584	2,1
Minimaal vereist eigen vermogen	260.502	4,4	260.095	4,5
Actuele dekkingsgraad		124,7		117,1
Beleidsdekkingsgraad		123,0		113,1
Reële dekkingsgraad		99,1		87,9

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt SPA gebruik van het standaardmodel van DNB. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van SPA. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de toelichting "Risicobeheer en derivaten" vanaf p. 78.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2017	2016
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	117,1	116,7
Premie	0,9	1,6
Uitkeringen	0,2	0,3
Toeslagverlening	-1,2	-0,3
Verandering van de rentetermijnstructuur	1,8	-11,6
Rendement op beleggingen	5,7	12,3
Overige oorzaken	0,2	-1,9
Dekkingsgraad per 31 december	124,7	117,1

Zie voor de toelichting op de verschillende posten de toelichting van de mutatie technische voorzieningen in de staat van baten en lasten.

Herstelplan

Als op het peilmoment de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, dan bevindt SPA zich in een herstelsituatie en dient een herstelplan in te leveren bij DNB. De beleidsdekkingsgraad lag op het peilmoment van 30 september 2016 onder de dekkingsgraad behorend bij het vereist eigen vermogen (114,3%). Daarom is eind 2016 een herstelplan ingediend bij DNB. Doordat begin 2017 de rente is gestegen in combinatie met hogere beurswaarden, was de beleidsdekkingsgraad per 31 maart 2017 hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist eigen vermogen (115,4% versus 115,2%). Daarmee was er geen sprake meer van een reservekort en was het herstelplan niet meer van toepassing.

6. Technische voorzieningen

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	Voorziening pensioen- verplichtingen
Stand per 1 januari 2017	5.834.468
Mutatie technische voorzieningen	53.078
Stand per 31 december 2017	5.887.546
	Voorziening pensioen- verplichtingen
Stand per 1 januari 2016	5.156.300
Mutatie technische voorzieningen	678.168
Stand per 31 december 2016	5.834.468

Mutatie technische voorzieningen

	2017	2016
Pensioenopbouw	167.863	155.390
Toeslagen	61.099	12.133
Rentetoevoeging	-12.897	-3.220
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-82.111	-76.331
Onttrekking voor uitvoeringskosten	1.451	1.328
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-2.209	1.167
Wijziging marktrente	-86.802	566.630
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-	21.908
Resultaat op sterfte	-6.422	-2.940
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	10.225	6.488
Resultaat op mutaties	2.521	-3.221
Overige resultaten	360	-1.164
	<u>53.078</u>	<u>678.168</u>

Zie voor de toelichting op de verschillende posten de toelichting van de mutatie technische voorzieningen in de staat van baten en lasten.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen:

	31-12-2017		31-12-2016	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	12.356	2.405.604	13.179	2.535.248
Gewezen deelnemers	19.018	1.973.190	17.997	1.873.945
Pensioengerechtigden	5.085	1.380.333	4.716	1.301.034
Indexatievoorziening ex-deelnemers Stichting Pensioenfonds Interpolis	-	38.628	-	42.277
Schadevoorziening	-	75.876	-	75.150
IBNR-voorziening	-	13.915	-	6.814
	<u>36.459</u>	<u>5.887.546</u>	<u>35.892</u>	<u>5.834.468</u>

De indexatievoorziening ex-deelnemers Stichting Pensioenfonds Interpolis is een additionele voorziening voor de onvoorwaardelijke indexatie voor ex-deelnemers van het voormalig Pensioenfonds Interpolis. Hierbij is uitgegaan van een onvoorwaardelijke indexatie van 0,5% per jaar. Dit percentage is gebaseerd op de bestaande langetermijndoelstelling van de ECB voor prijsinflatie in de eurozone van 2,0% met een afslag van 1,5%-punt.

De IBNR-voorziening is een voorziening voor toekomstige premievrijstelling van nog niet gemelde zieke deelnemers.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

SPA voert de Achmea-pensioenregelingen uit voor alle werknemers van Achmea Interne Diensten N.V., InShared Nederland B.V., InShared Holding B.V. en Achmea B.V. die daarvoor in aanmerking komen. Basis voor de pensioenreglementen zijn de afspraken uit de Achmea-cao.

De pensioenregeling is verplicht voor alle werknemers van de aangesloten werkgevers op wie de Achmea-cao van toepassing is, dan wel voor die werknemers van de aangesloten werkgevers waarbij de deelname aan de pensioenregeling bij arbeidsovereenkomst is overeengekomen. Deze werknemers zijn deelnemer bij SPA met uitzondering van enkele in de statuten en/of de cao-afspraken omschreven groepen.

De pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet en is gebaseerd op een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling die op basis van CDC wordt gefinancierd. CDC staat voor "Collective Defined Contribution". Binnen een pensioenregeling met een CDC-karakter is de financiering leidend en wordt er gestreefd naar een pensioenopbouw op basis van een middelloonregeling. Of de pensioenopbouw en toeslagverlening daadwerkelijk kunnen worden gerealiseerd is daarom mede afhankelijk van de premie, de resultaten en financiële positie van SPA.

Toeslagverlening

Toeslagverlening actieven en arbeidsongeschikten

Jaarlijks kan SPA per 1 januari toeslagen verlenen op de opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers en van (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte (gewezen) deelnemers. Deze toeslagverlening is voorwaardelijk (categorie D6 van de toeslagenmatrix) en afhankelijk van de middelen van ons fonds.

Per 1 januari 2018 is een voorwaardelijke toeslag verleend van 1,29% (per 1 januari 2017: 0,29%).

Toeslagverlening pensioengerechtigden, arbeidsongeschikten en gewezen deelnemers

Jaarlijks kan SPA per 1 januari toeslagen verlenen op de premievrije aanspraken van (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte (gewezen) deelnemers en gewezen deelnemers en op de pensioenrechten en/of pensioenaanspraken van pensioengerechtigden.

Per 1 januari 2018 is een voorwaardelijke toeslag verleend van 0,68% (per 1 januari 2017: 0,08%).

Voor de SBZ-populatie is afgesproken dat SPA een gelijke toeslag verleend over de achtergebleven aanspraken bij SBZ. De opgebouwde rechten voor 1 januari 2014 zijn verhoogd met 0,58% in aanvulling op de door SBZ zelf verleende toeslagen.

De per 31 december 2006 inactieve deelnemers van voormalig Pensioenfonds Interpolis hebben, onverminderd van wat hiervoor bepaald is, een garantieafpraak. Deze afspraak bestaat uit de toezegging dat de toeslagverlening tenminste bestaat uit een percentage op basis van de 'Consumentenprijsindex alle huishoudens', afgeleid over de periode van september tot september voorafgaand aan de indexatiedatum, met een afslag van 1,5% en een maximum van 4%. Dit is aan te merken als categorie E van de toeslagenmatrix. Voor deze indexatietoezegging wordt binnen SPA een voorziening aangehouden.

7. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2017	31-12-2016
Derivaten met negatieve waarde	347.236	380.099
Schuld aan werkgevers inzake premies	2.947	-
Uitkeringen	2.292	2.047
Te betalen kosten	2.413	1.964
Waardeoverdrachten	55	433
	<u>354.943</u>	<u>384.543</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

SPA wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat SPA niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat SPA de premie voor de werkgever en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat SPA verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2017	31-12-2016
Het surplus op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	5.887.546	5.834.468
Buffers:		
S1 Renterisico	232.797	194.941
S2 Risico zakelijke waarden	577.607	572.530
S3 Valutarisico	118.358	116.394
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	271.230	258.642
S6 Verzekeringstechnisch risico	192.058	193.548
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	-	-
Diversificatie effect	-482.635	-463.472
Totaal S (vereiste buffers)	<u>909.415</u>	<u>872.583</u>
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	6.796.961	6.707.051
Aanwezig vermogen (totaal activa - schulden)	7.343.271	6.832.635
Surplus	<u>546.310</u>	<u>125.584</u>

SPA heeft voor de afdekking van risico's derivaatcontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past SPA het standaardmodel van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt voor het beheersen van deze risico's over een aantal beleidsinstrumenten:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij worden onder meer ALM-studies gebruikt. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën, en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid worden derivaten gebruikt. De beleggingsrichtlijnen zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren zijn bijvoorbeeld marktprijzen van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van SPA met betrekking tot de beleggingsrisico's wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst volgens de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille gevoelig is voor het prijs- en renterisico is hierna toegelicht. Vervolgens zijn de overige risico's toegelicht.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2017		31-12-2016	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (excl. derivaten)	5.073.716	7,3	4.614.538	7,0
Totaal beleggingen	7.320.989	9,7	6.826.040	10,8
Technische voorzieningen	5.887.546	21,4	5.834.468	21,8

Eén procent verschuiving naar beneden of naar boven van de gemiddelde rente betekent een verandering van de omvang van de berekende verplichtingen van circa 21,4% (2016: circa 21,8%).

Ultimo 2017 is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een 'duration-mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de reële marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Renterisico's ten opzichte van de nominale verplichtingen worden afgedekt met renteswaps en vastrentende waarden. SPA maakt gebruik van een dynamische renteafdeckingsstrategie. Dit houdt in dat minder renterisico afgedekt wordt bij lage rentestanden en meer afgedekt wordt bij hoge rentestanden. Hoeveel meer en minder afgedekt wordt, is vastgelegd in een tabel. Op basis van de rentestand was de renteafdekking in 2017 50%.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
Resterende looptijd < 1 jaar	88.035	1,7	81.539	1,7
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	1.581.759	31,2	1.397.057	30,3
Resterende looptijd > 5 jaar	3.402.699	67,1	2.952.000	64,0
Niet gespecificeerd	1.223	-	183.942	4,0
	<u>5.073.716</u>	<u>100,0</u>	<u>4.614.538</u>	<u>100,0</u>

S2 en S4 Prijsrisico

Het prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
Specificatie vastgoedbeleggingen naar aard:				
Kantoren	1.719	1,3	2.008	1,5
Winkels	6.257	4,6	6.033	4,5
Woningen	70.616	51,3	65.210	48,6
Participaties in vastgoedmaatschappijen	58.076	42,3	60.385	45,0
Beleggingsdebiteuren	647	0,5	544	0,4
Beleggingscrediteuren	-143	-0,1	-	-
Liquide middelen	69	0,1	-	-
	<u>137.241</u>	<u>100,0</u>	<u>134.180</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	86.542	62,9	82.280	61,3
Noord-Amerika	33.772	24,6	33.872	25,2
Asia Pacific	16.272	11,9	17.412	13,0
Overige	82	0,1	72	0,1
Beleggingsdebiteuren	647	0,5	544	0,4
Beleggingscrediteuren	-143	-0,1	-	-
Liquide middelen	69	0,1	-	-
	<u>137.241</u>	<u>100,0</u>	<u>134.180</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar sector:				
Basismaterialen	120.425	5,6	112.290	5,4
Communicatie diensten	219.290	10,3	224.601	10,8
Energie	132.634	6,2	148.468	7,1
Financiële dienstverlening	434.678	20,4	428.234	20,5
Gezondheidszorg	3.060	0,1	2.250	0,1
Handel	636.864	29,7	632.491	30,3
Industrie	191.799	9,0	188.760	9,1
Nutsbedrijven	64.934	3,0	69.383	3,3
Technologie	289.598	13,6	240.771	11,5
Overige	31.070	1,5	21.405	1,0
Beleggingsdebiteuren	3.400	0,2	4.443	0,2
Beleggingscrediteuren	-64	-	-118	-
Liquide middelen	7.827	0,4	13.749	0,7
	<u>2.135.515</u>	<u>100,0</u>	<u>2.086.727</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	466.889	21,9	454.370	21,8
Noord-Amerika	1.075.044	50,2	1.085.564	52,0
Midden- en Zuid-Amerika	38.146	1,8	36.271	1,7
Asia Pacific	503.978	23,6	453.999	21,8
Overige	40.295	1,9	38.449	1,8
Beleggingsdebiteuren	3.400	0,2	4.443	0,2
Beleggingscrediteuren	-64	-	-118	-
Liquide middelen	7.827	0,4	13.749	0,7
	<u>2.135.515</u>	<u>100,0</u>	<u>2.086.727</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van de vreemde valuta ten opzichte van de euro daalt. Dit geldt voor de beleggingen waarvan de prijs niet in euro's is. Dit valutarisico kan worden afgedekt door valutaderivaten. Het valutarisico voor de Zwitserse Frank (CHF), het Brits Pond Sterling (GBP), de Japanse Yen (JPY) en de US Dollar (USD) binnen de beleggingscategorie Aandelen Wereld Ontwikkelde Markten wordt volledig afgedekt. Het valutarisico voor de Australische Dollar (AUD), de Canadese Dollar (CAD) en de Hongkongse Dollar (HKD) binnen de beleggingscategorie Aandelen Wereld Ontwikkelde Markten en Aandelen Opkomende Markten wordt op basis van de benchmark valutaverdeling afgedekt.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2017	Nettopositie na afdekking 2016
Australische Dollar (AUD)	47.732	-46.565	1.167	5.879
Canadese Dollar (CAD)	62.583	-62.623	-40	1.847
Zwitserse Frank (CHF)	55.613	-52.767	2.846	4.814
Deense Kroon (DKK)	12.497	-	12.497	11.135
Brits Pond Sterling (GBP)	110.715	-106.108	4.607	5.019
Hongkongse Dollar (HKD)	114.451	-114.054	397	-5.805
Israëlische Sjekel (ILS)	1.851	-	1.851	1.781
Japanse Yen (JPY)	163.462	-159.239	4.223	9.881
Noorse Kroon (NOK)	4.604	-	4.604	4.573
Nieuw-Zeelandse Dollar (NZD)	1.123	-	1.123	1.230
Zweedse Kroon (SEK)	18.408	-	18.408	18.998
Singaporese Dollar (SGD)	1.810	-	1.810	15.514
US Dollar (USD)	1.057.417	-1.007.952	49.465	67.548
Overige	602.636	-	602.636	500.122
	<u>2.254.902</u>	<u>-1.549.308</u>	<u>705.594</u>	<u>642.536</u>

"Overige" zijn overige valuta's binnen de emerging market fondsen.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop SPA (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit is het risico dat partijen, waarmee SPA transacties is aangegaan, niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor SPA financiële verliezen lijdt.

Beheersing van het kredietrisico vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen:

- met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van SPA;
- het vragen van extra zekerheden zoals onderpand, e.d. bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten;
- het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen.

Ter afdekking van het settlementrisico wordt alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied.

Met betrekking tot OTC-derivaten wordt alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van SPA adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

SPA participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Basismaterialen	12.661	0,3	25.447	0,6
Communicatie diensten	71.793	1,4	70.746	1,5
Energie	28.146	0,6	35.352	0,8
Financiële dienstverlening	1.049.596	20,7	879.884	19,1
Handel	204.639	4,0	225.268	4,9
Industrie	55.847	1,1	43.838	1,0
Nederlandse en andere staten	2.076.219	40,9	1.792.120	38,6
Nutsbedrijven	96.528	1,9	90.561	2,0
Belangen in beleggingsinstellingen	1.412.201	27,8	1.376.745	29,8
Overige	25.447	0,5	25.761	0,6
Beleggingsdebiteuren	51.916	1,0	46.781	1,0
Beleggingscrediteuren	-11.667	-0,2	-291	-
Liquide middelen	390	-	2.326	0,1
	<u>5.073.716</u>	<u>100,0</u>	<u>4.614.538</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	4.594.557	90,6	4.176.568	90,5
Emerging markets	438.520	8,6	389.154	8,4
Beleggingsdebiteuren	51.916	1,0	46.781	1,0
Beleggingscrediteuren	-11.667	-0,2	-291	-
Liquide middelen	390	-	2.326	0,1
	<u>5.073.716</u>	<u>100,0</u>	<u>4.614.538</u>	<u>100,0</u>

De kredietwaardigheid van debiteuren van de vastrentende portefeuille is in het volgende overzicht weergegeven:

	31-12-2017		31-12-2016	
		In %		In %
AAA	2.331.442	46,0	1.794.543	38,9
AA	896.103	17,7	936.707	20,3
A	516.054	10,2	511.584	11,1
BBB	606.375	12,0	628.700	13,6
Lager dan BBB	358.808	6,9	364.084	7,9
Geen rating (m.n. hypotheek of onderhandse leningen die van nature geen rating hebben)	364.934	7,2	378.920	8,2
	<u>5.073.716</u>	<u>100,0</u>	<u>4.614.538</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden, arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2016 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat SPA in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico is uitgedrukt in risicokapitalen. De risico's verbonden aan overlijden voor de pensioendatum (vooroverlijden) zijn niet herverzekerd.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico is het risico dat SPA voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. De risico's verbonden aan premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid zijn niet herverzekerd.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico is het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioenrechten en -aanspraken te geven niet kan worden gerealiseerd. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is, behoudens een beperkte groep oud SPI-deelnemers.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan SPA op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst met een maandelijks risicorapportage waarbij met twee toetsen (schokanalyses) wordt gemonitord of de beleggingen op korte termijn kunnen worden omgezet in liquiditeiten. Er wordt ook rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. SPA beschikt in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of een tegenpartij. Dit zijn per 31 december 2017 en 2016 de volgende posten:

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
Duitse staat	707.243	637.813
Franse staat	459.144	398.455
Nederlandse staat	464.282	401.586
Oostenrijkse staat	186.896	160.951
Achmea IM Fondsen (Vastrentende waarden)	570.135	480.660
Hypotheek PVF Particuliere Hypothekenfonds (Vastrentende waarden)	257.061	253.951
Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund (Vastrentende waarden)	229.385	182.720
Pictet - Global Emerging Debt (Vastrentende waarden)	180.978	169.782
Blackrock Emerging Markets Index N-L Fund (Aandelen)	415.503	354.031

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij Achmea Investment Management B.V. Met Achmea Investment Management is een overeenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. De afhankelijkheid van deze partij wordt beheerst doordat bewaring van de stukken uit de beleggingsportefeuille is ondergebracht bij KAS BANK N.V.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan Achmea Pensioenservices N.V. Met Achmea Pensioenservices is een uitvoeringsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerder, custodian en pensioenuitvoerder met performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste internebeheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, zijn hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Het systeemrisico is het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor SPA niet beheersbaar.

S10 Actief beheersrisico

SPA belegt in principe passief, tenzij een bepaalde markt als inefficiënt wordt beoordeeld of juist aantrekkelijk wordt bevonden. Outperformance moet dan wel opwegen tegen de kosten van actief beleggen.

Verbonden partijen

Verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen. Uiteraard is het merendeel van de bestuurders, uitgezonderd de gepensioneerden, in dienst van Achmea.

Transacties met bestuurders

Voor de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan en er is geen sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. De bestuurders, de directeur en medewerkers van het bestuursbureau nemen deel aan de pensioenregeling van SPA, op basis van de voorwaarden in de pensioenregeling.

Overige transacties met verbonden partijen

Voor de uitvoeringsovereenkomst tussen SPA en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling wordt verwezen naar de uitvoeringsovereenkomst (onder "Overige gegevens" opgenomen).

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

SPA heeft een uitbestedingovereenkomst afgesloten met Achmea Pensioenservices N.V. Het contract met Achmea Pensioenservices is met ingang van 1 januari 2014 afgesloten voor periode van 5 jaar. Deze overeenkomst eindigt per 31 december 2018. Met het bestuur zijn afspraken gemaakt over de vergoedingensystematiek. Deze systematiek bestaat zowel uit vaste als variabele componenten. De jaarlijkse vaste vergoeding bedraagt circa € 3,4 miljoen.

SPA heeft een deel van het vermogensbeheer en het fiduciair beheer uitbesteed aan Achmea Investment Management B.V. Het contract met Achmea Investment Management is afgesloten voor onbepaalde tijd en is dagelijks opzegbaar met 3 maanden opzegtermijn. De jaarlijkse vaste vergoeding bedraagt circa € 1,8 miljoen.

SPA heeft de beleggingsadministratie en het collateral management uitbesteed aan KAS BANK N.V., tevens de custodian. Het contract met KAS BANK is afgesloten voor onbepaalde tijd. De jaarlijkse vaste vergoeding bedraagt circa € 0,5 miljoen.

Het belegde vermogen in infrastructuur was in 2017 circa € 20 miljoen. Eind 2017 is een commitment afgegeven voor het IFM Global Infrastructure Fund van € 75 miljoen. De portefeuille wordt de komende jaren verder opgebouwd richting de strategische portefeuille.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2017 dan op grond van dit jaarrapport kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

8. Premiebijdragen risico fonds (van werkgevers en werknemers)

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Premiebijdragen	<u>257.847</u>	<u>268.170</u>

De zuiver kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Zuiver kostendeekkende premie	200.075	222.458
Feitelijke premie	257.847	268.170

De zuiver kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2017 gepubliceerd door DNB). De samenstelling van de zuiver kostendeekkende premie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Actuarieel benodigde koopsom	170.957	158.245
Opslag voor uitvoeringskosten (2016: incl. vermogensbeheerkosten)	3.474	6.232
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	25.644	23.895
Voorwaardelijke onderdelen	-	34.086
	<u>200.075</u>	<u>222.458</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Actuarieel benodigde koopsom	170.957	178.729
Opslag voor uitvoeringskosten (2016: incl. vermogensbeheerkosten)	3.474	17.419
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	25.644	26.988
Voorwaardelijke onderdelen	57.772	45.034
	<u>257.847</u>	<u>268.170</u>

Vanaf 2017 zijn de vermogensbeheerkosten geen onderdeel meer van de opslag voor uitvoeringskosten in de premie, maar verantwoord onder het resultaat op beleggingen.

De voorwaardelijke onderdelen bestaan uit een opslag voor toeslagverlening, een opslag voor de financiering van de in de toekomst op te bouwen aanspraken en het verschil tussen de uitvoeringskosten zoals opgenomen in de uitvoeringsovereenkomsten en de werkelijke uitvoeringskosten.

Het is voor een pensioenfonds van belang dat de feitelijke premie hoger is dan de kostendeekkende premie. Een positief verschil tussen deze twee premies draagt bij aan een stijging van de dekkingsgraad.

9. Beleggingsresultaten risico fonds

2017	Directe beleggingsopbrengsten	Indirecte beleggingsopbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	6.150	4.824	-	10.974
Aandelen	38.863	169.551	-	208.414
Vastrentende waarden	78.453	-9.242	-	69.211
Derivaten	-13.323	52.250	-	38.927
Overige beleggingen	-37	2.560	-232	2.291
Overige opbrengsten en lasten	-	-	-12.964	-12.964
	<u>110.106</u>	<u>219.943</u>	<u>-13.196</u>	<u>316.853</u>
2016	Directe beleggingsopbrengsten	Indirecte beleggingsopbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	6.405	6.082	-310	12.177
Aandelen	36.768	179.833	-	216.601
Vastrentende waarden	81.159	203.232	-721	283.670
Derivaten	-13.601	134.269	-	120.668
Overige beleggingen	-144	6.908	-	6.764
Overige opbrengsten en lasten	-	-	-11.119	-11.119
	<u>110.587</u>	<u>530.324</u>	<u>-12.150</u>	<u>628.761</u>

De kosten van vermogensbeheer zijn de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct in rekening zijn gebracht. De kosten voor 2017 bestaan voor € 6,0 miljoen (2016: € 5,7 miljoen) uit beheervergoedingen en voor € 5,7 miljoen (2016: € 6,5 miljoen) uit overige vermogensbeheerkosten (o.a. kosten voor advies, bewaarloon en beleggingsadministratie). Over 2017 is een deel van de algemene kosten (€ 1,5 miljoen) toebedeeld aan de kosten van vermogensbeheer (2016: nihil).

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2017 € 4,5 miljoen (2016: € 7,3 miljoen).

10. Overige baten

	2017	2016
Overige baten	<u>1</u>	<u>-</u>

11. Pensioenuitkeringen

	2017	2016
Ouderdomspensioen	66.747	61.666
Partnerpensioen	12.856	12.078
Wezenpensioen	561	501
Arbeidsongeschiktheid	1.555	1.644
Afkopen	148	188
	<u>81.867</u>	<u>76.077</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 467,89 (2016: € 465,94) per jaarovereenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

De toeslag op de uitkeringen per 1 januari 2017, zoals vastgesteld door het bestuur, bedraagt 0,08% voor alle Pensioenreglementen (2016: 0,21%).

12. Pensioenuitvoeringskosten

	2017	2016
Administratiekosten	3.727	3.768
Accountantskosten	39	58
Actuariskosten	8	45
Overige controle- en advieskosten	72	288
Kosten bestuursbureau	967	2.181
Bestuurskosten	86	370
Projectkosten	37	522
Kosten toezicht en brancheorganisaties	181	335
Overige kosten	-	192
	<u>5.117</u>	<u>7.759</u>

De pensioenuitvoeringskosten zijn met name afgenomen door de toebedeling van een deel van de algemene kosten (€ 1,5 miljoen) aan de kosten van vermogensbeheer (2016: nihil).

Honoraria onafhankelijke accountant

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2017			
Controle van de jaarrekening	78	-	78
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<u>78</u>	<u>-</u>	<u>78</u>
2016			
Controle van de jaarrekening	58	-	58
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<u>58</u>	<u>-</u>	<u>58</u>

In bovenstaande opstelling is de methode gehanteerd waarbij wordt opgegeven de in het boekjaar ten laste gebrachte totale honoraria voor onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten en de totale honoraria voor andere controleopdrachten, uitgevoerd door de onafhankelijke accountant. Deze werkzaamheden zijn zowel in 2017 als in 2016 uitgevoerd door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

In 2017 is een bedrag van € 73 duizend opgenomen als inschatting voor de controlewerkzaamheden van de jaarrekening 2017 en is € 5 duizend opgenomen door een te lage inschatting in 2016 voor de controlewerkzaamheden van de jaarrekening 2016. In 2017 is dus in totaal een bedrag van € 78 duizend opgenomen aan accountantskosten. Een deel van de accountantskosten is in 2017 toebedeeld aan de kosten van vermogensbeheer (€ 39 duizend).

In 2016 was een bedrag van € 68 duizend opgenomen als inschatting voor de controlewerkzaamheden van de jaarrekening 2016 en was € 10 duizend vrijgevallen door een te hoge inschatting in 2015 voor de controlewerkzaamheden van de jaarrekening 2015. In 2016 is dus in totaal een bedrag van € 58 duizend opgenomen aan accountantskosten.

De kosten voor controlewerkzaamheden van de jaarrekening 2017 bedragen € 73 duizend (inschatting) en voor controlewerkzaamheden van de jaarrekening 2016 € 73 duizend (realisatie).

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat SPA in het boekjaar 2017 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Personeelsleden

Er zijn geen werknemers in dienst.

Bezoldiging bestuurders

Bestuursleden in dienst van Achmea ontvangen geen vergoeding. Gepensioneerde bestuursleden, leden van de raad van toezicht en gepensioneerde leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen wel een vergoeding. Deze vergoedingen hebben betrekking op werkzaamheden voor bestuurs- en commissievergaderingen en bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten en overige bestuurskosten. De bestuursleden in dienst van Achmea zijn gedeeltelijk vrijgesteld voor de bestuurswerkzaamheden.

13. Mutatie technische voorzieningen

	2017	2016
Pensioenopbouw	167.863	155.390
Toeslagen	61.099	12.133
Rentetoevoeging	-12.897	-3.220
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-82.111	-76.331
Onttrekking voor uitvoeringskosten	1.451	1.328
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-2.209	1.167
Wijziging marktrente	-86.802	566.630
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-	21.908
Resultaat op sterfte	-6.422	-2.940
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	10.225	6.488
Resultaat op mutaties	2.521	-3.221
Overige resultaten	360	-1.164
	53.078	678.168

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

Deze post bestaat uit de lasten van de in het boekjaar toegekende toeslagen uit hoofde van de voorwaardelijke toeslagverlening. Per 1 januari 2018 is een voorwaardelijke toeslag verleend van 1,29% voor deelnemers en 0,68% voor slapers en pensioengerechtigden. Voor de SBZ-populatie zijn de opgebouwde rechten voor 1 januari 2014 verhoogd met 0,58% in aanvulling op de door SBZ zelf verleende toeslagen.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,217% (2016: -0,060%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2016.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen zijn vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De afname van de voorzieningen is het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van pensioenen in het verslagjaar.

Onttrekking voor uitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2% van de pensioenopbouw en inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorzieningen voor pensioenuitvoeringskosten.

Daarnaast valt jaarlijks 2% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorzieningen voor pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening pensioenverplichtingen is het saldo van overgedragen pensioenverplichtingen (uitgaande waardeoverdrachten) en overgenomen pensioenverplichtingen (inkomende waardeoverdrachten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. In 2017 bestond dit effect uit de omrekening naar de rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

14. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	2017	2016
Mutatie boekjaar	-22.956	-

15. Saldo overdrachten van rechten risico fonds

	2017	2016
Inkomende waardeoverdrachten	-4.189	-7.174
Uitgaande waardeoverdrachten	6.270	5.756
	2.081	-1.418

Dit is de ontvangst van of betaling aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen zijn aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

	2017	2016
Wijziging technische voorzieningen uit hoofde van overdracht van rechten:		
-toevoeging aan de technische voorzieningen	4.292	8.108
-onttrekking aan de technische voorzieningen	-6.501	-6.941
	<u>-2.209</u>	<u>1.167</u>

	2017	2016
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
-overgenomen pensioenverplichting	-103	-934
-overgedragen pensioenverplichting	231	1.185
	<u>128</u>	<u>251</u>

16. Herverzekeringen

	2017	2016
Premies herverzekering	-	30
Uitkeringen van herverzekerd arbeidsongeschiktheidspensioen	-2.044	-
	<u>-2.044</u>	<u>30</u>

Vanaf 1 januari 2016 zijn de risico's voor kortleven en arbeidsongeschiktheid niet meer herverzekerd, omdat het bestuur van mening is dat SPA voldoende omvang heeft om deze risico's zelfstandig te dragen.

De arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zijn nog te claimen uitkeringen over 2016 en 2017.

17. Overige lasten

	2017	2016
Overige lasten	-	297
	<u>-</u>	<u>297</u>

Belastingen

De activiteiten van SPA zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Statutaire regeling

In artikel 3.8 van de statuten is opgenomen dat het bestuur jaarlijks besluit of een bedrag en zo ja, welk bedrag in de reserve zal worden gestort.

Voorstel

Het saldo van baten en lasten over 2017 is volledig gemuteerd in de algemene reserve.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Achmea heeft de jaarrekening 2017 vastgesteld in de vergadering van 24 mei 2018.

Apeldoorn, 24 mei 2018

Stichting Pensioenfonds Achmea
Het bestuur

Dhr. O. Veldt
Voorzitter

Dhr. G.A.M. van Son
Secretaris

Mw. T.T. Freudenberger
Bestuurslid

Dhr. M.H.W. Hutten
Bestuurslid

Dhr. G.T.J. Meulenbroek
Bestuurslid

Dhr. J.H. Nijhuis
Bestuurslid

Dhr. G.C.M. Warmerdam
Bestuurslid

Mw. C. Weeda-Hoogstad
Bestuurslid

Dhr. P.P.C. van Zijp
Bestuurslid

OVERIGE GEGEVENS

OVERIGE GEGEVENS

1 Uitvoeringsovereenkomsten

SPA en de aangesloten ondernemingen hebben uitvoeringsovereenkomsten afgesloten. Hierin is de relatie tussen SPA en de betreffende aangesloten onderneming geregeld. Daarbij verplicht de aangesloten onderneming zich om alle relevante deelnemersgegevens tijdig, juist en volledig aan SPA te verstrekken. Daarnaast zeggen de aangesloten ondernemingen toe om de overeengekomen financiële bijdragen te voldoen.

SPA verplicht zich op zijn beurt tegenover de aangesloten ondernemingen om:

- alle werknemers als deelnemer op te nemen, met wie de aangesloten ondernemingen een pensioenovereenkomst hebben gesloten en die daarvoor volgens de pensioenregeling in aanmerking komen;
- de pensioenregeling uit te voeren en hierbij de statuten na te leven;
- alle informatieverplichtingen na te leven die volgen uit wettelijke voorschriften.

De overeenkomst eindigt per 31 december 2018.

In een dienstverleningsovereenkomst zijn de afspraken tussen SPA en de aangesloten ondernemingen vastgelegd voor een goede uitvoering van de uitvoeringsovereenkomst.

2 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Achmea te Apeldoorn is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaire ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Achmea, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 44 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 2,9 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materieële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Achmea is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Apeldoorn, 24 mei 2018

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

3 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Achmea

Verklaring over de jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds Achmea een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarrapport opgenomen jaarrekening 2017 van Stichting Pensioenfonds Achmea te Apeldoorn ('de stichting') gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de staat van baten en lasten over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Achmea zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Verklaring over de in het jaarrapport opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarrapport andere informatie, die bestaat uit:

- het voorwoord;
- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;
- de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 24 mei 2018

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. H.C. van der Rijst RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van Stichting Pensioenfonds Achmea

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

BIJLAGEN

1 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

	2017		2016	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers (incl. arbeidsongeschikten)				
Stand vorig boekjaar		13.179		13.888
Toetredingen/herintredingen	670		612	
Ingang pensioen	-87		-80	
Revalidering	-17		-	
Overlijden	-21		-20	
Ontslag met premievrije aanspraak	-1.360		-1.213	
Waardeoverdracht	-1		-	
Andere oorzaken	-7		-8	
		-823		-709
Stand einde boekjaar		12.356		13.179
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		17.997		17.165
Ingang pensioen	-281		-293	
Revalidering	17		-	
Overlijden	-26		-33	
Ontslag met premievrije aanspraak	1.360		1.213	
Waardeoverdrachten	-62		-96	
Afkopen	-32		-11	
Andere oorzaken	45		52	
		1.021		832
Stand einde boekjaar		19.018		17.997
Pensioengerechtigden				
Stand vorig boekjaar		4.716		4.329
Ingang pensioen	507		501	
Overlijden	-126		-106	
Afkopen	-11		-34	
Andere oorzaken	-1		26	
		369		387
Stand einde boekjaar		5.085		4.716
		36.459		35.892

Vanaf 2017 worden de arbeidsongeschikten met een arbeidsongeschiktheidspensioen alleen meegenomen onder actieven en arbeidsongeschikten en niet meer onder de pensioengerechtigden om dubbeltelling te voorkomen. De vergelijkende cijfers van 2016 zijn hierop aangepast ten opzichte van het jaarrapport 2016.

2 PENSIOENREGLEMENT

Pensioensysteem

- Middelloonregeling met voorwaardelijke na-indexatie.

Pensioenrichtleeftijd

De eerste van de maand waarin de deelnemer de leeftijd van 67 jaar bereikt of de eerdere door de deelnemer zelf gekozen datum, binnen de door het reglement aangegeven grenzen.

Pensioengevend salaris

- Levenslang ouderdomspensioen: 12 maal het vaste maandsalaris plus vakantietoeslag, eindejaarsuitkering en overige vaste toeslagen; voor zover van toepassing vermeerderd met variabele inkomensbestanddelen en variabel salaris uitbetaald in het vorige kalenderjaar.

Franchise

De franchise bedraagt op 1 januari 2017 € 13.310,- (fulltimer). De franchise wordt jaarlijks aangepast. Hierbij wordt de algemene salarisontwikkeling van de Achmea-cao gevolgd.

Pensioengrondslag

Het pensioengevend salaris verminderd met de franchise. Voor de berekening van de pensioengrondslag wordt een voltijds pensioengevend salaris in aanmerking genomen van maximaal het bedrag dat is bedoeld in artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964 (in 2017 € 103.317).

Toeslagen

- Ouderdomspensioen actieven (inclusief arbeidsongeschikten): Algemene salarisontwikkeling bij werkgever (voorwaardelijk).
- Ouderdomspensioen en partnerpensioen niet-actieven (gewezen deelnemers en pensioengerechtigden): Prijsontwikkeling (voorwaardelijk).

Op te bouwen pensioensoorten

- Levenslang ouderdomspensioen: Per deelnemingsjaar 1,875% van de pensioengrondslag.
- Levenslang partnerpensioen: Opbouw per deelnemersjaar van 1,313% van de pensioengrondslag.
- Wezenpensioen: Opbouw per deelnemersjaar van 0,263% van de pensioengrondslag. Voor pensioengerechtigde kinderen wordt, na overlijden van de deelnemer en zijn of haar partner, de uitkering verdubbeld.

Pensioensoorten op risicobasis

- Levenslang partnerpensioen voor de toekomstige opbouw.
- Opbouw van het tijdelijk partnerpensioen, partnerpensioen en wezenpensioen bij onbetaald verlof langer dan 6 maanden.
- Eenmalige risicokoopsom bij pensionering waarbij de partner nog niet de AOW-leeftijd heeft bereikt.
- Tijdelijk partnerpensioen: Het bedrag is gelijk aan de maximale Anw-uitkering voor een nabestaande zonder kinderen per 1 januari van het kalenderjaar. De uitkering wordt verminderd met het bedrag dat de nabestaande aan Anw ontvangt.

Opbouwperiode

Vanaf aanvang deelnemerschap, doch niet vóór 1 januari 2000, tot de pensioendatum. Ook de bij aanvang aan SPA overgedragen rechten worden binnen SPA uitgevoerd.

- Levenslang ouderdompensioen: Uitkering vanaf 67 jaar.
- Levenslang partnerpensioen: Uitkering na overlijden (gewezen) deelnemer.
- Tijdelijk partnerpensioen: Uitkering na overlijden (gewezen) deelnemer, tot AOW-gerechtigde leeftijd of eerder overlijden nabestaande.
- Wezenpensioen: Uitkering na overlijden (gewezen) deelnemer, tot 18 jaar kind, verlenging tot 27 jaar bij studerende of arbeidsongeschikte kinderen.

3 VERKLARING (PENSIOEN)TERMINOLOGIE

Ter verduidelijking van het jaarrapport verklaren wij de navolgende (pensioen)termen. Voor een volledig overzicht van de pensioentermen verwijzen wij naar het reglement van ons fonds.

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (Abtn)

Pensioenfondsen moeten dit op basis van de Pensioenwet opstellen. Hierin zijn algemene criteria opgenomen, die aangeven waar een pensioenfonds zijn (financieel) beleid op baseert. De Abtn gaat in op:

- interne beheersingssysteem;
- administratieve organisatie en interne controle;
- procedures en criteria voor aansluiting bij het fonds;
- aanspraken van deelnemers;
- risico's;
- financiële opzet;
- financiële sturingsmiddelen.

Asset Liability Management (ALM)

Dit is het proces van het verkrijgen van inzicht in de onderlinge afhankelijkheden in de ontwikkeling van rechten en verplichtingen van een organisatie.

Anw

De uitkering die de nabestaande onder bepaalde voorwaarden ontvangt volgens de Algemene nabestaandenwet (Anw).

Collective defined contribution (CDC)

Dit is een collectieve beschikbare premieregeling. De deelnemer hieraan bouwt ieder jaar een stukje pensioen op. Hiervoor wordt jaarlijks een premie vastgesteld en betaald. Als deze beschikbare premie in een jaar, gemeten aan een geprojecteerd pensioen, onvoldoende is, bouwt de deelnemer dat jaar minder pensioen op. De werkgever legt dan dus geen extra premie in. De optelsom van alle stukjes pensioen die de deelnemer jaarlijks opbouwt, is het pensioen.

Deelnemer

De werknemer op wie de Achmea-cao van toepassing is of de werknemer met wie deelname aan de pensioenregeling van SPA bij arbeidsovereenkomst is overeengekomen.

Derivaat

Een derivaat, ook wel afgeleid product, is een algemene benaming voor financiële producten waarvan de koers is gebaseerd op een andere, onderliggende belegging. Voorbeelden van derivaten zijn futures, swaps en opties.

Diverse dekkingsgraden

- Actuele dekkingsgraad: $(\text{Totale activa} - \text{schulden}) / \text{Technische voorzieningen} * 100\%$. De technische voorzieningen zijn gewaardeerd op basis van de UFR-rentecurve. De actuele dekkingsgraad wordt ook wel nominale of UFR-dekkingsgraad genoemd.
- Beleidsdekkingsgraad: het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.
- Reële dekkingsgraad: beleidsdekkingsgraad / vereiste beleidsdekkingsgraad voor voorwaardelijke toeslagverlening ter hoogte van de prijsinflatie.
- TBI-grens (toekomstbestendig indexatiebeleid): beleidsdekkingsgraad waarbij de toeslag volledig kan worden toegekend.
- Vereiste dekkingsgraad: de benodigde dekkingsgraad gelet op de beleggingsrisico's als gevolg van het strategisch beleggingsbeleid en volgens de rekenregels van DNB.

- Minimaal vereiste dekkingsgraad: het strategisch vereist eigen vermogen in evenwicht afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad.
- Dekkingsgraad voor de risicovrije rente (swap): zie actuele dekkingsgraad maar hierbij zijn de technische voorzieningen gewaardeerd op basis van de risicovrije renteswap.

European Market Infrastructure Regulation (EMIR)

Deze Europese verordening legt (ook) aan pensioenfondsen verschillende verplichtingen op. De belangrijkste is de clearingplicht.

ESG

ESG staat voor milieu ('Environment'), sociale aspecten ('Social') en goed bestuur ('Governance'). Het houdt in dat factoren als energieverbruik, klimaat, gezondheid, veiligheid en goed ondernemingsbestuur worden meegewogen in het beleggingsbeslissingsproces.

Financieel toetsingskader (FTK)

Het FTK is het financiële toezichtregime en het maakt deel uit van de Pensioenwet. Het FTK is van toepassing op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen.

Franchise

Een bedrag waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt, omdat er van wordt uitgegaan dat de AOW daarin voorziet. In 2017 bedraagt de franchise € 13.310,-. De franchise wordt jaarlijks aangepast aan de salarisontwikkeling bij de werkgever.

Gepensioneerde

De (gewezen) deelnemer die op basis van het reglement een uitkering van levenslang of tijdelijk pensioen geniet.

Gewezen deelnemer

De deelnemer van wie het deelnemerschap anders dan door overlijden of pensionering is geëindigd en die premievrije aanspraken heeft tegenover SPA.

Levenslang ouderdomspensioen

Het pensioen dat de (gewezen) deelnemer van SPA ontvangt vanaf de pensioenrichtleeftijd tot aan zijn/haar overlijden.

Loonindexcijfer

De index van de lonen volgens de Achmea-cao en omvat de salarisontwikkeling bij de werkgever die geldt voor de salarisschaalbedragen, zoals opgenomen in de cao voor het voorgaande kalenderjaar.

Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

Naast de criteria rendement en risico worden ook de gevolgen voor mens en milieu meegewogen in de investeringsbeslissingen.

Margin management

Het storten van variation margin is vergelijkbaar met de uitwisseling van onderpand bij bilaterale swaps. Variation margin wordt betaald door de partij voor wie het derivaat een negatieve waarde heeft gekregen en ontvangen door de partij voor wie het derivaat een positieve waarde heeft gekregen. Het grote verschil is dat pensioenfondsen momenteel obligaties als onderpand uitwisselen, terwijl de regelgever verplicht dat de variation margin alleen in de vorm van cash afgerekend mag worden. Initial margin is een buffer die in cash of obligaties aan moet worden gehouden bij de Central Clearing Party.

Partnerpensioen

Het pensioen dat de nabestaande van de (gewezen) deelnemer ontvangt na overlijden van de (gewezen) deelnemer.

Pensioenaanspraken

Het recht op pensioen dat nog niet is ingegaan.

Pensioendatum

De pensioendatum en/of de eerdere of latere datum die de deelnemer zelf kiest, binnen de in het reglement bepaalde grenzen.

Pensioengerechtigde

Degene voor wie volgens het pensioenreglement het pensioen is ingegaan.

Pensioengrondslag

Het pensioengevend salaris verminderd met de franchise. Voor de berekening van de pensioengrondslag wordt een voltijds pensioengevend salaris in aanmerking genomen van maximaal het bedrag dat is bedoeld in artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964 (in 2017 € 103.317).

Prijsindexcijfer

Het indexcijfer van de consumentenprijsindex (CPI) dat geldt voor alle huishoudens afgeleid, zoals gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Rekenrente

De rente waarmee bij de vaststelling van de technische voorzieningen rekening wordt gehouden. Dit is de rentetermijnstructuur van DNB.

Solvabiliteit

Het vermogen van ons fonds om op langere termijn aan onze pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Tijdelijk ouderdomspensioen

Het pensioen dat de (gewezen) deelnemer ontvangt vanaf de pensioendatum tot de 65-jarige leeftijd, niet zijnde het levenslang ouderdomspensioen.

Tijdelijk partnerpensioen

Het pensioen dat de nabestaande van de deelnemer of de gepensioneerde, die direct aansluitend op een dienstverband bij de aangesloten werkgever is gepensioneerd, ontvangt tot zijn/haar AOW-gerechtigde leeftijd.

Toeslag op pensioen

De verhoging van opgebouwde pensioenaanspraken van deelnemers en de verhoging van premievrije pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen van gewezen deelnemers en gepensioneerde (gewezen) deelnemers.

Ultimate Forward Rate (UFR)

Een berekende rekenrente na het laatste liquide punt in de swaptermijnmarkt. Het is aldus een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel in is. De UFR is gebaseerd op het (voortschrijdend) 120-maands gemiddelde van de 20-jaars forward rate.

4 NEVENFUNCTIES BESTUURSLEDEN EN LEDEN RAAD VAN TOEZICHT SPA (STATUS: 30 JANUARI 2018)

Bestuursleden

Dhr. Th.J.J. van Dijk

Nevenfuncties:

- Lid Financiële Adviesraad Nederlandse Provincie van de Sociëteit van de Missionarissen van Afrika te Heythuysen
- Lid Pensioencommissie Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden (NVOG)
- Lid Pensioencommissie Nederlandse Vereniging van Gepensioneerden (KNVG)
- Lid Pensioencommissie Achmea Gepensioneerden Vereniging (AGV)

Mw. T.T. Freudenberg

Functie bij Achmea: manager Communicatie Vereniging Achmea

Nevenfuncties:

- Secretaris Participatieraad Hattem
- Secretaris / penningmeester Stichting Achmea Slachtoffer en Samenleving

Dhr. M.H.W. Hutten

Functie bij Achmea: Senior Investment Specialist

Nevenfuncties:

- Advisory Board Institutional Investor voor "Equity strategies forum" in april 2018 (eenmalige nevenfunctie)

Dhr. G.T.J. Meulenbroek

Functie bij Achmea: beleidsadviseur

Nevenfuncties: geen

Dhr. J.H. Nijhuis

Functie bij Achmea: senior manager Compliance & Operational Risk Management

Nevenfuncties:

- Penningmeester Toerclub Flevoland

Dhr. W.A. Roos

Functie bij Achmea: Specialist Acceptatie & Beheer

Nevenfuncties:

- Voorzitter Concernraad FNV Finance Achmea
- Bestuurslid bedrijfsledengroep FNV Finance Achmea Leeuwarden
- Lid stembureau Gemeente Leeuwarden

Dhr. G.A.M. van Son

Functie bij Achmea: Business Controller

Nevenfuncties:

- Voorzitter GMR Delta onderwijs in Oosterhout
- Lid RvT onderwijsstichting De Waarden

Dhr. O. Veldt

Functie bij Achmea: Bestuurder

Nevenfuncties:

- Bestuurslid / penningmeester coöperatieve exploitatievereniging Naarderbos
- Lid RvC Hagelunie

Dhr. G.C.M. Warmerdam

Nevenfuncties:

- Lid beleggingscommissie Yarden uitvaartverzekeringen
- Adviseur op verzoek van institutionele beleggers

Mw. C. Weeda-Hoogstad

Functie bij Achmea: directeur Reporting

Nevenfuncties:

- Lid RvC Florensis Holding B.V.

Dhr. P.P.C. van Zijp

Nevenfuncties:

- Actuariel adviseur Kifid
- Bestuurslid Vereniging Gepensioneerden Zwitserleven (VGZL)

Leden raad van toezicht

Dhr. G.J.A. Louw

Nevenfuncties:

- Voorzitter bestuur Stichting Pensioenfonds Shell
- Voorzitter bestuur Shell Nederland Pensioenfonds
- Voorzitter bestuur Eumedion, het corporate governance en duurzaamheidsforum voor institutionele beleggers
- Lid Advisory Committee The European Pension Fund Investment Forum

Dhr. J.C. Rietvelt

Nevenfuncties:

- Lid Investment Committee van Corestone Investment Managers, een fiduciaire vermogensbeheerder te Zug, Zwitserland
- Adviseur op het gebied van beleggingen bij een Family Office
- Lid RvT Zwitserleven PPI

Mw. E.M.F. Schols

Nevenfuncties:

- Voorzitter RvT Pensioenfonds DNB
- Voorzitter RvT Pensioenfonds Rockwool
- Lid RvT Pensioenfonds Molenaars
- Lid verantwoordingsorgaan Pensioenfonds Van Lanschot